MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

1926 M. VASARIO MĖN. Nr. 2

TURINYS

		psl.
1.	*Neris.* Vakaro smuikas (eilėraštis)	65
2.	*Tėvynės Dukra.* Užgavėnių dieną.	66
3.	*M. Gorkis.* Skaitytojas	69
4.	Ateitininkų Himnas	80
5.	*J. Tarvydas.* Česlovas Sasnauskas	81
6.	*M. Gustaitis.* Č. Sasnausko „Requiem" . .	83
7.	*P. Kirvelaitis.* Pranas Vaičaitis.	88
8.	*A. Jakštas.* Kūrybos klaidos ir uždaviniai .	92
9.	*A. S.* Del moteriškumo.	99
10.	*P.* Reiktų ir mums neapsileisti?	103
11.	*J. Matusas-Sedauskas.* Kapitonas Skotas — mokslo karžygis	104
12.	*A. Tylenis.* Naujasis Pasaulis.	108
13.	*Stud. Eucharist. Valdyba* Eucharistininkų apaštalavimo reikalas	114
14.	*J. Grinius.* Kun. prof. F. Kemėšis ir ateitininkai.	116
15.	Mūsų veikimas.	118
16.	*S. T. S.* Lietuvos Universitete	121
17.	Ateitininkų gyvenimo kronika	122
18.	Knyga ir menas	125

Redakcijos atsakymai,

S. P. Tamstos eilėraščių poezija laikyti dar negalima, nors darbo pridėta daug. Yra vilties kad su laiku geriau parašysi. Kalba labai taisytina.

P. Č. Rašyti, rodos, gali, tik forma labai netobula. Patariame daugiau pasiskaityti. Eilėraščių šiuo kart dėti negalim.

Vaisbūnui. Eilėraščiai — labai silpni; daug turi formos trūkumų. Gal ir parašysi kada geresnių — Laukiame.

Pranui Kalibrui. Eilėraštis laikraščiui netinka. „Tarp žvaigždžių"—kiek geresnis. Prašom rašyti daugiau.

Skausmų Didvyriui. Geriau mestum, tamsta, eilėraščius rašęs, nes gaila veltui leidžiamo laiko.

Kl. Btts. Eilutės dar silpnos, pasistenk rašyti vienoj lapo pusėj.

Klajūnui. Eilėraščiai atrodo sulipdinti, ir poezijos juose beveik nėra. Ypač peiktinas yra tamstų rimų derinimas, kuriems net vulgariški žodžiai panaudojami.

Svajotojui. Jeigu tamsta esi protingas ir doras žmogus, tai mesk tokius eilėraščius rašęs, nes jie apie T. ką kitą sako.

Šešupės Svajonei. Matyt, draugė, turi daug energijos, esi jautrios sielos, bet matosi daugiau pedagoginių, o ne beletristinių gabumų. Rašinėlio nedėsim.

J. Mardosai. Nekrologas truputį šabloniškas ir nevykęs: apie velionę vos keletas eilučių gale teparašyta.

Kariui. Originalus tos „čiuožyklos" aprašymas, bet forma dar tiek netobula, kad spausdinti negalima.

Sl. Bangai, Miško Broniui, J. Dusainiui. Dėkui už raštus, tik jų dabar nespausdinsim, — persilpni.

A. Keturakiui- D-go korespondencijos netalpiname, nes gavome anksčiau šiam numery tilpusią korespondenciją, kurią ir talpiname. Tikimės, kad d-gas ir toliau mūsų neužmirši.

J. Radzivonui ir J. St. Gavome. Skaitysime. Siunčiant laikraštėlio recenziją reikia kartu prisiųsti ir recenzuojamąjį leidinį, kitaip netalpiname.

Gr. Valančiui, Vl. Viliamui, A. P. Alkantui. Raštus gavome. Skaitysime.

Visiems bendradarbiams prisiuntusiems Redakcijai raštų širdingai dėkojame.

ATEITIS

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

1926 m. Vasario mėn. Nr. 2

Neris

Vakaro smuikas.

Banguoja smuiko tonai pravirkę.
Ilgesiu virpa valso aidai.
Didįjį skausmą žemei palikus,
Juose užburtą džiaugsmą radai.

Supasi žvaigždės tylioj padangėj,
Supasi lapai mėnesienoj.
Koks žiedas skečias jaunoj krūtinėj?
Koks aidas virpa tavo dainoj?

Mirtis — gyvybė, ašaros — džiaugsmas.
Pilki šešėliai kloja takus.
Tavo svajužės — mano pasaulis,
Saulėtas žvilgis — mano dangus.

Vakaro smuiko mylimos dainos
Sapnais sūpuoja ilgas naktis.
Kad nenumirtų, kad neužgestų,
Kol mano Ryto Saulė prašvis.

Tėvynės Dukra

Užgavėnių dieną.

Tamsu puikaus namo rūsio surūkusiam kambaryj. Už langų kaukdamas vėjas nešioja vėlybas snaiges.

Landynėj vargas viešpatauja: lentų sukaltoj lovoj, guli serganti senukė, lovos paklojimas — suplyšę skudurliai ir vos viena maža pagalvėlė.

Dejuoja...

Prie mažo, kampe stovinčio, stalelio rymo jau nebejauna moteriškė. Galva žemyn nusvirus, matyt, sunkių, skaudžių minčių pilna. O jei pažvelgtum jos veidan, vienas Dievas težino, ką ten pamatytum! Viršuj gyveną ponai nė svajote nesvajoja apie vaizdus, kokių galima pamatyti jų pačių name. Et, kas jiems rūpi, kaip jų urve gyvena tie „driskiai", by tik pinigus užmoka jiems už „kambarius". Jie visai nė nemano, kaip įgyjami kas mėnuo tie pinigai.

Šiandien, artinantis užgavėnėms, jie ūžia, dūksta viršutiniuose namo kambariuos. Pianinas gaudžia, grakščios, darbo nemačiusios, rankos judina jo klavišus, o poros tik sukas, tik sukas!

Kartais nustojus poroms trepsėti, sustoję garsią dainą užtraukia, o šios garsai jau net žemutinių gyventojų ausis pasiekia.

Pakelia galvą ant stalo rymanti moteriškė.

Išgirdo...

— Puiku... Čia vėjas suokia savo gaidas, ten pianinas gaudžia ir daina jam pritaria... Ten vėjo kaukimo jiems negirdėti ir snieguolės per langus taip pat nesismelkia į kambarį... Čia kitaip...

Guli, dejuoja senutė.

— Mama, valgyt nori? Bet... aš jau nieko nebeturiu. Toks oras... ir šuo išvytas neitų. Pavasaris jau rodosi švito, maniau uždarbiauti, bus lengviau... bet nusiramink... dar šiandie pakęsk, o jau rytoj, mamule, ugnis, vanduo — einu, toli kaiman, gal duonos kąsnį gausiu, darbo negaunu.

Sukasi, pinasi mintys moteriškės galvoj.

— Užgavėnės?!

Net duonos kąsnio nebeturi.

Klauso dainos. Akys žaibuoja, kaktoj dauginas raukšlės. Nusiramino vėl ir pasimetus drabužių, krito ant kieto suolo.

Tylu. Tik kartas nuo karto pasigirsta iš viršaus vienas kitas garsesnis šūktelėjimas, smarkiau užgauto pianino garsas ir senės barškinami ilgo ražančiaus karoliukai vis maišos su vėjo rauda.

— — — — — — — — — — — — — — —

— Turbūt, šventieji danguje, o velniai pragare nerimsta, — mano užpustytu keliu žengdama moteriškė.

Vos kelios dienos šiltesnės buvo, jau ir vienas kitas drąsesnis paukštis buvo pasigarsinęs, o čia vėl kaukia baisesnis vėjas, ne kaip žiemą, ir sniego sūkuriai be paliovos sukasi viršuj galvos.

— Nejau nenurims šiandie, — mano moteriškė.

Linksta kojos, sukas galva. Nuo vakar pietų dar kąsnio burnoj neturėjo.

Saulutė jau aukštokai, turbūt, jau pietūs nebetoli. O koks didelis kiemas šio ūkininko. Užsuksiu... Jau pas šį tikrai gausiu duonos, o gal ir daugiau... kad tik sergančią motiną pavalgydinčiau. Taip toli atėjau, bet ką gi... ten arti neduoda, dirbk sako, bet kur to darbo gaut, nepasako.

Žengia kieman. Sulojo kartu net trejetas šunų. Baugu... Dreba moteriškės širdis.

— O jei negausiu?.. Užgavėnių dieną badu reiks mirti...?

— — — — — — — — — — — — — — —

Šilta pasiturinčio ūkininko kambariuos. Kalbos, juokai, juk užgavėnės reikia linksmintis.

Bet kas?.. Ten duris klebena? Kas tokiam ore trankytųs?

Įeina nepažįstama moteriškė. Nutilo.

— Kalėdoju... valgyt neturiu ką, gal pasigailėję ką duosit...

Nesmagu pas svetimą už dyką prašyti, tad laukia atsakymo akis nuleidusi.

— Iš kur tu, — klausia namo šeimininkas, jau nebejaunas žmogus.

— Iš miesto. Turiu sergančią motiną... Duonos kąsnio namie nėra, — jau beveik pro ašaras pasakė.

— Eik pas pažįstamus, pas gimines. — rūščiai atkirto šeimininkas:—mes visiems kalėdininkams negalim dalint, neišteksim.

„Neišteksi?! Kas žin ar neištektum! Nedaug juk reikia!“

Galvą nuleido. Ašaros ritas per veidus. Pavargusios kojos, valgyt noris, reikia keliaut vėl.

Lėtais žingsniais išėjo iš grįčios, lyg ten būtų kas likę.

Bet vos iš kiemo išėjus sparčiai pradėjo žengt namų link. Nėjo pas kitus ūkininkus prašyti motinai duonos; turėjo dar keletą kąsnių, o pati verčiau badu numirs, nekaip toliau prašinėti beširdžių žmonių pagalbos. Ką reiškia šaltis ir žiauraus vėjo sukami viršuj galvos sniegai! Ji tik sparčiai žengia, tarsi nieko nejausdama.

— Ar gi, Tėveli, būtume pavargę sušelpdami šią vargšę moteriškę? — įsikišo jaunutė ūkininko duktė: — Vis tik ne iš

gero ji vaikščioja tokioj šaltoj, dar net užgavėnių dienoj. Šis elgesys biaurus, prieš Dievą reiks jums atsakyti už jį. Kas žino, ši moteriškė gali ir gyvastį savo palydėti. Tokia diena, toks šaltis. Gal jau ne viena diena, kaip nevalgius.

Sėdi, mąsto mergaitė. Žiūri tolumon: keliaujančios moteriškės jau tik taškas matyti. Išnyko ir jis tolumoj.

Žiaurus elgesys, — mąsto. Skauda jaunuolei širdis.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sugirgždėjo prasiverdamos grįčios durys.

Parėjo—pamanė moteriškės motina. Tikrai tai buvo ta pati, kuri ryte buvo išėjusi duonos pas žmones ieškoti.

— O Motina, kitokiu pasauli įsivaizdavau. Kokių piktų žmonių yra... nemaniau... Turtingam nerūpi, kad vargšą badas kankina — lai žengia į kapus — jam vistiek! Žiaurių, negailestingų žmonių yra!

Ašarotomis akimis sėdi senutė, rankas maldai sudėjus, bet galvoj kažkas. Ražančius iš rankos iškrito.

Moteriškė liūdna, nusiminus, bet nekeikia pasaulio, vien mintimis Aukščiausio pasigailėjimo meldžia.

Už lango vėjas jau pradeda nustoti kaukęs ir mėnulis, iš debesų glėbio išsiliuosavęs, siunčia landynėn savo auksinius spindulius žmonių kančių pasižiūrėti ir jas paskiau padangių sritims atpasakoti.

M. Gorkis

Skaitytojas.

M. Gorkis, kaip natūralistų srovės rašytojas, savo veikaluose daugiausia aprašinėja žemiausiai puolusių žmonių šlykščiausias puses; del tokių raštų rusų literatūroje jis buvo pramintas „driskių dainium“. Pasiskaitęs jo veikalų, gali susidaryti pažiūrą, kad „žmogus — krūva kaulų, padengtų mėsa ir stora oda, o tą niekšingą krūvą judina ne siela, bet geiduliai“. Šiame rašte M. Gorkis tarsi kalbasi skaitytojo asmeny su savo sąžine. Tame pasikalbėjime yra daug sveikų minčių liečiančių rašytoją ir literatūrą. Manydami, kad pravartu mūsų skaitytojams su jomis susipažinti, čia ir dedame dr-go vertimą. *Red.*

...Buvo jau naktis, kai išėjau iš namų, kuriuose artimųjų būry skaičiau savo pirmą, atspausdintą apysaką. Daug girdėjau gražių pagyrimų ir, jų sujaudintas, palengva žingsniavau tuščia gatve, pirmą kartą jausdamas tokį pilną gyvenimu pasitenkinimą.

Tai buvo vasario mėnesį; naktis buvo skaisti; tankiai nusagstytas žvaigždėmis skaidrus dangus, gaivalingu šalčiu dvelkė į žemę, padengtą puikiu tik ką nukritusio sniego papuošalu. Persvirdamos per tvorą medžių šakos, puošė mano kelią puikiais šešėliais; mėlsvoje mėnulio šviesoje skaisčiai ir linksmai spindėjo sniegas. Niekur nesimatė nei gyvos dvasios, tik po mano kojomis girgždėjo sniego vienintelis garsas drumščiąs iškilmingą tos skaisčios, man atmintinos nakties tylą...

Aš mąsčiau:

— Gera būti šiuo tuo žmonių tarpe ant žemės! Nesigailėdama vaizduotė skaisčių spalvų, piešė mano ateitį...

— Taip, jūs parašėte gerą dalykėlį!.. Tai tiesa! — kažin kas rimtai prabilo už manęs.

Sudrebėjau ir atsigręžiau.

Mažas, juodai apsirengęs žmogus susigretino ir ėjo į koją su manimi; jis apžiūrėjo mane nuo galvos iki kojų ir karčiai šaipėsi. Jo kūno sudėtis ir visa kita jame buvo ryšku ir aišku: žvilgsnys, veidas ir puošiamas espaniolkos smakras; jo visa maža, sausa figūra buvo nuostabiai kampuota ir rėžė akį. Jis ėjo lengvai ir tyliai tarsi šliaužė sniegu. Nemačiau jo tenai, kai skaičiau ir, žinoma, labai buvau nustebęs, kai jį išgirdau. Iš kur ir kas jis?

— Jūs... taip pat klausėte?—paklausiau.

— Taip, klausiau.

Jis kalbėjo tenoru. Jo lūpos buvo plonos, juodi, maži ūsai nepridengdavo jų šypsenos; ji nepranykdavo nuo jo veido ir darė man nemalonaus įspūdžio, jaučiau, kad už jos slepiasi pikta užgauli mintis. Tačiaus buvau perdaug gerame ūpe ir nenorėjau ilgiau prisižiūrėti į mano keleivio ypatybę ir ji, šešėliu švystelėjusi mano akyse, staiga dingo mano pasitenkinimo pilnum

Mudu ėjova greta, ir aš laukiau, kada jis prabils: slapta maniau, kad jis savo kalba šį kartą dar padaugins maloniai pergyventų valandų skaičių. Žmogus godus, nes likimas labai retai jį aplanko malonia šypsena.

— O ar gera jaustis, kad esi kaž kas ypatinga? — paklausė mano bendrakeleivis. Jo klausime nieko nepaprasto neišgirdau ir paskubėjau sutikti.

— Che, che, che! — aštriai nusijuokė jis, nervingai trindamas savo mažus plonų kabių pirštų rankas.

— Vis delto jūs linksmas žmogus... — sausai pastebėjau, jo juoko užgautas.

— Taip, aš linksmas žmogus, — juokdamasis tarė jis ir papurtė galvą. — Ir dar labai aš smalsus... Aš visada noriu žinoti, visa žinoti—tai mano nuolatinis tikslas ir jis palaiko mano gyvumą ir drąsą. Štai ir dabar aš noriu žinoti, kiek jums kaštuoja jūsų pasisekimas?

Pažvelgiau į jį ir nenoromis atsakiau:

— Mėnesis darbo... gal kiek daugiau...

— Aha! — gyvai kalbėjo jis. — Darbo truputis, dar dalelė kasdienio patyrimo, kuris visados šį tą reiškia... Tačiau tai visai pigu, nes tokia kaina jūs įgijate nuomonės, kad štai nūdien tūkstančiai žmonių gyvena jūsų mintimis, skaitydami jūsų veikalą. Ir dar yra vilties, kad, gal, ilgainiui .. che, che!.. ir kai jūs mirsite... che, che, che!.. Už visa tai galima duoti daugiau, daugiau to, ką jūs esate mums davę — ar ne tiesa?

Jis vėl smulkiai, aitriai, nusijuokė, vylingai pažvelgdamas į mane savo aštriomis juodomis akimis. Aš taip pat permečiau jį žvilgsniu nuo galvos iki kojų ir, užgautas šaltai paklausiau:

— Atsiprašau... su kuo turiu garbės kalbėtis?

— Jūs neįspėjate, kas aš? Tuo tarpu nepasakysiu kas... Ar-gi jums svarbiau žinoti žmogaus vardas, ne kaip žinoti, ką jis pasakys?

— Visai ne... Bet visa tai... nuostabu... — atsakiau.

Jis palietė mano palaidinio rankovę ir ramiai šaipydamasis, prabilo:

— Na, ir teesie nuostabu, — kodel gi negaliu sau leisti kai kada išeiti iš paprasto ir kasdieniško gyvenimo rėmelių?.. Gal jūs sutiksite tai padaryti, — leiskite atvirai pakalbėti? Įsivaizduokite, kad aš — skaitytojas... prašmatnus skaitytojas, kurs labai įdomaujasi ir norėtų žinoti, kam ir kaip rašoma knyga... pavyzdžiu jūsų pakalbėkime.

— O, prašau! — atsakiau. — Man malonu... toksai susitikimas ir... pasikalbėjimai kiekvieną dieną galimi.

Tik jau melavau, nes visa tai darėsi man nemalonu. Mąsčiau: ko jis nori? Kodel turiu teikti tam gatvės susitikimui su nepažįstamu žmogumi kažin kokios disputos žymės? Tačiau, palengva ėjau su juo, rūpindamasis būti malonus. Tai, atmenu, buvo sunku adaryti. Bet mano ūpas, tuo tarpu, buvo geras ir todel neno-

rėjau užgauti to žmogaus, atsisakydamas su juo kalbėti; nusprendžiau valdyti save.

Mėnulio šviesoje mūsų šešėliai krito po kojų. Susilieję į vieną juodą tašką, jie slinko prieš mus šaligatviu; žiūrėjau į juos ir jaučiau savyje pradus, kurie buvo tamsūs ir neapčiuopiami, kaip tie šešėliai.

Mano keleivis prabilo tvirtu, savo minčių valdovo balsu, pertraukdamas valandėlės tylą:

— Nieko gyvenime nėra svarbiau ir įdomiau, kaip žmogaus veiksmų motyvai... Ar ne tiesa?

Aš palenkiau galvą.

— Jūs sutinkate?... Taigi kalbėkime atvirai... nepraleiskite progos kalbėti atvirai, kol jūs dar jauni!..

— Prašmatnus žmogus! — pamaniau ir, jo žodžių suįdomintas paklausiau juokdamasis:

— Kaip tai... iš karto? Ir apie ką kalbėti?

— Kam eiti palengva, jei galima vienu šuoliu pasiekti tikslas? — skubiai atsakė jis, pažvelgęs į mano veidą ir seno pažįstamo familiariškumu sušuko:

— Kalbėsime apie literatūros tikslus!

— Prašau... nors, man regis, jau vėlu...

— O ne! jums dar nevėlu!..

Tų žodžių nustebintas, apsistojau; jis taip įsitikinęs juos pasakė, ir jie taip pranašingai skambėjo. Apsistojau, norėdamas kažin ko jo paklausti, bet jis vedė mane pirmyn, kalbėdamas:

— Neapsistokite, nes jūs su manim ant gero kelio... Įžangos gana! Pasakykite, ko nori literatūra?... — jūs jai tarnaujate, jūs turite tai žinoti.

Mano nustebimas augo nusmelkdamas susivaldymą. Ko nori iš manęs tas žmogus? Kas jis?

— Klausykite, —tariau, — sutikite, kad visa tarp mūsų...

— Turi savo prasmės, — tikėkite man! Juk nieko pasaulyje nepasidaro be prasmės... Eikime tad greičiau, tik ne pirmyn, o gilyn...

Ištikrųjų, tasai juokdarys buvo įdomus, tačiau erzino mane. Neramiai žengiau pirmyn; jis sekė mane ir ramiai kalbėjo:

— Aš suprantu jus: jums sunku šią valandą duoti literatūros tikslo aptartis. Pamėginsiu aš tai padaryti... Jis atsiduso ir su šypsena pažvelgė į mano veidą.

— Jūs sutiksite su manimi, jei pasakysiu, kad literatūros tikslas — padėti žmogui pažinti save, pakelti jame pasitikėjimas ir išplėtoti tiesos siekimas, kovoti su piktu žmonėse, mokėti surasti juose gera, žadinti jų sielos gėdą, pyktį, vyriškumą, visa tai daryti tam, kad žmonės taptų doroviškai stiprūs ir galėtų kilninti savo gyvenimą šventa grožio dvasia. Tokia mano formula; ji, tiesa, nepilna, schemiška... papildykite ją visu, kas gali pakilninti gyvenimą ir pasakykite, ar jūs sutinkate su manim

— Taip, tai tiesa...— atsakiau. — Maždaug tai tiesa. Bendrai manoma, kad literatūros tikslas—daryti žmogų prakilnesniu...

— Štai kokiam aukštam tikslui jūs tarnaujate! — įtikinamai tarė tasai žmogus... ir vėl prasijuokė savo aštriu juoku: — Che, che, che!

— Tačiau, kodeliai jūs visa tai kalbate? — paklausiau, nuduodamas, tarsi jo juokas visai manęs neužgauna.

— O kaip jūs manote? Pasakykite atvirai!..

— Atvirai kalbant...—pradėjau ieškodamas aštraus žodelio ir nutilau. Ką reiškia kalbėti atvirai? Tasai žmogus ne kvailas ir jisai privalo suprasti, kaip siauros žmogaus atvirumo ribos ir kaip budriai daboja jas savymeilė. Pažvelgęs į bendrakeleivio veidą, pajutau giliai įsižeidęs jo šypsena—tiek daug joje buvo ironijos ir aštrios paniekos! Pajutau, kad pradedu ko tai bijoti ir ta baimė verčia mane pasitraukti nuo jo.

— Sudie! — tariau šaltai pakeldamas skrybėlę.

— Kodel? — tyliai paklausė jis.

— Nemėgstu juokų, kada juose nėra jausmo saiko.

— Eikite... Jūsų dalykas... bet žinokite, jei jūs dabar atsitrauksite nuo manęs, tai mes niekada jau nebesusitiksime.

„Niekada“ jis ypatingai pabrėžė ir tas žodis praskambėjo mano ausyse, kaip pakasynų varpo garsas. Neapkenčiu to žodžio ir bijausi jo: aš visada vaizduojuos jį sunkų ir šaltą, panašų į kūjį, likimo skiriamą žmonių viltims griauti. Tasai žodis sulaikė mane.

— Ko jums reikia? — liūdnai ir rūsčiai paklausiau.

— Sėskime čia, — vėl juokdamasis pratarė jis ir, paėmęs mane tvirtai už rankos, patraukė ją žemyn.

Tą valandą mes buvome miesto sodo alejoje, ramių, apledėjusių akacijų ir alyvų šakų tarpe. Ménulio šviesoje jos kybojo ore ant mano galvos ir tarsi smigo į krūtinę ir palietė širdį. Nustebęs, susirūpinęs bendrakeleivio išsišokimu, žiūrėjau į jį ir tylėjau.

— Tai ligonis, — pamaniau, norėdamas atgauti save ir pasiaiškinti jo elgesį. Jis kažin kokiu būdu įspėjo mano mintį.

Tu manai, kad aš nenormalus? Liaukis. Tai niekinga ir kenksminga mintis! Ja prisidengdami mes labai dažnai atsisakome suprasti žmogų vien delto, kad jis kiek originalesnis už mus, ir labai dažnai ta mintis palaiko ir padidina mūsų apsileidimą tvarkant savitarpio santikius.

— Taip, taip...—tariau, vis daugiau jausdamas savyje drovumo.

— Atsiprašau, eisiu... Man jau laikas...

— Keliauk, — tarė jis, patraukdamas pečiais. — Eik...bet žiūrėk, ir tu skubi prarasti save... che, che... — Jis paleido mano ranką, ir nuėjau.

Jis paliko sode ant kalno, nusileidžiančio prie Volgos, ant kalno, kurį dengė balto sniego marška, suraižyta tamsiomis takelių juostomis. Prieš jį plėtėsi platus reginys į nebilę liūdną lygumą

už upes. Tasai žmogus paliko sode, atsisėdo ant vieno suolelio ir įsižiūrėjo į tuščią tolį, o aš ėjau aleja ir jaučiau, kad nuo jo nenueisiu, bet vis delto ėjau. Ejau ir mąsčiau: ar eiti man palengva ar greitai, kad galėčiau parodyti tam žmogui, kurs tenai sėdi, kaip maža jis man reiškia?

Jis kažin ką man žinoma švilpiniuoja.. Žinau, kad tai juokinga ir liūdna daina apie aklą, kurs ėmėsi akliems kelią rodyti. Kodel jis kaip tik ją švilpiniuoja? pamaniau.

Čia supratau, kad nuo tos valandos, kaip sutikau tą mažą žmogelį, įėjau į tamsų ypatingų ir nuostabių jausmų ratą. Pirmykštė rami, vienoda mano nuotaika apsidengė kažin kokio svarbaus ir sunkaus laukimo migla.

— „O kaip tu vest kitus manai.
Jei pats dar kelio nežinai?“

Prisiminiau dainos žodžius, — dainos, kurią švilpiniavo tasai žmogus.

Atsigrįžau ir pažiurėjau į jį; atsirėmęs viena ranka į kelią ir padėjęs galvą ant delno, jisai žiūrėjo į mane švilpiniavo ir jo juodi ūsai juodėjo ant veido apšviesto mėnuliu. Likimo jausmo traukiamas nutariau grįžti atgal. Greitai priėjau prie jo, atsisėdau greta ir nesijaudindamas, bet karštai tariau:

— Klausykite, kalbėkime paprastai...

— Tai būtina žmomėms, — palenkė jis galvą.

— Jūs, jaučiu, apdovanoti ypatinga veikiančia mane jėga ir, matyti, turite kažin ką man pasakyti... taip?

— Pagaliau, tu suradai savyje vyriškumo klausyti! — sušuko jis juokdamasis; nūn tas juokas buvo švelnus, net linksmumas girdėjosi jame.

— Tad, kalbėkite! — tariau, — ir, jei galite, kalbėkite be prašmatnumo...

— Gerai! Tačiau sutiki, kad prašmatnumas buvo reikalingas tavo dėmesiui patraukti. Nūnai paprastas aiškumas negali sužadinti mūsų labai šaltą, šiurkštų, nuslopusi dėmesį, o sušildyti ir sušvelninti ką nors mes nemokame — patys esame šalti ir šiurkštūs. Mes, rodos, vėl norime svajonių, gražių prasimanymų ir prašmatnumų, nes tveriamas mūsų gyvenimas neturtingas spalvomis, miglotas ir nuobodus! Tikrenybė, kurią kadais taip karštai mes norėjome iš naujo sukurti, sulaužė ir sutriuškino mus... Ką gi veikti? Bandykime, gal svajonės ir vaizduotė padės žmogui pasikelti kuriam laikui aukščiau žemės ir įžiurėti joje tinkamą prarastą vietą. Prarastą, ar ne tiesa? Juk žmogus nūn ne žemės valdovas, bet gyvavimo vergas; prarado jis savo kilme pasididžiavimą, nusilenkdamas faktams, ar ne tiesa? Iš jo tveriamų faktų daro jis išvadą ir kalba sau: štai neperžengiamas dėsnis, įstatas! Pasiduodamas tam dėsniui, jis nejaučia, kad apsiriboja laisvos gyvenimo kūrybos kelyje, kovoje del teisės griauti tam, kad statytų. Tačiau jis ir nekovoja jau, tik prisitaiko... Ko dė

liai jam bekovoti? Kame tie idealai, kurių dėliai jis darytų žygius? Štai kodel gyvename taip biedinai ir nuobodžiai, štai kodel nusilpo kūrybos dvasia žmoguje... Kai kurie kažin ko aklai ieško, kas, suteikdamas protui sparnus, sužadintų žmonėse pasitikėjimą savimi. Dažnai einama ne į tą pusę, kur slepiasi viso amžina, vienijąs visus žmones, — kur gyvena Dievas... Tie, kurie klysta tiesos kelyje — žus! Tegu, nereikia jiems trukdyti, neverta jų gailėti — žmonių daug! Svarbu tikslas, svarbu sielos troškimas surasti Dievas, ir jei gyvenime rasis sielos, perimtos siekimu į Dievą, jis bus su jomis ir atgaivins jas, nes jis yra berybės tobulybės siekimas... Ar tiesa?

— Taip, — tariau, — tai tiesa.

— Tačiau tu moki sutikti, — pastebėjo mano kalbėtojas, karčiai pašiepdamas. Ilgai jis tylėjo, žiūrėdamas į tolį. Man pasirodė, kad jis perilgai tyli; nekantriai atsidusau. Jis, nekreipdamas į mane savo toly klajojančio žvilgsnio, paklausė:

— Kas yra tavo Dievas?

Iki šio klausimo jis kalbėjo švelniai ir maloniai, ir aš jaukiai jo klausiau: kaip ir visi mąstantieji žmonės, jis buvo šiek tiek liūdnas, buvo man atviras, aš jį supratau ir mano drovumas mažėjo. Štai jis staiga stato žūtbūtinį klausimą, į kurį taip sunku atsakyti mūsų laikų žmogui, jei jisai yra savyje sąžiningas. Kas yra mano Dievas? Gera tai žinoti.

Buvau to žmogaus klausimu prislėgtas, tačiau kas mano vietoje nenustotų dvasios? — Jis žiūrėjo į mane savo aštriomis akimis, juokėsi ir laukė mano atsakymo.

— Tu perilgai tyli, kaipo žmogus, galįs man į tai atsakyti. Gal tu pasakysi man ką nors, jei paklausiu štai ką: tu rašai, ir tūkstančiai žmonių skaito tavo raštus; ką gi tu skelbi? Ar manei tu apie savo teisę mokyti?

Pirmą kartą gyvenime taip įdėmiai žiurėjau į save. Te niekas nemano, kad didžiuojuosi ar žeminu save kitų žmonių susidomėjimui įgyti — pavargėlių niekas neprašo išmaldos. Suradau savyje nemaža gerų troškimų ir jausmų, nemaža to, ką paprastai žmonės vadina geru, bet jausmo, jungiančio visa tai, tvarkingos ir aiškios minties, apimančios visus gyvenimo reiškinius, savyje neradau. Mano sieloje daug neapykantos, ji nuolat žėri ten... kartais sušvinta skaidria pykčio ugnimi; bet dar daugiau mano sieloje abejonių. Valandomis jos taip ištinka mano protą, taip slegia širdį, kad ilgą laiką esu išvidiniškai sunaikintas... Niekas manęs nežadina gyventi, mano širdis šalta, kaip mirusi, protas miega, o vaizduotę slegia šmėklų vaizdai. Toksai aklas, nebilys ir kurčias gyvenu ilgas dienas ir naktis, nieko nenorėdamas, nieko nesuprasdamas; man regisi tada, kad aš jau lavonas ir tik kažin kokiu nuostabiu nesusipratimu dar neužkastas į žemę. Tokios būsenos baimė dar labiau stiprėja prisiminus, kad būtinai reikia gyventi, nes mirtyje dar mažiau prasmės, dar daugiau tamsumos... Tikrai, mirtis atima net neapykantos malonumą...

Tai ką gi, iš tikrųjų, skelbiu aš toks, koks esu? Ką galiu pasakyti žmonėms? Tai, ką jau senai kalbėjo jiems ir visados kalba, kas suranda klausytojų, bet nedaro žmones geresniais Ar turiu teisę skelbti idejas ir nuomones, jei patsai jose išauklėtas dažnai elgiuosi visai ne taip, kaip jos liepia? Jei einu prieš jas, tai ar įsitikinimas del tų idejų tikrumo yra mano tikras įsitikinimas, pagrįstas mano „aš“ esme? Ką gi pasakysiu žmogui, kurs sėdi su manimi? Jis jau pailso laukęs mano atsakymo ir vėl prabilo:

— Aš nebūčiau kreipęsis į tave tais klausimais, jei nebūčiau matęs vieno: garbės meilė dar neužslopino tavo doros. Tu turi vyriškumo klausyti manęs... todel aš sprendžiu, kad tavo savimeilė išmintinga, nes jai sustiprinti tu nesibijai kančių. Palengvinsiu tavo sunkią būklę ir kalbėsiu su tavimi kaip su kaltu, bet ne kaip su nusidėjėliu.

— Kadais mūsų tarpe gyveno žodžio galiūnai, geri gyvenimo ir žmogaus sielos žinovai, žmonės atsidėję nesulaikomai siekti būties tobulinimo pasiaukoję giliam žmonių tikėjimui. Jie parašė knygas, kurios niekad nebus užmirštos, nes jose pažymėtos amžinos tiesos — nemažas grožis dvelkia jų lakštuose. Jose piešiami paveikslai — gyvi, įkvėpimo jėgos sukurti, o elgesio pavyzdžiai, gyvenimo taisyklės amžiais neužsimirš. Tose knygose yra ir vyriškumas ir degantis pyktis, jose skamba ir tikra laisva meilė, ir nei vieno bereikalingo žodžio jose nėra. Iš ten, žinau, tu sėmei savo sielai maisto... Tačiau, tur būt, blogai maitinosi tavo siela: tavo kalba apie tiesą ir meilę skamba rikliai ir veidmainingai, tarsi verste verstumei save kalbėti. Tu kaip mėnulis, svetima šviesa švieti; tavo šviesa liūdnai tamsi, ji daug duoda šešėlių, bet silpnai šviečia ir nieko nešildo. Tu esi vargšas ir nieko negali duoti žmonėms brangenybių, ir tai ką tu duodi, duodi ne norėdamas praturtinti gyvenimą žodžio ir minties grožiu, bet savo esybei iškelti į būtino žmonėms fenomeno laipsnį. Tu duodi norėdamas daugiau paimti iš gyvenimo ir žmonių. Tu dovanų pavargėlis, tu tiesiog išnaudotojas — duodi savo patyrimo dalelę atsiimdamas nuošimčius už tai, kad tavimi dėmisi. Tavo plunksna silpnai paliečia tikrenybę, ramiai iškelia gyvenimo smulkmenas; aprašinėdamas kasdieninių žmonių kasdieniškus jausmus, tu, gal būt, parodai ir daug žemų tiesų; o ar gali sukurti bent mažą kūrinį jų sieloms pakelti?.. Ne? Tu įsitikinęs, kad naudinga knistis kasdieninėse šiukšlėse ir nemokėti rasti jose nieko kito, kaip tik liūdnas niekingas tiesas, kad žmogus piktas, kvailas, nedoras, kad jis visai ir visada pareina nuo išviršinių aplinkybių, kad jis bejėgis ir apverktinas pats savyje. Klausyki, gal tu jau suskubai įtikinti jį tuo. Jo siela atšalusi ir protas sunkus... Jis žiūri į savo atvaizdą tavo knygose, o knygos, — ypatingai, jei jos parašytos su tuo įsitikinimu, kurį jūs taip dažnai vadinate talentu — visada bent kiek hipnotizuoja žmogų. Jis žiūri į save tavo nupieštame paveiksle ir, matydamas savo niekingumą,

nemato, kad galėtų būti geresnis. Ar tu moki parodyti jam tą galimybę! Ar gali tai padaryti, kai tu pats... tačiau aš pasigailėsiu tavęs už tai, kad tu, klausydamas manęs, tikiu, nemąstai kaip prieštarauti ir save teisinti. Taip! Sąžiningas mokytojas visada privalo būti domus mokinys. Jūs visi, mūsų dienų gyvenimo mokytojai, daug daugiau atimate iš žmonių, kaip jiems duodate, nes visi jūs tik apie ydas kalbate, tik jas matote. Žmoguje turi būti dorybės: juk yra jos jumyse? O jūs, kuo jūs skiriatės iš paprastų, pilkų žmonių, kuriuos taip aštriai, vienašališkai piešiate, laikydami save skelbėjais, ydų naikintojais dorovei išaukštinti? O ar jūs pastebėjote, kad dorybės ir ydos, jums besistengiant jas išskirti, dar labiau susipynė, kaip du kamuoliukai siūlų, baltų ir juodų, kurie susilieję pasidarė pilki? Vargu Dievas jus siuntė į žemę... Jis būtų stipresnius parinkęs, kaip jūs. Jis būtų uždegęs jų širdis karštos gyvenimo tiesos, žmonių meilės ugnimi ir jie žėrėtų mūsų tamsos būtyje, kaipo jo jėgos ir garbės žiburiai... O jūs garuojate, kaip pikto laimėjimo fakelai ir jūsų garai, persunkdami protus ir sielas, nuodija juos savęs nepasitikėjimo nuodais. Pasakyk: ko jūs mokote?

Jaučiau ant savo veido karštą to žmogaus kvėpavimą ir nežiurėjau į jį, bijodamas susitikti su jo žvilgsniu. Jo žodžiai krito į mano smegenis, kaip ugnies lašai, ir man buvo skaudu... Dabar bijodamas supratau, kaip sunku atsakyti į paprastus klausimus, ir neatsakiau...

— Taigi aš uolus viso skaitytojas, ką tu ir tau panašūs rašote, klausiu: ko dėliai jūs rašote? O jūs daug rašote... Ar jūs norite sužadinti gerų jausmų žmonių širdyse? Tačiau šaltais ir bejėgiais žodžiais jus tai nepadarysite, ne! Jūs ne tik negalite duoti gyvenimui ko nors naujo, bet ir sena reiškiate sumaigytu, sudarkytu, nevaizdžiu, neryškiu būdu. Skaitydamas jus nieko neišmoksti, del nieko nesigėdi tik del jūsų pačių. Visa kasdieniška — kasdieniniai žmonės, kasdieninės mintys, įvykiai... Kada gi jūs kalbėsite apie kilnią dvasią ir apie sielos atgijimo būtinumą? Kame gyvenimo kūrybos atgarsis, kame vyriškumo pamokos, kame gaivalingi sielą pakeliantieji žodžiai?

... — Gal tu pasakysi: gyvenimas neduoda mums kitų paveikslų, kaip tik tuos, kuriuos mes piešiame. Nekalbėk taip žmogui turinčiam laimės valdyti žodžiu, gėda ir žema prisipažinti, kad jis toks silpnas prieš gyvenimą ir kad negali iškilti aukščiau. O jei tu stovi viename laipsnyje su gyvenimu, jei tu negali savo vaizduotės jėga sutverti vaizdų, kurių gyvenime nėra, bet kurie jam pamokyti yra reikalingi —kokia tavo darbo nauda ir kuo tu pateisinsi savo pašaukimą? Pasvarstyk, ar nekenki žmonėms, užtrenkdamas jų atmintį ir dėmėsį jų skurdaus gyvenimo atvaizdų šiukšlėmis? Nes, — prisipažink — tu nemoki taip kurti, kad tavo gyvenimo vaizdas sužadintų žmoguje kerštingos gėdos ir karšto noro tverti naujas būties formas... Ar tu gali pagreitinti gyvenimo pulso mušimą, ar tu gali įkvėpti jam energijos, kaip tai darė kiti?

Mano keistam bendrakalbiui valandėlei nutilus, svarsčiau jo žodžius.

— Aš matau daug protingų žmonių, bet maža jų tarpe kilnių, nors ir tie, kurie yra, dažnai turi sugriautą ir liguistą sielą. Nežinia kodel taip dažniausiai yra: juo geresnis žmogus, juo tyresnė ir kilnesnė jo siela, tuo mažiau jame yra energijos, tuo silpnesnis jis ir sunkiau jam gyventi. Vienatvė ir liūdesys — tokių žmonių likimas. Nors daug juose gėrio ilgesio, vis delto trūksta pajėgų jam įkūnyti. Ar ne to tik deliai jie taip sugriauti ir apgailėtini, kad niekas laiku nesuteiks jiems pagalbos gaivinančiu sielą žodžiu?..

— Taip pat ar tu gali sužadinti žmoguje gaivalingą, sielą nuskaidrinantį juoką?—kalbėjo toliau keistas mano bendrakeleivis. — Pažvelk, juk žmonės visai užmiršo juoktis! Jie juokiasi piktai, juokiasi niekšingai, dažnai juokiasi ašarodami, bet neišgirsi jų tarpe džiaugsmingo, nuoširdaus juoko, to juoko, kurs sujudintų suaugusių krūtinę, nes geras juokas gaivina sielą... Žmogui reikia juoktis, nes juokas — viena ypatybė skirianti žmogų nuo gyvulio. Ar tu gali sužadinti žmoguje kokį nors kitokį juoką, kaip paniekos juoką, kaip niekšingą juoką iš tavęs, žmogaus, kurs vien todel esi juokingas, kad apgailėtinas? Suprask, tavo teisė skelbti privalo turėti pakankamą pagrindą tavo sugebėjime žadinti žmonėse nuoširdžius jausmus; jais, kaip plaktukais, vienos gyvenimo formos turi būti sudaužytos ir sutrupintos todel, kad ankštųjų vietoje sukurtume kitas, laisvesnes. Pyktis, neapykanta, gėda, vyriškumas, pasibiaurėjimas ir, pagaliau, piktas aršumas -- dalbos, kuriomis visa galima sugriauti žemėje. Ar tu gali tokias dalbas sutverti? Ar tu gali pažadinti jas veikti? Todel, kad turėtumėm teisės kalbėti į žmones, reikia turėti sieloje arba didelę jų ydų neapykantą, arba didelę jų meilę už kančias; jei tų jausmų tavo sieloje nėra, būki kuklus ir prieš pradedamas ką nors kalbėti gerai pagalvok...

Jau švito, bet mano sieloje vis daugiau rinkosi tamsos. Žmogus, kuriam mano sieloje nebuvo paslapčių, vis kalbėjo. Kartais manyje dinktelėdavo mintis:

— Ar jis žmogus?

Ir žodžių pagautas negalėjau svarstyti ir vėl į mano smegenis, kaip vinys, smego jo žodžiai.

— Gyvenimas vis delto auga platyn ir gilyn, o auga palengva, nes jūs nepajėgiate ir nesugebate jo eigos pagreitinti. Gyvenimas auga ir kasdien žmonės mokosi klausti. Kas atsakinės jiems? Turėtumėt atsakinėti jūs, klaidingieji apaštalai. Tačiau ar jūs taip gerai supratote gyvenimą, kad galėtumėte aiškinti jį kitiems? Ar jūs supratote šios dienos klausimus, ar nujaučiate ateitį, ir ką jūs galite pasakyti gyvenimo niekšybe sunaikinto nupuolusio žmogaus dvasiai pakelti? Jis nupuolė dvasia, jo gyvenimo tikslas žemas, padoraus gyvenimo troškimas jame išsisėmė, jis nori gyventi tiesiog, kaip kiaulė, ir — jūs girdite? — jis jau begėdiškai juokiasi, kai kas taria žodį idealas: žmogus lieka tik krūva kaulų,

padengtų mėsa ir stora oda, o tą niekšingą krūvą judina ne siela bet geiduliai. Susidomėkite juo greičiau! pagelbėkite jam gyventi, kol jis dar žmogus! Bet ką jūs galite padaryti jame gyvenimo troškimui pakelti, kai jūs patys vien suopiate, vaitojate, dejuojate arba šaltai piešiate, kaip jis pūna? Viršum gyvenimo plaukioja puvėsio kvapas; baimė, storžieviškumas persunkia širdis; tingėjimas riša protą ir rankas minkštais ryšiais... Ką jūs įnešate į tą niekšybės chaosą? Kaip jūs menki, kaip apgailėtini, kaip jūsų daug! O, jei atsirastų skaudus ir mylintis žmogus liepsnojančia širdimi ir galingu visa apimančiu protu! Gėdingos tylos troškumoje pasigirstų žavėtini žodžiai, kaip varpo garsai ir, gal būt, suvirpėtų niekingos gyvų numirelių sielos!...

Taręs tuos žodžius jis ilgai tylėjo; nežiūrėjau į jį. Neatmenu, ko daugiau buvo manyje — gėdos ar nusiminimo?

— Ką tu gali man pasakyti? — pasigirdo bedalis klausimas

— Iki šiol nieko! — atsakiau.

Ir vėl buvo tylu.

— O kaip tu dabar gyvensi?

— Dabar nežinau... — atsakiau.

— Ką tu kalbėsi?

Nutylėjau.

— Nėra aukštesnės išminties, kaip tyla!..

Kankinanti buvo pertraukos valanda tarp šių jo paskutinių žodžių ir juoko, kurs pasigirdo po jų... Jis juokėsi su pasigėrėjimu, kaip žmogus, kurs senai jau nebeturėjo progos taip lengvai ir maloniai pasijuokti. O mano širdis krauju verkė del šio prakeikto juoko.

— Che, che, che! Ir tai tu — gyvenimo mokytojas? Tu, kurs taip lengvai kremtiesi? Nūnai, manau, tu supratai, kas aš? taip? che, che, che... Kiekvienas jūsų, jaunuolių, gimusių seniais taip pat krimstųsi, jei norėtų turėti su manim reikalų. Tiktai tas, kurs apsidengė melo, storžieviškumo, begėdystės šydu, nesudrebės prieš savo sąžinės teismą... Štai kiek tu galingas: smūgis— ir tu puoli. Pasakyk man, na, pasakyk ką nors sau pateisinti, atremk tai, ką pasakiau! Paliuosuok savo širdį iš gėdos ir skaumo. Būk nors valandėlę stiprus ir įsitikinęs, o aš atsimsiu atgal tai, ką mečiau į tavo veidą. Aš nusilenksiu tau.. Parodyk man tavo sieloje ką nors, kas padėtų man pažinti tavyje mokytoją! Man reikalingas mokytojas todel, kad aš žmogus; aš įsipyniau gyvenimo tamsoje ir ieškau kelio išeiti į šviesą, tiesą, grožį ir naują gyvenimą — nurodyk man kelius! Aš žmogus! Neapkęski manęs, muški, bet ištrauk į gyvenimą iš mano abejingumo plaudos! Aš noriu būti geresnis, ne kaip esu; kaip tai padaryti? Mokyk!

Mąsčiau: ar galiu patenkinti tuos reikalavimus, kuriuos žmogus turi teisės man pareikšti? Gyvenimas gęsta, žmonių protus vis labiau apsupa abejonių migla ir reikia rasti išeitis. Kur kelias? Vieną aš žinau—ne prie laimės reikia siekti, kam laimė? Ne laimėje gyvenimo prasmė ir savęs užganėdinime nebus patenkintas žmogus—jis vis delto yra aukščiau to. Gyvenimo prasmė

grožyje, jėgoje tikslo besiekiant ir reikia, kad kiekviena buvimo gyvenimo valanda turėtų savo aukštą tikslą. Tai būtų galima... bet ne senuose gyvenimo rėmuose, kuriuose taip ankšta ir kur nėra žmogaus dvasiai laisvės...

Jis vis juokėsi, tik jau tyliai, kaip žmogus, kurio širdis sunkių minčių išgraužta.

— Kiek daug gyveno žemėje žmonių, o kiek maža pastatyta paminklų žmonėms! Delko taip? Tačiau palikime ramybėje praeitį —ji perdaug pavydėtina savyje! Dabartyje visai nėra tokių žmonių, kurie po mirties paliktų kokį nors pėdsaką žemėje*) Snaudžia žmogus... ir—niekas jo nežadina. Snaudžia jis ir... virsta į gyvulį. Jam reikia botago ir drauge su jo smūgiais ugninės meilės malonės. Nesibijoki padaryti jam skausmo: jei mylėdamas jį muši, jis supras tavo smūgį ir priims jį kaip užtarnautą. Kada jam bus skaudu ir gėda del savęs, tu karštai pamalonėki jį—ir jis atgims... Žmonės? Tai vis dar vaikai, nors valandomis jie stebina savo darbų nuodėmingumu ir minčių iškrypimu. Jie visada reikalingi meilės, nuolatinio rūpesčio apie tyrą ir sveiką jų sieloms valgį... Ar tu moki mylėti žmones?

— Mylėti žmones? — abejingai pertraukiau, nes, tiesiog nežinau, ar aš myliu žmones. Reikia būti nuoširdžiam — aš nežinau. Kas pasakys apie save: štai aš myliu žmones! Domiai sekantis save žmogus ilgai apsistos ties šiuo klausimu, ne kaip pasakys: myliu. Visi žino, kaip toli nuo kiekvieno mūsų artimas.

— Tu tyli? Vis tiek—suprantu tave ir tylintį... aš einu...

— Jau? — tyliai paklausiau; nors baisus jis man buvo, bet pats sau dar baisesnis buvau...

— Taip, aš einu... Ne kartą dar aš ateisiu pas tave. Lauk!

Jis nuėjo.

Kaip nuėjo? Aš to nepastebėjau. Jis nuėjo greitai ir tyliai, kaip nyksta šešėliai... Dar ilgai sėdėjau ant suolo sode, nejausdamas šalčio ir nepastebėdamas, kad jau saulė pakilo ir jos spinduliai skaisčiai spindi nuledėjusiose medžių šakose. Nuostabu buvo matyti skaisčią dieną ir saulę abejingai, kaip visada, spindinčią, ir tą seną nuilsusią žemę, apdengtą antklode sniego, žėrinčio saulės spinduliuose...

Vertė *G.*

---

*) Rašyta 1898 m. (Vert.).

ATEITININKŲ HIMNAS.

A. Ž. ŽODŽIAI. Č. SOSNAUSKO MUZIKA.

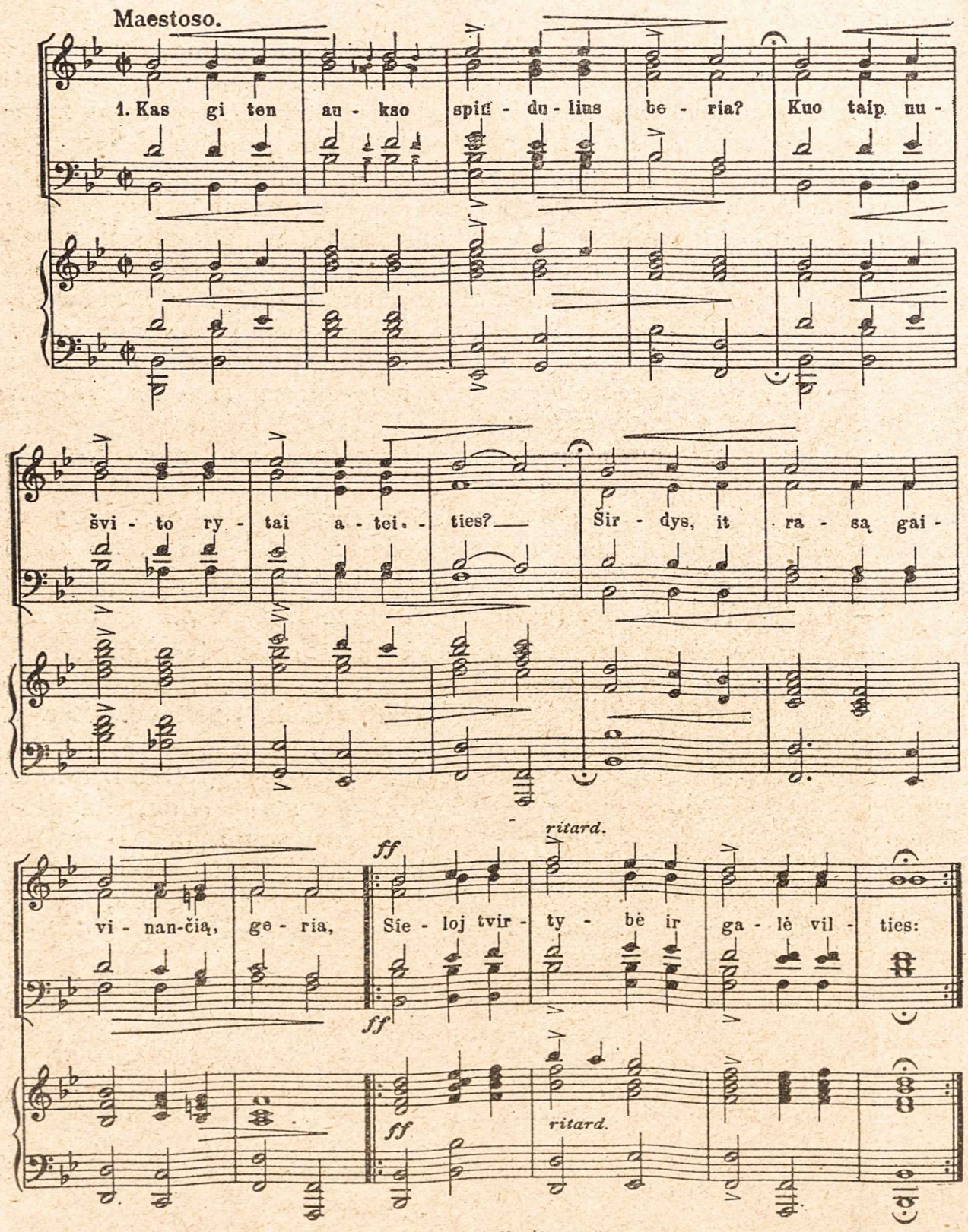

Tuščios fermatos-pauzos reikalingos tiktai pirmoj eilutėj.

Oscar Brandstetter, Leipzig.

Česlovas Sasnauskas.

J. Tarvydas

Česlovas Sasnauskas.

(1916—1926).

Nelaiminga Lietuvos žemė, kad didžiuosius jos vyrus mirties dalgė persekioja. Sužiba žvaigždė, nušvinta tėvynės horizontas, ir įvairiaspalviai tautos dvasios spinduliai sveikina auštantį rytą, bet juoda tamsi naktis tuoj pasmaugia džiaugsmo saulę. Krauna žiedus jaunos gėlės, šalna juos nuėda. Be laiko atsigulė į žemę Kudirka, Vaičaitis, Biliūnas, Būga. Kaip jie mums šiandien reikalingi!

Be laiko tapo pašauktas į amžinąjį gyvenimą ir Česlovas Sasnauskas, garsusis mūsų muzikas, kompozitorius. Jau dešimtis metų, kaip tas vyras paliko mūsų pasaulį, liūdni švenčiame jo mirties sukaktuves.

Č. Sasnauskas gimė 1867 metais (kitur žymimi 1868, 1869 metai) liepos mėn. 19 dieną Kapčiamiesty Suvalkų krašte. Jo tėvas buvo vargonininkas ir jauną Česiuką pramokė muzikos. Būsimasis kompozitorius iš jaunų dienų pasirodė gabus, eidamas 11 metus jau pavaduodavęs tėvą bažnyčioj. Gimtajame miestely Česlovas lankė keturklasę mokyklą. Muzikos mokytis išleido jį tėvas į Naumiestį pas žymų vargonininką Ilsauską. Čia šiek tiek daugiau pramokęs, Česlovas jau vargonininkauja Gražiškiuose. Iš čia nuvyksta į Kauną vargonų technikos pastudijuoti. Vėliau vyskupas Oleka pakvietė jį į Vilkaviškį. Tai didelis laimėjimas. Po trijų metų vyskupas miršta, ir Česlovas, metęs savo amatą, stoja į telegrafistus. Neilgai tarnavęs vėl vargonininkauja Dvinske. Apie 1891 metus Česlovas nuvyko į Petrapilį, gavo sekretoriaus vietą prie šv. Kotrynos bažnyčios. Pastojo į Konservatoriją, į dainavimo skyrių. Mokėsi pas prof. Pabel, pas italą Cattoni. Labai skurdžiai gyveno, vargo.

1896 metais Sasnauskas jau šv. Kotrynos bažnyčios vargonininkas. Tai buvo gera vieta, ir Sasnauskas ją laimėjo, nors buvo daug žymesnių kandidatų. Dabar jis ėmė rimtai studijuoti muziką. 1898 m. išlaikė Konservatorijoje egzaminus, gavo „laisvojo menininko“ laipsnį (doctor artium). Baigęs konservatoriją, Sasnauskas buvo bepradedąs solisto karjerą, bet nesisekė, nors balsą turėjo tinkamą, labai švelnaus tembro.

Pasimokęs kalbų, studijavo klasikinę muziką. 1900 keliavo į Vakarų Europą. Romoj pagrindingai studijavo vargonų muziką pas žymų virtuozą ir kompozitorių Capocci. Grįžęs į Petrapilį įstojo į archeologijos Institutą, kurį baigė 1904 m. Susipažinęs su senienų dalykais, 1905 metais vėl išvyko į Vakarus. Norėjo iš pat šaknų studijuoti tikrąjį bažnyčios choralą. Aplankė Monte Cassino, Emmaus, Romą, Regensburgą, Pragą ir kitas vietas.

Įgytąsias žinias, sugrįžęs į Petrapilį, pritaikė praktikoje, pertvarkė giedamąjį bažnyčios choralą.

Be to, lankydamas žymesnius Europos centrus, Sasnauskas girdėjo geriausių chorų. Todel parvažiavęs greitu laiku suorganizavo didelį chorą prie šv. Kotrynos bažnyčios. Šito choro ansamblį sudarė žymios jėgos, kurias Sasnauskas dar mokė, dar tobulino ir suvedė į dernią visumą. Tas choras buvo žymus visoj Rusijoj, juo stebėjosi ir užsieniečiai muzikai, ne vien rusai.

Sasnauskas ėmė kurti kompozicijas. Daugiausia dirbo bažnytinės muzikos srity. Jo gėdulingosios mišios „Requiem" yra muzikos žinovų labai vertinamos. Čekoslovakų atstovas Lietuvai Prof. Galia jas yra instrumentavęs didelíam simfonijos orkestrui. Apie šitas mišias eina ištisas Dr. Gustaičio straipsnis.

Kitas žymus Sasnausko kūrinys yra kantata „Broliai". Apie šitą veikalą Friburgo universiteto profesorius Wagneris sako: „Muzika pasisekusi visai gerai, labai jausminga ir rimta. Melodijos visiškai nepaprastos, o pati muzika prakilni ir maloni. Užbaigoje visi tematai, jungdamiesi ir susiliedami į krūvą, daro nepaprastai didelį įspūdį". Toje kantatoje Sasnauskas bando realiais vaizdais iškelti reiškiamųjų žodžių prasmę.

Be tų didesnio masto kūrinių Sasnauskas paliko 14 „Lietuviškos muzikos" sąsiuvinių. Čia randamos visiems žinomos, visur dainuojamos dainos, kaip „Kur bėga Šešupė", „Užmigo žemė", „Karvelėlis", „Jau slavlai sukilo", „Lėk sakalėli", „Šiuntė mane motinėlė", „Skubėk prie Kryžiaus" ir kitos. Daugumą tų dainų visi lietuviai dainuoja — kaime ir miestuose. Visi pamėgo Sasnausko melodijas, nes jos — lietuvio sielos, lietuvio dvasios pasiilgimo, liūdesio ir džiaugsmo aidai. Imkim kad ir „Kur bėga Šešupė". Pradžioj tėvynės varsoti laukai, vėliau istorijos įvykių gama, gale susikaupia jautri, tyli malda. Ir kaip visa tai sava, nuoširdu ir miela. Taip harmonizuoti Maironies žodžius tik lietuvis tegalėjo. O „Karvelėlis" kiek turi gyvo, sparnuoto ilgesio! Šitas kūrinys yra paties Sasnausko sielos ilgesio atspindys: gyvendamas Rusijoj, ilgėjosi Lietuvos. Visa Sasnausko kūryba grynai lietuviška, mažai tepadarė įtakos svetimieji.

Nemaža Sasnausko kompozicijų pažįsta platus pasaulis. Už jo nuopelnus muzikoje Prancūzijos, Austrijos ir Rusijos valdžios apdovanojo Sasnauską įvairiais ordenais ir garbingais titulais. Tik mes, lietuviai, nemokame savųjų priderančiai pagerbti.

C. Sasnauskas mirė 1916 metais sausio mėn. 5 d. (sen. kal.). Per anksti! Per anksti! Dar daug būtų padaręs!

Šiemet švenčiame jo 10 metų sukaktuves. Laikraščiai parašė straipsnių straipsnelių, Šaulių S-gos choras Kaune surengė paminėjimo koncertą, dainavo, giedojo velionies kūrinius. Bet to maža! Per maža! Kodel Valstybės Operos choras praėjo tylomis? Kodel Valstybės Opera negalėjo sukaktuvėms pastatyti jo kantatą „Broliai"? Nemokame gerbti savo mirusiųjų! Nemokame!

Mums, ateitininkams, Č. Sasnauskas tuo labiau brangus ir atmintinas, nes jis yra mūsų Himno muzikos autorius. Kaip galingai ir ryškiai sugebėjo jis tame kūriny išreikšti mūsų siekiamuosius idealus. Todel bent mintimis, bent nuoširdžia malda minėkime jį, linkėkime jam amžinos ramybės dangiškosios muzikos pasauly.

M. Gustaitis

Č. Sasnausko „Requiem".

Čia dedamas straipsnis yra paskaita, skaityta š. m. vasario m. 7 d. Č. Sasnausko 10 metų mirties sukaktuvių paminėjime Kaune.

Mažne kiekviena katalikų liturgijos dalis yra perėjusi evoliucijos procesą, susilaukusi savo istorijos ir kritikos, turi savo literatūrą. Ypač plačiai išsišakojo gedulingosios pamaldos — Requiem. Ir nenuostabu, nes jomis Bažnyčia atsisveikina su visais tikinčiaisiais savo draugijos nariais, palydėdama juos amžinumon. Todel gedulo giesmėse ir apeigose atspindi visų amžių veidas, visų tautų atliepia aidas, pradedant nuo Grigaliaus choralo ir baigiant oratorijų chorais bei arijomis.

Garsūs yra Requiem: Gounodo, Berliozo, Cherubinio, Bramso, Haydno, Mozarto, Verdio. Vis tai įkvėptiniai aukšto talento veikalai, turintieji ne maža reikšmės muzikai ir jos istorijai. Tačiau liturgijos atžvilgiu jie šiandien Bažnyčiai yra kaip ir svetimi, nes jų dvasia pasaulinė, stilius — koncerto, operos. Todel jų nebegirdime pamaldose giedant — netinka, lygiai kaip pasauliniai parėdai, kad ir gražiausi, netinka religijos apeigoms.

Prieš D. Karą pasižymėjo vokiečių Regensburgo (Ratisbonos) mokykla. Jos bendraminčių kūryba turi tikrai bažnytinį charakterį, bet ją slegia stiliaus arba, tikriau sakant, nuotaikos sunkumas. Jie nepagauna liturgijos sielos, neįkūnija žodžių idejos, ir todel jų muzika išrodo lyg priederminė. Paėmęs i ranką Hallero, Mitterero ir kitų mišias, matai maža skirtumo, jos turi šabloniską išvaizdą. Nors tos rūšies veikalai rašyti daugiausia kunigų, kuriems liturgijos mintis yra gerai įmanoma, tačiau didumos darbas paviršutinis. Gal geriausias vokiečių „requiemininkas" — tai Ett Casper, sugebąs tobūlai derinti maldą su daile. Kitus dažnai pavergia polifonija, atimanti tą ramumą, kokio teikia homofonija[1]), ir pirmosios bei antrosios eilės kontrapunktas. Apskritai kalbant,

---

[1]) Homofonija vadiname tokią muziką, kurioje vienas balsas teturi ypatingą reikšmę, kiti — antrinę, pritariamąją, pavyzdžiui: giesmė, rondo, sonata. Polifonijoje visi balsai lygiai savystoviai daro melodiją, kaip antai: imitacija, kanonas, fuga.

anuose „Requiem“ maža individualumo, maža liturginio mistiškumo, nepasiekta teksto gelmių, jo pilnybės.

Tarp šių dviejų srovių Č. Sasnausko Requiem užima kaip ir vidurį: jame ir dailė pilna, gili ir liturgija įdėm bažnytinė — aurea mediocritas. Mat, jis ryžosi to nelengvo kūrybinio darbo būdamas vargonininkas, doctor cantus, seminarijos ir akademijos giedojimo profesorius ir pilnai tuomet subrendęs talentas. Tai visa padėjo pasiryžimą dorai išpildyti. Juoba, kad jo asmuo iš paties pogymio turi savyje daug religinio elemento, tarsi, jo pasąmonėje glūdi religijos mintys ir jausmai, kuriuos vienam kitam įkvėpimo spinduliui sužadinus, tuojau sielos harfa prabyla sava originalia kalba. Bažnyčios išauklėtam talente pasireiškė jos dvasia.

Sasnausko Requiem yra kelerių (1912 — 14) metų giliai atjausto ir uoliai išstudijuoto darbo vaisius, pilnas visokių formų ir figūrų, visokių muzikos paslapčių. Norėdami kiek arčiau pažinti tą meno šedevrą, praskleiskime atskiras dalis. Jame 4 mišriais balsais pritariant vargonams duota visa rekvialė liturgija su Libera ir Salve Regina; pradžioje ir pabaigoje praeludium ir postludium ad libitum.

Šios dvi ludijos trumpos, tačiau labai įdėmios: pirmoji kupina gedulo su šviesia viltimi, kurią sukelia minorinis melodingumas; antroji desperatiškai graudi. Tą graudingumą sudaro chromatinė progresija su pavymu viena kitą sekančiomis sinkopomis. Pažymėtina, kad abudu dalykai baigiasi dominantos akordais, dar gi postludija septiminiu akordu, kurį išriša mišrieji unisono balsai čia pat sekančiame Libera me Domine, o preludiją išriša pirmieji Introito taktai a capella.

Introitus be galo graudus — gedulo šydu apgaubia sielą. Jį gieda choras, tačiau psalmę Te decet hymnus, kadangi joje meldžiamasi vienskaitoje — exaudi orationem meam — tai kompozitorius leidžia giedoti vienam tenorui solo. Bet psalmės dar senų senovėje būdavo pritariamos harfa arba cimbalis benesonantibus, todel ir šiam solo pritaria pilni vargonai.

Kyrie eleison — Viešpatie pasigailėk! Choras įvairiai modifikuojamas gieda pakaitomis: balsai palaipsniui tai ramiai kildami, tai diatoniškai leisdamiesi, daro tikrą nuolankios maldos įspūdį.

Graduale ir Tractus, kaipo dalykai panašūs tarp savęs turiniu, stovintieji greta viens antro ir pavymu giedami, del to suderinti artima—panašia kompozicija. Peržvelgiant jų partitūrą du dalykai metasi akysna. Viena, kad abiejose giesmėse vaizdingiau išreikšti kai kurių žodžių prasmei moduliuojama mažosios tonacijos į didžiąsias ir priešingai. Taip Graduale žodžiai lux aeterna ir Trakte lucis aeternae vilties sužadinimui skamba didžiaisiais — pirmieji C, antrieji E dur — akordais. Tas vietas grojant, rodos, matai, kaip ties žodžiais lux—lucis ant apsiniaukusio dangaus netikėtai iš pro debesų sušvinta saulės spindulys, su juo šviesi ramybė žengia ir giedrina sielą. Antra, gale Trakto per aštuonis taktus girdime orgelpunkte dominantą H su oktava

Kokiam tikslui kompozitorius čia ją pabrėžia? Yra tai trimitas, šaukiąs klausytojus susitelkti, prisiruošti prie ko itin rimto, didingo. Ir iš tiesų, tikslas pasiektas: pakeltu dėmesiu netrukus išgirstame svarbiausią veikalo dalį — sekvenciją Dies irae, giedamą betarpiškai po Trakto.

Dies irae prasideda padidintuoju (g, h, dis) tribalsiu. Tasai netikėtas, pasišiaušęs dar gi tris sykius kartojamas skambesys sukelia kaž-kokį baimės jausmą, tarytum šaltas nuogąstingų akių žvilgsnis meta siaubo šešėlį ant viso himno ir tuo apibūdina jį. O klauros pakartojamos choro ir vargonų pauzos dar labiau tą įspūdį sustiprina. Kaip kad vienas dirstelėjimas parodo žmogaus veide nuotaiką, kartais net visą jo sielą atskleidžia, taip tasai pačioje pradžioje tonas atspindžia visą giesmės turinį, kaip ir prožektorium jį nušviesdamas. Be to, jis parodo, jog autorius, pirma negu sėdo rašyti, jau turėjo kūrinį galvoje susikristalizavusį.

Kad viduramžy karo bado metu kildavo džuma, tai pabūgusios žmonių minios eidavo procesijomis iš kaimo į kaimą, iš miesto į miestą, ir giedodavo tą graudžią atgailos ir teismo Dies irae giesmę. Gedulingas vargonų pritarimas lydi tave anoje minių kelionėje, drauge su choru.

Kurs Aukščiausią skelbia valią
Stot prieš Tiesą visagalę,
Nes gyvasis Dievo Žodis
Veik žmonijai pasirodys.

Ties strofa Tuba mirum spargens sonum kraupi bailė perima klausytoją šiurpuliais lig plaukų pašiaušos. Pastebėtina, jog čia ne keturis girdime trimitus, kaip kad Apreiškimo poezija vaidina, bet viena tebešaukia „tuba“, nes visos vieną garsina „valią“, o šaukdama viso choro unisonu su vargonų keturbalsiais akordais didesnį daro įspūdį, negu kad tas šauksmas būtų suskaldytas polifonija, arba išdraikytas fūgomis. Pavymu sekančioje unisono melodijoje Per sepulcra regionum coget omnes ante tronum itin plastiškai atvaizduota baugi vėlių eiga teisman; tarsi, matyte matai, kaip jų aibės žingsniuoja sinkopų laiptais ir chromatine skale, kaip pagaliau visos galybės triukšmingai, nes dvigubais vargonų, pedalo ir pilnais choro akordais susitelkia aplink Viešpaties sostą.

Nustebo mirtis ir gamta. Prikeltoji „creatura“ poetingoj muzikos sekvencijoj nuo žodžių mors stupebit ligi nil in ultum remanebit pakaitoms andante poco a poco crescendo iš vienos pusės moters (sopranas ir altas), iš kitos vyrai (tenorai ir bosai) dalinasi gąsčiais įspūdžiais, išreikštais visa eile padidintų tercijų. Neramūs vargonų garsai pagaigėmis varsto sielą. Baisi sąžinės refleksija prieš teismą. Gyvenimo darbai švinta, gesta ir plyksi lyg nakties žaibo tvaskoje.

Sulig šiais žodžiais audringai baigiasi istorinė sekvencijos dalis, kartu baigiasi ir muzikos paveikslai su chromatine pažyme;

prasideda maldingoji dalis, vedama perdėm diatoniškai. Visai kitas charakteris: maldus, ramus. Ir vargonų pritarimas visai kitoks —formoje trio, kuris, būdamas ramesnis, maldai geriau tinka. Vis delto kai kur įvairinamas tai keturbalsiais vargonų akordais ir pilna choro jėga, pavyzdžiui, plastiškai išreikšti Dievo didenybę žodžiuose Rex tremendae maiestatis; tai pagaliau žodžiams Confutatis maledictis labai tiksliai pritaikinta chromatinė gama. O susigraudinusios sielos aimana Quid sum miser tunc dicturus, kurią tenoras gieda solo lamentoso — tai lietuviškiausia dejonė, raudojama šermenyse, kada rauduolė ties mylimojo asmens karstu, įbedusi aukon akis, gedi ir savo likimu sielojasi. Tik paklausyk dzūkų laidotuvėse, o tą pačią melodiją išgirsi, arba panyniuok ją, o kiekviena trobelė ten tave supras, atjaus: taip ta melodija gyva ir sava, tarsi kvapioji gėlė iš mūsų daržello čionai persodinta. O elegiškai melodingas akompaniamentas paantrins ją ant tavo sielos stygų. Taip pat jaučiame, klausydami giedant: Oro supplex... Recordare Jesu pie... arba Lacrimosa dies illa — palugniausia, už širdies stverianti malda, kuri pagaliau baigiasi pianissimo unisonine invokacija Pie Jesu Domine, kupina šviesios vilties, patvirtinamos pilnu akordu žodžiui Amen.

Reikia pastebėti, kad sekvencijos Dies irae muzika daug kuo skiriasi nuo kitų Requiem dalių, kurios parašytos griežtai diatonišku stiliumi, o Dies irae turi daug chromatizmo bei tragizmo. Tas skirtumas yra visai tikslingas, juo norėta pasakyti, kad kalbamoji sekvencija nėra integrinė Mišių dalis, nes einant liturgijos rubrika paprastose skaitytinėse Mišiose ji išleidžiama. Charakteringoji tačiau vienybė tarp šios giesmės ir Mišių yra palikta visai ryški. Be to, Dies irae savo tragingumu ir plastika, pranešdama kitas dalis, sudaro kulminacinį veikalo kaupą, kuriame sukoncentruota visas jo grožis.

Įvertinant Sasnausko Dies irae muziką galima pasakyti tai ką vienas protestantų kritikas, Pričkus Meyeris, yra pasakęs apie šios sekvencijos tekstą, taip jį apibūdindamas: „Šita baisi poema neturtinga vaizdais, bet galinga jausmu ir slepiningais savo garsais, kaip kūju muša į žmogaus krūtinę. Su žmogumi, kurs šitos giesmės gali klausyti be gilaus susijaudinimo, nenorėčiau po vienu stogu gyventi". (Lichtboten. 1808. IV).

Po taip įstabiai gražios Dies irae giesmės visos kitos Mišių dalys, kad ir labai meningos, jau blanksta anos šviesoje, todel detaliai apie jas kalbėti nėra reikalo, nebent pabrėžti vieną kitą ypatybę, pavyzdžiui:

Sekamoji dalis Offertorium prasideda tonacija E mol unisono su choro atkaitomis, o antrą tos dalies pusę gieda solo bosas arba tenoras pasikeisdamas su choru tonacijoje E dur. Tai dailės paslaptis, kurios klausant, rodosi žadamasis ten rojus, pirmoj daly buvęs lyg per miglas tematomas, antroje giesmės pusėj atsiskleidžia visa šviesa.

Arba paskutinė Mišių dalis, vadinama Communio, baigiasi paprastai draudžiamomis harmonijoje paralelėmis kvintomis, čia jos vargonuose tubofonu grojamos turi reikšti varpų skambinimą, ir ta varpų muzika ypatingo teikia efekto.

Jau nevienas mūsų protininkų yra pastebejęs, kad Lietuva, būdama tarp rytų ir vakarų, turi abiedviejų šalių kultūros pažymių. Tai pasireiškė ir kūryboje, pv.: despotiškas Krėvės „Skirgaila“, pusiau orientališki A. Mickevičiaus „Krimo sonetai“, tipingas M. Ciurlionies mistiškumas. Prie jų reikia priskirti ir Č. Sasnauskas, kuris, gimęs augęs Lietuvoje, studijavęs rytų ir vakarų Europoj, gyvenęs ir rašęs Petrapily, tarsi, nejučioms jungė šiuodu sparnu. Ypač toji rytvakarinė meno sintezė žymu bažnytinėje Sasnausko muzikoj. Mat, religinė kūryba jam — giliai tikinčiam žmogui — aiškiau negu pasaulinė sugebėjo iškelti pačių intimingiausių sielos virpėjimų. Tas bažnytinės vakarų muzikos suderinimas su bažnytine rytų muzika labiausiai iškyla jo Requiem'e. Ten lotyniškos liturgijos žodžiai mistiškai rutulojami viešpataujančia rytų bažnyčios pamaldose homofonija, perimta jausmingumu bei liūdesiu, kokio veltui ieškotum reflektingame vokiečių būde, pasak jų — „vokiškoj širdyj“, arba temperantingame pietinių tautų pobūdyje.

Atsižvelgiant į visa, kas pasakyta, nenuostabu, kad šios Mišios del aukštos muzikinės vertės, anot J. Žilevičiaus[1]), ne tik Petrapily, bet visoj Rusijoj katalikų bažnyčiose yra labai mėgiamos ir su dideliu pasisekimu giedamos, nenuostabu, kad prof. Galia instrumentavo jas dideliam simfonijos orkestrui[2]). Taigi pageidaujama, kad jos ir Lietuvoje kuoveikiausiai išsiplatintų.

---

[1]) Rytas. 1926. Nr. 16.
[2]) Muzika. Nr. 10.

P. Kirvelaitis

Pranas Vaičaitis.

(1876—1901)

(Straipsnis skiriamas 25 m. sukaktuvėms nuo jo mirties paminėti).

Yra šalis, kur upės teka
Linksmai tarp girių ūžiančių
Ir meiliai tarpu savęs šneka
Prie giesmininkų vėversių.
Ten prakaitas aplieja žmones
Prie vasaros sunkių darbų,
Ir prastas parėdas marškonis
Apdengia sąnarius visų.
Bet tave meiliai pavaišina,
Kaip tik nueisi į svečius, —
Ten tave myli, valgydina,
Kiek tiktai leidžia išteklius.

Suvalkų krašto gyventojai tulais atžvilgiais yra skaidomi į šias žymiausias dalis: dzūkus, kapsus, zanavykus. Jie skiriasi vieni nuo kitų ne tiktai tarme, bet ir gyvenamųjų vietų patogumu, ir kultūros ber ekonomijos būkle.

Zanavykai gyvena Žiemių vakaruose. Vakaruose Vokios siena, žiemiuose Nemunas — tai jų ribos. Šios ribos neliko be įtakos zanavykams, ypač su Vokia, kame daug aukščiau pakilęs žemės ūkis, auginami geresni gyvuliai, statomi gražesni, ruimingesni trobėsiai.

Tik vienu atžvilgiu zanavykui bloga — susisiekimas jų krašte sunkus. Geležinkelis toli, plento turi vos pauostyt — iš Šakių į Naumiestį, iš čia — į Vilkaviškį. Taigi plačiau susisiekti ir šis kelias nepatogus. Zanavykų krašte nėra nė didelių miestų. Šakiai — geras pipirmiestis, Naumiestis (jeigu jį skirti prie zanavykų) taip pat maža ką geresnis. Zanavykai—grynai ūkininkų kraštas. Baudžiava čia panaikinta bene anksčiausia Lietuvoje, nes tuoj po 1832—1833 m. sukilimo. Reikia dar pridėti, kad dvarų šiame krašte labai maža. Žemė zanavykuose gera, derli.

Visi šie savumai išdirbo zanavyko tipą, labai skirtingą nuo kapsų bei dzūkų.

Kapsas pirmiausia žiūri, kad jo unaro kas neužgautų. Jį apibudina vienu posakiu: „Ką tu, parše, prieš mane giliuoji".

Zanavykas visai kitoks. Lipšnus, švelnus, vaišingas, labai pamaldus. Kapsiško aristokratiškumo čia (bent seniau) nebūdavo. Šio krašto gyventojai nebuvo baudžiavos įvarginti. Pasiliuosavę dar greičiau ėmė prasigyventi. Prasigyvenę zanavykai rūpinasi ir savo vaikams geresnę ateitį paruošti. Ūkininkai savo ūkius čia nedalindavo vaikams po dalį, palieka visą ūkį vienam. Kitus stengiasi išleisti į šalį. Del to jie savo sūnus leidžia į mokslus.

Gal, joks Suvalkų kraštas neišleido tiek inteligentų, kaip zanavykai. Kadangi jų širdžiai artimiausias kunigas, norėdavo savo sūnų padaryti kunigu. Dar ir šiandie iš zanavykų yra labai daug kunigų. Seniau, kai lietuvis inteligentas Lietuvoje negalėdavo gauti vietos, turėdavo del duonos gyventi Rusijoje, kame dažnai nutausdavo ,užsimiršdavo tėvus, kunigas tėvams buvo mokyto sūnaus tiesiog idealas. Jis gyvendavo čiapat Lietuvoje, reikale padėdavo tėvams ar broliams. Be to, ir garbė. Kaimyno, ar giminaičio yra sūnus kunigas, delko negal būti ir mano, kuo aš blogesnis?

Tokiam krašte gimė augo Pranas Vaičaitis. Ir jį tėvai norėjo išleisti į kunigus. Pranas nenorėjo. Bet tiek tėvų santykiuose su sūnumi, tiek sūnaus su tėvais — žymu lengvas, švelnus tipiško zanavyko būdas. Tėvai leidžia Pranui išeiti visą gimnaziją. Pranas nemano eiti į kunigus. Bet aiškiai, griežtai tėvams to nepasako, politikuoja, ieško būdo, kad galėtų į seminariją nestoti, ir tėvų neužgauti. Važiuoja ekzaminų į Seinus, mano tenai taip padaryti, kad jo nepriimtų. Nepavyksta. Kiti išpasakoja tėvui, kaip yra. Tėvas supyksta, išbara sūnų, neva jo išsižada. Bet laukia to išsižadėto sūnaus, nori vežtis namo. Nesulaukia. Ar po 3 dienų išgirsta, kur Pranas. Tuoj eina tėvas jo namo parsivežti. Rengia į universitetą. Duoda kiek galėdamas pinigų.

Pranas į kunigus neina. Bet tat nereiškia, kad jis netiki, ar nepamaldus. Kaip iš raštų matyti, Pranas dievotesnis už daugelį kunigų poetų. Visus jo eilėraščius galėtų drąsiai prisimti bet kuris kunigas. Dievas, jo malonė, pagalba — vienas dažniausių Vaičaičio eilėraščių motyvų. Šis dalykas juo labiau pažymėtinas atsižvelgus į to laiko dvasią bei visą to laiko mūs literatūrą. Vaičaitis — didelis patriotas. Tėvynės reikalais bėdomis nuolat sielojasi. O kunigai, bent dauguma senesniųjų, nebuvo tais laikais aiškūs patriotai, prie tautiškojo sąjudžio nesidėjo. Tačiau Vaičaitis moka tą dalyką išsiaiškinti. Bara, už ką reikia barti, kunigus, bet drauge bara ir pasaulininkus, pastebi, kas negera ir šių daroma. Vaičaičiui rūpi ne žmonės, bet ideja. Jis ne bet kurios srovės, ne partijos žmogus, bet patriotas. Tėvynė — jam svarbiausias dalykas. Žmonės, tiek valstiečiai, tiek inteligentai — jos sūnūs. Sielodamasis tėvynės reikalais, nepaskęsta abstrakcijose, svajonėse, bet žiūri į žmones. Aštriai subara visus, netinkamai elgiančiusis. Vistiek, ar tai bus valstietis degtinėje mirkstąs, ar kunigas apsileidęs, ar šiaip inteligentas tik rėkti mokąs, bet nieko neveikiąs.

Būtų įdomu patyrinėti mūs poezijoje perėjimas iš tėvynės idealizavimo į realias į ją pažiūras. Vaičaitis čia būtų įdomus, ir labiau paaiškėtų jo pozicija mus literatūroje. Ir kitu atžvilgiu Vaičaitis įdomus reiškinys mūs literatūroje.

Tai jo religiškimas, ir iš šios pasaulėžiūros einančios poeto pažiūros į to laiko Lietuvos reikalus bei santykius. Juo labiau, kad Vaičaitis drąsiai svajoja:

. . . . . .

Bet Dieve! raminai mūs tautą:
Kas su vargais pasėta bus,
Tas su linksmybe bus nupiauta,
Ir tavo žodis nepražus.
Kada gi žodis tas garbingas
Sušauks vaitojančius sūnus
Į kariaunas narsias, baisingas,
Ir priešus apmalšins nuožmius?
Kada gi liūdną žalią spalvą
Lietuvis pasiliaus nešiot,
Ir linksmas, keldams drąsiai galvą,
Pradės kankintojus kapot?

Mariampolės ateitininkų eucharistininkų penkerių metų sukaktuvių šventės dalyviai.

A. Jakštas

Kūrybos klaidos ir uždaviniai.

„Baro“ 7-am n-ry įdėtame J. A. Herbačausko straipsny „Kūryba ir kritika“ yra daug gražių ir įdomių pastabų. Autorius teisingai mano, kad „be entuziazmo — nėra meno“, kad „meno žmonės“ privalo būti „Dievo žvakelės“ patamsiuose, Dievo įrankiai tautai plakti bei „gyvi žibintuvai“ išganymo keliui rodyti. Jų uždavinys — būti naujais Kolumbais naujiems pasauliams, naujoms žvaigždėms, naujiems spinduliams atrasti, naujais, nuolat pirmyn einančiais karžygiais, naujais, jokio chamizmo neprisileidžiančiais dvasios aristokratais. Jų pareiga — palaikyti tautinę tradiciją, spinduliais aprėdyti tautos žodis, pažinti tautos dvasia, būti jos karaliais, tolimais nuo mechaniškojo viską niveliuojančiojo internacionalo, savo asmeny Dievo kūrybinės dvasios veikimą atjaučiančiais mistikais, už savo idejas galvas guldančiais kankiniais, prakilniausių sapnų — svajonių realizuotojais, nuolat vibruojančiais senų formų skaldytojais — maištininkais. Meno žmogus neidentifikuotinas su talentu. „Talentas atskirtas nuo moralinio autoriteto, tuščias daiktas, žaislas. Talentas tai tik tobulas aparatas kūrybai pasireikšti. Jis kuria valia... Be kūrybinės valios talentas bejėgis. O kūrybinės valios motoras — tai meilė, širdies spinduliavimas visuomenei...“

Bet šale to, kaip paprastai pas Herbačauską, randame nemaž keistų paradoksų, nieku nepagrįstų spėliojimų, nevykusių ekskursijų į maž jam težinomą krikšč. dogmatų sritį. O kadangi visa tai skelbiama su dideliu savim pasitikėjimu ir nesivaržymu žodžiais, tai kai ką iš jaunesnių skaitytojų gali suklaidinti, ir jau didelę ir be to pas mus pažiūrų anarchiją dar labiau padidinti. Dėliai to aš ir laikau savo pareiga iškelti aikštėn bent svarbesniuosius J. A. Herbačausko parodoksus ir juos kritiškai įvertinti.

I.

Pirmutinis — tai „kontr-Logoso“ paradoksas. Autorius jį išreiškia šiais žodžiais:

„Keistai juokdaringi tie ponai estetologai, menologai, kurie tvirtina, kad žmogaus kūryba tai tik dieviško Logoso emanacija, aidavimas... Dievas taria žodį (Logosą), o žmogus kūrėjas jį kartoja visokiais aidavimais!.. Tikrai fatalingas determinizmas — praedestinatio à priori. Aš manau, aš esmi įsitikinęs, kad tikra kūryba tai laisvos žmogaus valios deklaracija (noras, valia sau dievu būti); ji pradeda tada, kada žmogus kūrėjas priešinasi Dievo Logosui ir taria savo individualų—kontr-Logosą. Meno kūrybos paslapties reikia ieškoti Liuciferio ir Prometėjaus legendoj, mite.“ Toliau priduriama, kad autoriaus įsiti-

kinimu, „tikras, grynas, šventas Menas tik tada gema, kada kūrėjas nusistato prieš Dievą ir savo asmenine kūrybos valia drąsiai heroingai pareiškia („nenoriu būti tavo vergu, „Dieve“).“ Šią parodoksalę teoriją autorius bando pateisinti bibliškuoju pasakojimu apie Jokūbo kovą su angelu, kur mano radęs įrodymo, „kad pats Dievas tokio pasipriešinimo reikalauna“, nes anot Slovackio, „Jis ne vergų, bet laisvų milžinų išpažintas Dievas“. Iš čia daro išvadą, kad „žmogus kūrėjas, kovodamas su Dievu mokosi kūrybos paslapties“, ir priduria galop: „Gal aš „bliuzniju“, nežinau. Bet aš gera valia įsitikinęs“.

Peržiūrėkime, iš eilės kiekvieną šių tvirtinimų atskirai, pradėdami nuo pradžios.

Pirmiausia tepasako autorius, kas tie „ponai estetologai, menologai“, kurie būk tvirtinę, kad „žmogaus kūryba, tai tik dieviško Logoso emanacija, aidavimas“? Jei jie autoriaus ne iš piršto išlaužti, tai jų teorija, jei ir ne „pragariška“, visgi yra nekatalikiška, ir todel autoriaus teisingai smerkiama. Žmogaus kūryba nėra „dievo Logoso emanacija“, bet žmogaus kūryboj gali būti Logo veikimo, įkvėpimo. Nes žmogus niekados nekuria pats vienas: jo kūryboj visada dalyvauja arba šviesos ir grožio Karalius Logas, arba tamsos ir šlykštumo kunigaikštis Anti-Logas, Anti-Kristus, Liuciferis. Ir vieno ir kito įkvėpimus žmogus gali priimti arba atmesti. Tuo atžvilgiu tikra kūryba teisingai gali būti pavadinta „laisvos žmogaus valios deklaracija“. Bet tos kūrybos vaisių vertė pareis nuo žmogaus valios nusistatymo. Jei ji paklausys Logo įkvėpimų, ji savo kūriniais praplės grožio sritį; priėmus gi Anti-Logo pakištas mintis, tegalės sukurti vien moralius niekus bei šlykštynes, nors jose ir bus šiokių tokių talento žymių. Todel autoriaus įsitikinimas, kad tikros kūrybos sąlyga — tai „noras sau dievu būti“ ir priešinimasis Dievo Logui, negalima kitaip pavadinti, kaip visais atžvilgiais klaidingu.

Jei autorius mano taręs čia naują žodį, jis apsirinka, nes kelia čia tik iš numirusių seną, visiem gerai žinomą negyvėlį — praeito amžiaus baironizmą, paremtą vien neprotingu žmogaus individualybės dievinimu ir akyplėšišku Dievo teisių mynimu po kojų (theomachia).

Del pareiškimo: „nenoriu būti tavo vergu, Dieve“ gali būti ginčų, nes jis gali turėti dvejopą prasmę: liuciferišką (non serviam), antrą krikščionišką (jam non dicam vos servos, sed amikos meos). Tąja prasme kiekvienas krikščionis gali drąsiai tarti: „Nenoriu tau, Dieve, būti vergas, bet noriu būti tavo vaikas ir draugas“. Taigi aname pareiškime viskas pareina nuo prasmės jin įdėtos. Jei autorius bus jin įdėjęs liuciferiškąją prasmę, tai jis be abejonės čia yr tikrai „subliuznijęs“.

II.

Dar keistesnė autoriaus išganymo teorija. Ji, matyt, pasemta iš gnostiškai teosofiškų svaičiojimų. Nes štai, kaip ji autoriaus suformuluota:

„Kristus irgi prieš Dievo valią norėjo išganyti prakeiktą žmoniją prometeiškai iš dangaus aukuro pagrobtu spinduliu ir už tai jis tapo nubaustas („Dieve, Dieve, kodel mane apleidai“ — Jo baisūs žodžiai ant kryžiaus kabant). Kristaus Logosas prieštaravo Jehovos Logosui. Liuciferis tarė: „Ego sicut Deus“. Kristus atviriau pasakė „Ego filius Dei“, o žmonėms liepė būti sūnumis Dievo! Ta pati prasmė. Bet žmonija dar to nesuprato... Aš žinau, kad už tai pavadins mane „eretiku“, bet tos man erezijos nebūtų, jeigu būtų visiems aiški Kristaus pasaulinė, kosminė tragedija... Aš esmi įsitikinęs, kad Kristus buvo, yra ir bus Meno Dievu... Jį supranta tik tie, kurie už savo „dievybę“ miriop pasmerkti... P r o t i n g a i m y l ė t i, š i r d i n g a i p r o t a u t i — štai ko moko Kristus...“

Kuo čia tenka daugiau stebėtis: autoriaus drąsumu, ar dalykų nežinojimu, sunku pasakyti. Nes čia beveik kas sakinys — tai klaida. Evangelijoj (Jon. V. 30, VI. 38) aiškiai pasakyta, kad Kristus savo gyvenime ieškojo ne s a v o v a l i o s, bet jį s i u n t u s i o j o, kad jis yra nužengęs iš dangaus ne tam kad s a v o v a l i ą p i l d y t ų, bet T o, k u r i s j į s i u n t ė; kitur (Filip. II. 8) yra pažymėta, kad Kristus buvo p a k l u s n u s T ė v u i i k i k r y ž i a u s m i r č i a i. Tuo tarpu autorius skelbia negirdėtą pasaką būk Kristus norėjęs žmoniją išganyti „p r i e š Dievo valią“ ir dargi „iš dangaus aukuro p a g r o b t u s p i n d u l i u!“ Kur autorius išskaitė šią savo keistą istoriją? Kieno autoritetu yr paremta jos tikrenybė? Krikščioniškoji išganymo teorija tvirtai laikosi, nes yra pagrįsta Šventuoju Raštu. Kuo Herbačauskas remia savo naują išganymo teoriją, nežinia. Aišku tik viena, kad ji paimta ne iš Biblijos ir todel nėra krikščioniška.

Tas pat pasakytina ir apie autoriaus dvejopą Kristaus ir Jehovos „Logosą“. Faktiškas Logas tėra t i k v i e n a s i r t a s p a t s, tiek pas Kristų, tiek pas Jehovą, ir todel jokio prieštaravimo tarp jų n ė r a ir n e g a l i b ū t i.

Tarp Liuciferiaus posakio „Ego sicut Deus“ ir Kristaus „Ego sum Filius Dei“ ne tik n ė r a t a p a t y b ė s prasmėje, bet glūdi b e g a l i n i s d i a m e t r a l i s s k i r t u m a s, nes pirmojo prasmė yra — velniškas išdidumas, o antrojo — tikrai dieviškas nusižeminimas, nes tapimas žmogumi. Dievo sūnystės nieks savo jėgomis negal pagrobti; ji vien laisvai tepriimama Dievo malonei žmogų veikiant.

Ar žmonės vadins autorių „eretiku“, aš nežinau. Tikri eretikai paprastai būna gan rimti žmonės, jie nieko ant vėjo nesako; jie savo, kad ir klaidingam mokslui, stengias surasti tiesai panašių įrodymų. O drauge jie su savo tvirtinimais skaitos, vengia

savo moksle prieštaravimų, pagalios prireikus net savo galvas guldo. Apie Herbačauską, deja, aš to pasakyti negalėčiau, nes jis paprastai dogmatizuoja, o savo teigimų įrodyti visai nebando. Dėliai to ir abejotina, ar jis už savo dogmatiškus teigimus, panorėtų, prireikus, galvą paguldyti, nes, jo paties teisingu pasakymu, „už melą miršta tik sumišėliai".

Kad Kristus yra, buvo ir bus „Meno Dievas", kad jis mokino „protingai mylėti ar širdingai protauti", dėliai to nematom reikalo ginčytis. Būdamas amžinasis Logas, per kurį viskas sutverta, Kristus galima pavadinti ir Meno Dievu, kaip jį lygiai teisingai vadinama T i e s o s (Deus veritatis) ir G e r u m o s (bonitatis infinitus thesaurus) D i e v u. Klaida būtų tik tuomet, jei kas užsispirtų vadinti Kristų v i e n t i k M e n o D i e v u ir ginčytų, kad jis nėsąs Tiesos ir Gerumos Dievas, šventųjų ir nusidėjėlių Dievas ir t.t. Būdamas viso ko kūrėjas, Kristus yra ir protavimo ir meilės norma. Jei žmonės gyvenime šaltą protavimą griežtai skiria nuo karštos meilės, tai pareina vien nuo žmonių netobūlumo; pas Dievą to nėra. Todel juo glaudžiau žmonės bus susirišę su Kristum, juo gilesnė, stipresnė ir harmoningesnė bus žmonėse protavimo ir meilės sintezė.

Labai gaila, kad Herbačauskas nenurodė aiškiai, kas per vieni tie teologai, kurie „Dievui jau liepia tylėti"? Ar tik ir jie nebus iš piršto išlaužti? Nes aš būdamas teologas ir daug teologų raštų skaitęs, neužtikau nei vieno kurs būtų liepęs „Dievui tylėti". Anaiptol visi jie mielai pripažįsta, kad Dievas istorijoj per žmones veikia ir „naujus žodžius taria". Dėliai to jie mielai surašinėja naujus Dievo stebuklus, uoliai skaito naujų šventųjų (pav. šiemet kanonizuotosios Jėzaus Kūdikėlio Teresės) raštus ir nebrauko lauk rastų ten naujai atpasakotų dvasiškų įvykių bei prityrimų.

III.

Kalbėdamas apie santykius meno religijos ir mokslo autorius rašo: „Sumokslinti religija — tai bedievybė (Jezuitų tragedija), nes protas Dievo nepripažįsta". Jei tai būtų tiesa, tai visa Europa senai jau būtų buvus bedieviška. Nes Rytuose religiją yra sumokslinęs šv. Jonas Damaskietis, o Vakaruose šv. Tomas Akvinietis. Pirmasis tai yr padaręs savo veikale „De orthodoxa fide", antrasis savo kurse „Summa Theologica". Ir nei vienas, nei antras nebuvo jėzuitas. Tiesa, vėliau rašė teologijos vadovėlius ir jėzuitai, bet „religijos sumokslinimo" bei racionalizmo ten nei kiek nedaugiau, kaip panašiuose nejėzuitų raštuose.

Ar religija gali būti mokslu? klausimas nėra taip aiškus, kaip p. Herbačauskui atrodo. Atsakymas į šį klausimą pareina nuo to, iš kurios kertės į religiją žiūrėsime. Jei religija pavadinsime žmogaus subjektyvų tikybinį pergyvenimą, tai sumokslinti ji nebus galima. Bet jei religijos vardu pavadinsime tam tikrą tikybinių

dogmų sumą, tai jos sumokslinimas bus galimas, kaip tai įrodo jau pats teologijos bei katekizmų buvimas.

Pasakymas, kad „protas Dievo nepripažįsta“ irgi naujoviškas paradoksas, daugiau nieko. Nes čia viskas pareina nuo to, kieno protu operuosime. Kad Kanto, Comte'o, Marxo, Bakunino protas Dievo nepripažįsta, tai tiesa. Bet daug didesnių mokslininkų, k. š. Dekarto, Newtono, Pasteur'o, Vl. Solovjevo protas visai nėr priešingas Dievo pripažinimui. Abstraktaus gi beasmenio žmogaus proto, kaip žinom, nėra, taigi ir apie tai, kad jis būtų Dievo nepripažįstąs, kalbėti netenka.

IV.

Nuo meno ir religijos santykių, autorius eina toliau prie kūrėjo ypatybių klausimo. Jo išmanymu „kas bijosi nuodėmės, tas meno kūrėju negali būti...“ Ir toliau: „kas laisvai neperėjo per kurtizanės sielą, tas laisvu niekados nebus...“ Ne vienas jaunas, „meno žmogus“ labai lengvai gali padaryti iš čia išvada: „Aš noriu būti kūrėjas, taigi nesibijosiu nuodėmės, drąsiai brisiu į ją, stengsiuos pereiti per kurtizanės sielą...“ Ir jis tą savo pasiryžimą tikrai gali išpildyti. Bet, deja, tokia išvada būtų klaidinga, nes pati Herbačausko premisa yra niekas kita, kaip naujas grynas paradoksas. Kaip kitur, taip ir kūryboj svarbos turi senas principas „m e n s s a n a i n c o r p o r e s a n o“. Nuodėmė gi ir ėjimas per kurtizanės sielą neišvengiamai atima žmogui sveikatą. Tiesa, Dantė yr ėjęs per pragarą, bet darė tai dvasiškai pasistiprinęs, atlikęs Romoj jubiliejinę išpažintį ir priėmęs Šv. Komuniją. Taip turėtų elgtis ir kiekvienas kūrėjas. Nes, eidamas keliu Herbačausko siūlomu, jis gali savo talentą jei ne prarasti, tai bent jį visai niekais paversti.

Antra tikro kūrėjo ypatybė — tai n e b i j o j i m a s b ū t i p r a k e i k t a m. Autorius sakos pats turįs tos ypatybės, nes savo lenkiškai rašytoj tragedijoj „Potępienie“, jis „Algirdo asmeny norėjęs herojingai mirti ant Golgotos u ž p r a g a r o l a i s v ę, norėjęs atpirkti velnią ir priversti Dievą, kad Jis šetoną prie širdies priglaustų“. Visa tai parodo, kad autorius turi gerą širdį, tik nemoka savo meilės tinkaman objektan nukreipti, arba jo paties žodžiais tariant, nemoka „protingai mylėti“, o kas da svarbiau, visai nesupranta velnio psichologijos. Apie velnio demoniškumą jis, matyt, sprendžia iš savo asmeniško demoniškumo. Šis pastarasis, kaip matyt, yra labai negilus ir netvirtas, nes leidžia jam vaduotis ūpu, šiandien būti tikru kataliku, Romos gynėju, rytoj aršiausiu antiklerikalu ir laisvamaniu, po ryt — įsitikinsiu okultistu, teosofu, nekrologu ir tt. Pas velnią to nėra. Jei jis šiandien Dievo neapkenčia, tai jis nepkęs Jo ir ryt ir po ryt ir per amžius. Teisingu H. Wronskio pasakymu, velnias „savo nelaimėje randa laimę“ ir tos savo „laimės“ jis nemainys į nieką kitą. Jei velnias būtų buvę galima atpirkti ir atgal paversti į serafiną, tai Kristaus

mirtis tą stebūklą būt be abejo padarius. Jei tai neįvyko, tai, matyt, delto, kad velnias būdamas laisvas nenorėjo nieku būdu atsižadėti tos savo laimės nelaimėje". Jis jos neatsižadės ir ateityje, nes jam būti Dievo priešininku maloniau, negu prie Dievo širdies glaustis. Taigi velnio atpirkimo kliūtis glūdi ne Dievuje, tik pačiame velnyje, bei jo piktame išdidume — n o n s e r v i a m. Todel ir autoriaus didis klausimas: „kas būtų, jeigu šetonas atsiverstų prie Dievo", savaime atkrinta. Kaip Dievas negali virsti nieku ir paliauti buvęs, taip ir velnias nei staiga, nei palengvėl negal virsti angelu. Velniai ir angelai ne kokie ištyžėliai, bet rimtos būtybės, kaip sykį yr laisvai nusistatę, taip ir pasiliks nusistatę per amžius.

Kad už norą atpirkti pragarą aš būčiau autorių smerkęs, kaipo „kriminalistą", — tai gryniausia netiesa. Recenzuodamas „Potępienie" aš pažymėjau vien veikiančius toj tragedijoj asmenis, daviau trumpą charakteristiką naujų mesijų Algirdo-Adomo ir Julijos-Jievos ir nurodžiau nepaprastą kompozitorišką autoriaus talentą. Kas nori tuo įsitikinti, gali mano „Raštų" II-me tome 99—103 psl. rasti ištisą tos recenzijos tekstą. Ten anas kilnusis autoriaus noras net visai neminimas, dėliai to ir negalėjo būti smerkiamas. Dabar, skaitant šį nepamatuotą priekaištą, tiesa, yr man užėjęs noras, bet ne autorių už tai smerkti, tik paabejoti jo norų rimtumu. Nes čia jis sakosi norįs pragarą atpirkti ir velnius angelais paversti, o kiek toliau, sau prieštaraudamas, skelbia, kad „angelas labai nuobodus, o velnias pasiutusiai indomus". Vadinas, autoriaus išmanymu, gyvenimas be šetono būtų ne ko vertas. O jei taip, tai kam bereikėjo rašyti savo „Potępienie" ir besisielot pragaro atpirkimu? O da labiau, kam reikėjo mane kaltinti, kad aš autorių išvadinęs „kriminalistu"?! Žinoma, savo įvertinime autoriaus tragedijos aš galėjau apsirikti. Bet mano menkas balsas negi galėjo užčiaupti burną kultūringiems lenkų kritikams?! Delko jie nepripažino „Potępienia" lenkų literatūros pažiba, dramaturgijos šedevru? Tepasako pats autorius.

V.

Pažymėjęs teisingai, kad kalbant apie tautinio meno, tautinės kultūros, tautinės dvasios klausimus, reikia surasti užmirštas kelias į mūsų tautos tradicijos širdį, autorius primygtinai pabrėžia, kad mūsų kūrybinė dvasia yra mistiška neapkenčianti realizmo, kad tam realizmui yra priešinga ir mūsų bajorija ir liaudis ir net pati kalba. Mano išmanymu, mūsų kūrybinė dvasia nušviesta čia vienašališkai ir todel nevisai teisingai, ypač jei kalbama apie mūsų liaudį. Gyvendama dvasios gyvenimu, mūsų liaudis brangina mistiką; bet jos kūno gyvenimas leidžia giliai šaknis ir realizman. Jei mistika skamba ir mūsų dainose, tai delto, kad žemas gyvenimo realizmas lenkė tautos dvasią prie žemės. Mūsų poezija liko užsidarius vien dainose, o pačiam realiam

gyvenime poezijos nebuvo nei krislelio. Gyvenimo poezija — tai kūrimas plačiausia to žodžio prasme. Deja, pas mus kūrimas imama persiaurai, vien poetiškos kūrybos prasme, lygiai kaip ir poezija. Poezija mums vien knygose, dainose. Gyvenimo poezijos mes visai nežinom ir nematom. Tuo tarpu tiek pavyzdingo ūkio įkūrėjas, tiek fabrikos isteigėjas, tiek naujo gelžkelio tiesėjas, tiek naujos mašinos išradėjas gali kur kas daugiau supoezinti tautos gyvenimą, negu koks gražių eilių rinkinio autorius. Taigi mūsų tautinėj kūryboj bus geriausia, jei mistika bus lydima realizmo ir jei žodžio poezija eis greta su gyvenimo poezija.

Kad šios pastarosios kūrimas turi socialio pobūdžio, to nieks neginčija. Apie tai, kad ir žodžio poezija galima kurti sujungtomis spėkomis, pas mus kol kas, maž tegalvojama. Būdami individualistai, mes ir kūriame savo poeziją atskirai, kiekvienas sau. Užsieniuose jau pradedama ieškoti kito kelio. Prancūzijoj pav. keturi garsūs romanistai yr sumanę parašyti bendrai vieną romaną. Išdirbę planą ir pasidalinę darbą, jie pasitardami ir kits kitam savo sukūrtąją dalį beskaitydami, yra ištikrųjų parašę dailų romaną. Kas galima Prancūzijoj, manau, galima ir Lietuvoj. Tik užuot mūsų literatų kuopai rašius bendrai kokią apysaką, aš patarčiau iš pasakų, padavimų ir dainų sukurti mūsų tautinį epą. Tam tikslui minėtieji literatai turėtų perskaityti, kiek galima, visas mūsų pasakas ir dainų rinkinius; pasakų epizodus sunumeruoti ir juos pragmatiškai sumegzti, kad tuo būdu susidarytų epo apmatai. Toliau juosna reiktų įterpti mūsų svodbinė rėda, mirusiųjų raudos, charakteringesnės dainos. Dirbant tą darbą ilgesnį laiką, darant posėdžius, tariantis, galėsime pasigaminti mūsų tautinį epą, gražesnį neg suomių Kalevala ar estų Kalevipoeg.

Antra puiki tema bendram mūsų literatų darbui — tai parašymas tautinės poemos iš karo ir okupacijos laikų. Kaip po Trojos karui graikai yr susikūrę Iliadą ir Odisėją, taip ir po mūsų Didžiojo karo priderėtų mums pasigaminti kokią „Germaniadą“, „Bermontiadą ar kitu kokiu vardu tautinė epopėja. Joje turėtų būti surašytos mūsų tautos kančios ir kovos po vokiečiais, jų priespaudos, nekaltų žmonių žūdymai, rekvizicijos, suktybės ir kitkas. Tam tikslui, karui pasibaigus, aš 1919 m. raginau steigti „Homero Draugiją“, kuri rinktų medžiagą toms būsimoms epopėjoms, surašinėdama karo atminimus, pasakojimus, legendas, regėjimus, sapnus ir tt. Deja, mano balsas praskambėjo veltui; „Homero Draugijos“ vietoj įsikūrė „Vilkolakis“ balaganiškiems juokams krėsti ir beminčiai publikai juokinti. Bet Didysis karas yr padaręs mus nepriklausomais ne juokams, tik rimtam darbui. Tapę nepriklausomi, mes turim pasauliui tarti naują žodį, pagaminti kokią naują kultūrinę brangenybę, kuri būtų negėda bendran žmonijos iždan amžiniems laikams sukrauti. Tiesa, mes sudarėm valstybę, ją tvarkom, tobulinam ir materiale jėga palaikom. Bet tautai, stojusiai istorijos scenoj, to neužtenka. Ji turi parodyt ir savo dvasios jėgą ir kurti dvasinių vertenybių. Tiesa, jų kūri-

mas eina, bet labai palengvėl, nes mūsų kūrėjai dirba be kontakto su kits kitu, kiekvienas sau atskirai. Jų darbas būtų kur kas vaisingesnis ir našesnis, jei jie dirbtų išvien bendrą kokį didžiulį darbą, dalindamies nuolat mintimis, klausydami pastabų ir patarimų iš šalies. Kad mūsų literatai organizuojas, tai gerai. Bet dar geriau būtų, kad jie suprastų, jog ir literatinė kūryba reikia organizuoti talkos ir darbo pasidalinimo pamatais.

A. S.

Del moteriškumo.

Šis straipsnis yra tolimesnis diskusijų tęsinys del pirmiau ėjusių straipsnių „Vyriškumas ar moteriškumas“. Pirmasis to vardo P. R-nės straipsnis iškėlė nenormalią būklę, kai mergaitės nemoka paprastų sau reikalingų rankdarbėlių, bet moka gerai kalbėti apie moters teises ir svajoti apie lengvą be pareigų gyvenimą, — jos straipsnis lietė konkrečius reiškinius. Antrasis V-a straipsnis išėjo į platesnę sritį. Šis A. S. straipsnis mums atrodo jau daugiau teoretiškas, vietomis gražiai vaizduojąs moters psichiką, švelniai parašytas, bet mažai paliečiąs gyvenimo tikrumą. Būtų gera, kad gyvenime visa būtų taip gražu, kaip idealu teorijoj.

Red.

Turėdama minty dviejų autorių nuomones apie vieną svarbų dalyką (žiūr. „Ateity“ straipsnius „Vyriškumas ar moteriškumas“) ir būdama viena iš tos didelės masės jaunųjų draugių, kurios veržias į plataus gyvenimo sritis, į paslapties berybę ir vienu jaunu šauksmu nori apimti visa, paskandinti savo svajonėmis išpintos širdies gelmėse, — noriu keletą žodžių tarti, kaip mums rodosi mūsų padėtis gyvenimo arenoj.

Šiuo klausimu yra daug kalbama, ginčyjamasi ir nieko neišsprendžiama, nes abidvi pusi dažniausiai laikosi kraštutinumų, o tada vidurys rasti sunku.

Man rodos, moters idealas, kuris jai, it žvaigždė, turi šviesti, kuris yra užvaldęs jos prigimtį ir dvasią, yra motiniškumas. Tai galima pastebėti motery, kada ji tebėra kūdikiu. Maža 4—5 metų mergaitė jau mėgsta žaisti lėlėmis, globoja kačiukus, paukščiukus, myli gėles ir t. t. Mergaitei augant ir bręstant tas pasireiškia kituose jos paslaptingos psichikos reiškiniuose. Tai svajonės, ilgesys, gražiausi sapnai, laimės siekimas, mažesnių globojimas, fiziškai ir morališkai nuskriaustųjų meilė. Ir kada jos sieloj kaupiasi tiek daug jėgos, meilės galingos karštos ir galutinai, kaip upė savo vagoj nebeišsilaiko — išsilieja, taip ir iš josios širdies veržiasi jėga, kaž kokia graži paslaptinga, kurios žodžiais išreikšti, pasakyti negalima. Visa tai, ką išūgdė savo sielos daržely, visa ką įkvėpė užsisvajojęs mėnulis, skaisčioji Aušri-

nė, ką išreiškė žalioji rūta, ji tada trokšta atiduoti kaž kam artimam brangiam. Jei jos širdies virpėjimai, smagus svajonių siūlas eina tikslia kryptimi (gilus širdingas religingumas ir tinkamas darbo supratimas), tada jos nevilioja blizgąs pasaulis: flirtas, rendez-vous, laiškučiai ir t. t., kurie, jei nenuklampina į tuščias ir nykias sritis, tai palieka kaž ką nejaukaus, pilko. Tada skaisčių svajonių laikotarpyj ji žvaigždžių karalijon rankas tiesia, į jų šalis skrįsti ketina, tada gitaros akordai jos sielos aidams pritaria, tada kryžius jos laimės valandas mato. Tada ji su meile ruošia pamokas ir iš tų vadinamų „sausų" dalykų (matematika, istorija ir kt.) ji semia sau naujų žinių ir atranda tai, ką tik mergaitės širdis rasti gali. Mėgsta daugiau tylą; visada klusni; tvarko savo kambarėlį, dabina ji rankdarbiais; vienu žodžiu, ji gyvena kitu pasauliu.

Ir visa tai ji nori kaž kam pašvęsti, atiduoti. Kyla naujas klausimas: kam? Neapsiriksiu pasakiusi, jog pirmiausiai krinta į galvą vienuolynas. Sparnuotai jis vaizduojamasi. Ir girdi lyg Nemuno tylią šnektą, šimtmečių ąžuolų ošimą ir blizgančius nuo mėnulio šviesos bokštus... Celės tylios, ramios...

Bet, kaip jaunystėj įvairūs vaizdai dažnai keičias, nyksta, taip dažnai būna ir šiuo atveju... Ima noras pasišvęsti kitiems, dirbti, globoti kitus ir t. t.

Nevengia tur būt nė vienos (o jei pasitaiko, tai išimtis) svajonė apie artimą draugą, kuri daugiausia randa atbalsio mergaitės širdyje, nes toji svajonė surišta su jos prigimtimi, intuicija ir galingiausiais sielos troškimais. Čia viskas atrodo labai idealu, gražu... Ir tada mergaitę nevisada patenkins smagios draugių kompanijos, kartais ir draugų. Ji vistik trokšta kaž kokios vienumos ir vienumos ne vienai, bet su kaž kuo artimu brangiu... Yra sieloj tokių stygų, kurios smagiaus suskamba tik radusios atbalsį artimoj, bet kitokioj sieloj.

Visais šiais atvejais pasireiškia nuosavus moters turtas: jautrumas, kuklumas bei skaistybė, intuicijos šviesa, kurių šios žemės jėga Kristų mylinčiai sielai išplėšti negali.

Na, o jei pasitaiko kuriai įsimylėti, tai tada pasaulis iš tikro kitoks atrodo. Tada ir tos žvaigždės kitaip mirga, ir mėnulis daug gražesnes pasakas seka, ir gėlės gražesnėmis varsomis save papuošia. Didžiausiu švelnumu ji glaudžia prie krūtinės gėlę, bučiuoja jos taurelę ir jaunystės ašaromis vilgo garbanotas rūtos šakeles, Ji myli savo drauges, ypatingai pirmųjų klasių, mažus vaikus vienu žodžiu visą pasaulį. Pasaulis jai tada žydinti lanka, kurioj ji it plaštakė, skraido, skambias dainas dainuoja, gėlių žiedais dabinas, o pilna tyros jaunatvės džiaugsmo krūtinė geria naujo kitokio gyvenimo taurę.

Čia pasirodo pradmens to švento motiniškumo, kuris, M. Pečkauskaitės žodžiais betariant, yra „gabumas, noras mylėti, globotis, aukotis, savęs išsižadėti, atleisti".

Turim sutikti ir pripažinti, nes tai Aukščiausio tvarkos nustatytas dėsnis, kad moteris tapusi idealia motina (ne vien instinkto ir prigimties vedama) pražysta tikrąja rože. Moteris, kuri savy nešioja gyvybę, toliau ją ūgdo ir auklėja, motina, supanti mažą vaikutį, turi savy visatos grožio ir gėrio pradų, turi savy Amžinosios Meilės versmės vandenį, kuris sidabro rasa tryška aplinkumon. Ji tada Kristaus mokslo ir tiesų vykintoja gyvenime, ji jo apaštalas. Nes, kaip Dangaus Karalienei teko atlikti ši misija žemės kelionėj, duodant pasauliui Išganytoją, taip kiekvienai jos dukteriai yra suteikta brangi dovana auklėti Jo meilės ir kančios vertus žmones.

Ne vien toji išpildo Viešpaties tvarkos nuostatą, kuri pražysta puikiąja rože, bet ir toji, kur lelija pražydėjusi prie Kristaus aukuro, Jam pašvenčia savo gyvenimo dienas; Viešpaties paskyrimą atlieka ir toji, kuri, it rūta, žaliuoja visada, ar šalnos virkdo šakeles, ar vėjas laužo grakščius liemenius. Kuri su meile glaudžia kiekvieną mažutį, netekusį motinos globos, ar iš jos išėjusį, kuri negirdi savo sielos pasaulio aidų, savo ilgesio dainos ir eina tyli, slaptinga, linksma, darbšti gyvenimo keliu.

Tačiau reikia atminti, jog ne visoms tenka eiti į šeimyninį gyvenimą, ne visoms skaisčia rože žydėti, bet kai kada tenka eiti vienai gyvenimo keliu, eiti ten, kur šaukia gyvenimo kova, skinti erškėčių dygius. Taip buvo (ir yra) mūsų tėvynėj. Mūsų tauta nepriklausomybės kovoj dėjo paskutines pastangas iškovoti per šimtmečius trokštamos laisvės. Šiuo kartu moterys vienos iš gilaus patriotizmo, kitos iš reikalo, trečios iš noro apsišviesti stojo prie visuomeninio darbo. Tada, kai mūsų draugai karo laukuose tėvynės priešus vijo iš brangios šalies, mūsų vyresnėsės sesers padėjo dirbti valstybinį darbą (valdininkės, mokytojos ir t. t.).

Niekas negali primesti moteriai vienos ar kitos srities, vieno ar kito būdo veikti. Moteris privalo imti visa moteriškai. Jei moksle ji sektų vyrais, mokytųs, studijuotų, o savo gyvenime eitų kitokiais keliais, juo nepersiimtų ir neatrastų jame to grožio ir harmonijos, kurį tik jautri moters širdis rasti gali, tada būtų tik proto sausinimas. Jei medikė tik sausai kaltų medicinos terminus ir taisykles, galvotų apie gerą gyvenimą ateity o nesigilintų, jog ji šiuo atveju jungdama mokslą su moteriškos širdies garsais galėtų išaukėti kilnią asmenybę ir tada būdama gydytoja, ne vien savo mokslu padėtų žmonėms, bet ir širdies gilumu, vienu maloniu žvilgsniu, vienu švelniu rankos palytėjimu.

Jei filosofė (literatė ar istorikė) per naktis vien sėdėtų prie knygų, studijuotų jų aukštas mintis ir viso neperleistų per savo širdies labirintą — visa būtų tuščia ir iš jos išeitų tik sausas proto žmogus (žinoma, jei ji turi tam gabumų, kurių lygiai moterų, lygiai vyrų tarpe būna), o ne ideali moteris moksle atradusi savo širdžiai gilios paramos.

Prof. Šalkauskis yra pasakęs: „Išmintyje moteris lygi vyrui, nors vyras daugiau išminties ieško protu, moteris — jausmais".

Moteris turi tiek slaptos galios, tiek jausmo akordų, tiek širdies šilumos, kad visa tai tik reikia mokėti gyvenime sunaudoti. Klystų tas, kas sakytų, kad moteriai tinka tik šeimyna ir namų ruoša. Kad šeimoj moteris yra savoj srity ir, kad ji yra „visų akių magnetu, visų širdžių aušros žvaigždė" (Gerbertas) ir kad čia labiausiai pasireiškia jos kūrybinė galia, jos moteriška jėga, abejoti netenka. Savaime aišku ir moters pareiga šeimininkauti, viena rašytoja (kaip jos vardas?) pasakė: „Daug reformų galima pasauly daryti, bet moteriai šeimininkavimo pareigas atimti niekada nebus galima".

Vis tik moteriai tenka eiti į visuomeninį gyvenimą. Tas esmėj yra gera, tik gaila, kad pas mus kai kada prieinama kraštutinumas. (Bet kur jo nebūna?!). Tas atsitinka delto, kad mes ieškom naujų tikrų kelių moters dvasiai ūgdyti, norim daug apimti, padaryti, o tuo tarpu jėgų ir tinkamo pasiruošimo trūksta.

Bet ar galim smerkti tą moterį, kuri matydama aplinkos gyvenime tuštumą ir norėdama įnešti draugių tarpe naujos šviesos (tik moterų dora ir kilnumas išauklės tėvynei tokių pat sūnų), pasišvęsdama idejai, šiek tiek šeimyną apleidžia? Ar galima? Man rodos, jei dauguma moterų būtų tikros motinos, žmonos ir tikros mergaitės, jei joms nebaliai, lengvas gyvenimas, koketavimas ir panašūs dalykai rūpėtų, bet jaukaus šeimyninio židinio sudarymas, tada nereikėtų mažai sau-jeleitų taip vadinamų „politikių" atitraukti ilgas valandas nuo šeimynos ratelio ir pašvęsti idejai.

Ir kodel moteris negali užimti lygios vietos su vyru, jei ji gali, turi gabumų. Paklausykim, ką sako Antanas Šechas: „Leiskime prabilti moteriai, gal jos žodžiuose suskambės tai, ką yra praradę vyrai".

Bet turim atminti visada tai: esam moterys. Visai teisingai mano tie sakydami, jog visur šeimoj, mokykloj, įstaigoj ir t. t. — be bendrų turim ir savų moteriškų visai skirtingų pareigų. Išvidinė tvarka, vidaus gyvenimas, taip sakant, dalyko ar darbo siela turi suktis apie mus. Visur ir visame turim duoti gerą toną. Nes ir vyrai jausdamiesi, jog dirba su kilnia moterimi, nedrįs negražiai elgtis, kalbėti ir, pasakysiu, nedrįs nesąžiningai atlikti darbo.

Prieikim arčiau. Paimkim mūsų org-ją, kuopą. Mergaitės organizacijoj ne tik turi auklėti savo moterišką prigimtį ir būti idealia darbininke — bet jos uždavinys taip pat yra užlaikyti malonią, jaukią atmosferą, gerą nuotaiką, vienu žodžiu, jaustis šeimininke to jauno gražaus sodo, kuriame gėlių kvapas sielą žavi ir jaunų uosių ošimas pasakas šneka.

Moteris skirta žydėti. Ir žydėti ne vien tada, kai saulutė bučiuoja, kai švelnus vėjelis glosto, bet ir tada kai dulkių pulkai lapelius nukloja, kai šiaurės vėjas širdelę drasko.

Žydėkim, sesės, kol žydi jaunystė, semkimės jėgų pas Kristaus aukurą, darbe ir pasišventime kitiems, kad nereiktų išėjus į platesnį gyvenimą skųstis, pesimizmo bangose skęsti, sunkią dalį keikti.

Ugdykim savyje meilę, puoškim ja savo sielos gelmes, eikim arčiau prie savų kelių ir tikėkim: ateis laikas, kada nereikės blaškytis po gyvenimo kelius, nerandant tikrojo kelio, nereikės ieškoti ko nepametėm ir tada, sesutės, mums tos žvaigždės tikresnes pasakas seks, skaisčiau spindės mūsų eldijai, plaukiančiai į Tolimą Uostą.

Reikėtų ir mums neapsileisti!

Susipažįstant su kitų kraštų jaunimu tenka pas juos pastebėti kai kuriuos svarbius gyvenimo pasireiškimus, kuriuos reikėtų ir mums labiau įsidėmėti. Antai, tenka man dažnai skaityti laikraščiuose, kaip Vokietijos katalikiškojo jaunimo draugijų nariai katkartėmis iškilmingai bendra įsakmiai nustatyta intencija eina prie šv. komunijos. Toji intencija kartais liečia tą ar kitą bendrą jaunimo organizacijos reikalą, kartais kokį svarbų tėvynės dalyką; toks bendra aiškia intencija šv. sakramentų priėmimas išvienos pusės glaudžiau sujungia narių sielas, iš kitos pusės tokia bendra malda (nes toji intencija yra tikra malda) daug gali pas Dievą.

Ir mes turėdami tiek svarbių ir savo organizacijos ir savo tėvynės reikalų bei rūpesčių, negalime nesinaudoti kilniems tikslams, siekti, tarp kitko, tokios bendros maldos priemone. Kitų kraštų jaunimo tarpe yra neretai išsiplatinusi bendrai užsiduotų kuriam laikui maldų praktika kokiam svarbiam dalykui iš Dievo išprašyti.

Nesakau, kad atskirų bandymų šitoje srityje būtų iki šiol visai nebuvę; bet faktas, kad tokios praktikos plačiai pripažintų pilietybės teisių vis delto iki šiol nėra įgijusios.

Pirmoje eilėje šituo reikalu turėtų gyvai susirūpinti mūsų eucharistininkai; tik žinoma, minėtos praktikos neturi užsidaryti tik eucharistininkų tarpe, bet reikia, kad jos galingai išsiplėstų visos ateitininkijos eilėse.

P.

Kapitonas Skotas — mokslo karžygys.

(Ekspedicija į pietų polį).

Anglų ekspedicija, kapitono Skoto vadovaujama, atvyko į polį 31 dieną vėliau už norvegus su Amundsenu.

1911 metų pirmutinės sausio dienos. Norvegams apsistojus Banginių įlankoje, tuo pačiu metu netoli Didžiosios Užtvaros įsitaiso ir puikiai organizuoti Britanijos keliauninkai; jie, taip pat, kaip anie, nori užkariauti pietinį polį. Anglų vadas kapitonas Skotas, tasai pietų ledynų veteranas, nusprendė eiti Šektono (Shackleton) išgarsintu keliu, kurio negalėjo užbaigti tyrinėtojas būdamas 179 kilom. atstu nuo tikslo. Amundsenas visiškai pasitiki šunimis; tuo tarpu Skotas į roges mano kinkyti Mandžūrijos poni (maži arkliukai ilgais karčiais), kurie anose ledo šalyse rodėsi esą nepakeičiami. Taip bent liudijo pirmiau buvusios anglų ekspedicijos patyrimas.

1911 metų lapkričio 2 dieną, t. y. į 13 dienų po norvegų išvykimo, anglai palieka žiemos stovyklas ir, į dešimtį rogių pasikinkę po vieną ponį, leidžiasi atakuoti siekiamąjį polį. Didžiąją Užtvarą perėjo labai sunkiai ir lėtai, kadangi dažnai kliudė uraganai ir dideli pusnynai. Anglų karavanas vos 11 gruodžio pradėjo kabintis į didelį Beadmoro ledyną, kuris nuo Didžiosios Užtvaros per kalnus pagaliau, vedė į poliarinį plokščiakalnį. Trūkstant pašaro, prie pat aukštumos teko užmušti visus poni. Nuo to laiko skotas ir jo bendrakeleiviai patys vieni turėjo vežtis roges su maistu; tai be galo vargino, nes ledynas buvo status ir plyšėtas. Pagaliau, lipusi 23 dienas, anglų partija 1912 m. sausio 13 dieną pasiekė 2940 metrų aukštumos. Iki tikslo vis delto liko dar 273 kilometrai. Maistui paskalsinti, Skotas 3 savo kompanijonus pasiunčia atgal ir užsibrėžtąjį tikslą siekia tik su keturiais žmonėmis: d-ru Wilsonu, kapitonu Uotsu (Oates), leitenantu Bauersu (Bowers) ir puskarininku Iwensu (Ewans).

Kelioms dienoms praslinkus, mūsų būrelis pamatė sniege lengvutes vėžes. Nėra abejonės, tai lyžų pėdsakai! Vadinas, drąsūs tyrinėtojai norvegiečių pralenkti! Koks smūgis! Prieš 10 metų pirmutinėje ekspedicijoje Skotas surado kelią į polį; nuo tada to aukščiausiojo taško užkariavimas buvo jo gyvenimo svajonė. Tiek metų dirbus, smulkmeniškiausiai ruošus projektą, keletą mėnesių vargus ledyne, štai pagaliau, matyti, kaip laimingesnis priešininkas tiesiog plėšte išplėšia pergalę, — vai, ar ne baisus apsivylimas!

To nepaisydama ekspedicija skuba ir, savo ruožtu, 1912 m. sausio 17 d. Skotas pasiekia pietinį polį. Dangui nusiblaivius pradedami matematiški išskaičiavimai. Vartodami tikslesnį už norvegų instrumentą anglai rado, jog Polheim'as (namelis, pastatytas Amun-

dseno) 925-iais metrais toliau nuo matematiškojo taško, per kurį eina pietinis žemės ašies galas. Tačiau tokis mažas nukrypimas neturi jokios reikšmės, ir abiejų partijų stebėjimus reikia laikyti supuolančiais.

Pabaigę išskaičiavimus, anglai pasistumia 925 metrus ta linkme, kurią rodė jų tyrimai, ir tenai įsmeigia garbingą Britanijos vėliavą. Tuoj, negaišuodami, sausio 18 dieną pradeda grįžti. Mirtis juodu savo sparnu palietė pionierius: nusilpęs nuo sunkaus ir varginančio užėjimo, Iwensas jau nepajėgia taip toli keliauti. Be to, oras pasidarė biauriausias; kiekvieną minutę kyla pašėlę sniego sūkuriai, o termometras krinta žemiau nulio nuo 30 iki 40 laipsnių. Tyrinėtojai turi prilaikyti einantį ligonį; kai kada, bijodami, kad neatsiliktų, net ima į roges ir veža. Tuo tarpu, puolęs ant galvos, nelaimingasis nustoja sąmonės. Turėdami tą vargšą pamišėlį, jie atsidūrė tiesiog tragiškoj padėty. Iwenso silpnumas, trukdąs karavano kelionę, visus tuos drąsius vyrus tikrai veda miriop, bet nė akimirksnį nepaliečia jų sąmonės mintis — palikti nelaimingą, mirštantį ligonį. Savo kilniu pasiaukojimu Skotas ir jojo draugai parodė nuostabų solidarumo pavyzdį. Vos po 28 dienų agonijos nelaimingas Iwensas apleidžia pasaulį.

Dar 650 kilometrų skiria tyrinėtojus nuo jų žieminių stovyklų. Mažas būrelis nespėjo kelionės nė pradėti, kai temperatūra nepaprastai puola: dieną 35, o naktį 43 laipsniai šalčio! Bet tai nenumuša anglų energijos, ir jie slenka pirmyn, bet vai kaip iš lėto! Kapitonui Uotsui šaltis pakando kojas ir rankas: jis silpsta. Suprasdamas pavojų, kuriam išstato savo draugus, prašo, kad jį paliktų; vienok trys kompanijonai, kuriuos tas naujas trukdymas artinte artina į mirtį, jo maldavimus didvyriškai atmeta.

Nors ištisą mėnesį grūmėsi su badu ir šalčiu, bet iki stoties dar buvo daugiau, kaip 250 kilometrų. Tuo metu pakyla dar piktesnė pūga, kaip praėjusios, ir karavaną priverčia apsistoti. Uotsas visai nusilpo, bet vargais negalais dar pasiseka jam atsikelti. „Aš einu“, sako jis, „Ir kurį laiką pabūsiu lauke“. Supratę jo baisų pasiryžimą, draugai stengiasi atkalbėti, tačiau jų prašymai nueina niekais: drąsuolis amžinai pranyksta šėlstančioj pūgoj, tikėdamasis savo mirtimi išgelbėti kelionės draugus. Ar begali būti gražesnis savęs išsižadėjimas? Išgirdus tokią stoikišką mirtį, visa Didžioji Britanija šiurpulingai nusistebėjo.

Po tos dramos, bado spiriami, trys likusieji keliauja toliau, nors uraganas tebešėlsta. Maistas ėmė baigtis, todel kad čia kaž kas būtų, reikia greitai praeiti plotą, kuris skiria keliauninkus nuo svarbios vietos — mat, 79° 30¹ platumoj palikta jų maisto sandėliai. Ten — išsigelbėjimas. Penkias dienas eina trys vyrai pirmyn nepaisydami dūkstančio vėjo ir sniego; juos stiprina negestanti energija. Kovo 21 dieną vakare jiems beliko tik 20 kilometrų iki brangaus sandėlio, bet štai nauja ragana pūga. Rogių skrynutėse maisto bėra vos 48 valandoms. Praslenka diena, kita, bet pūga kaip šėlo, taip ir šėlsta. Keliauti negalima. Tai kas belieka? —

Ziauriai kankintis ir pamažėl mirti iš bado. Prieš akis turėdami nepamainomą likimą, Skotas ir du jo draugu parodo tokią drąsą, kuri jau, rodos, pereina žmogaus energijos ribas.

Kovo 23 dieną nelaimingieji beturėjo maisto tik kelis sausainių trupinius, likusius ant tuščių maišų dugno. Bet vadui užteko jėgų pabrėžti paskutinį užrašą, kurio jaudinąs kilnumas rodo didvyrio sielą. Skotas labai paprastai aprašo katastrofos priežastis: nepermaldaujamas likimas atsistojo prieš ekspediciją; pūgos, minkštas sniegas ir šaltis suparaližavo jos pastangas.

„Jau keturios dienos", rašo jis, „kaip laiko mus šėtroje. Esam nusilpę, aš vos benulaikau plunksną. Bet aš nesigailiu, rengęs ekspediciją. Ji parodo anglų užsigrūdinimą, jų solidarumo dvasią, be to liudija, jog jie ir šiandien moka žiūrėti mirčiai į akis taip pat nedrebėdami, kaip ir visumet.

„Mes rizikavome; bet juk iš anksto tai žinojom. Aplinkybės atsikreipė prieš mus. Tačiau neprivalome skųstis, bet nusilenkti Apvaizdos sprendimui, nutarę pildyti savo pareigą iki galo...

„Jeigu mes šitam reikalui laisvai atidavėm savo gyvybes, tai del šalies garbės. Todel aš kreipiuos į brolius tautiečius, prašydamas pasirūpinti tais, kuriems mes buvom parama, kad jie nebūtų apleisti".

Dar keturias dienas virššmogiška energija grūmėsi šie vyrai su bado kančiomis, bet mirtis pamažu daro savo. Pirmi miršta Wilsonas ir Bauersas. Skotas patsai mirdamas, dar randa pajėgų paskutinį kartą patarnauti nelaimės draugams; jų kūnus melsdamasis įdeda į jų pačių miegamuosius maišus, lyg į kokias numirėlių paklodes. Paskui, pabaigęs tą gedulingą darbą, sėdasi šalia centralinio šėtros baslio; savo užrašų knygelę galva prispaudžia prie to baslio, vadinasi, padeda matomoj vietoj, kad tą brangų dokumentą lengvai būtų galima rasti. Pagaliau su tikru britaniškuoju flegmatiškumu laukia, kad badas pabaigtų savo darbą.

Šitokia sielos tvirtybė yra verta statyti greta gražiausių senovės pavyzdžių Tai didingas ir gražus heroizmas. Delto Londono Miesto Taryba įsakė, kad visų viešųjų mokyklų vaikams būtų rengiamos paskaitos apie nuostabią Skoto ir jo draugų mirtį. Tuo būdu norėjo pamokyti jaunučius gerbti prievolę ir pasišventimą. Pagaliau, poliaus aukos ir visą pasaulį pamokė heroizmo.

Iš Charles Rabot — *J. Matusas-Sedauskas.*

Kauno at-kų kuopos reorganizacinis Komitetas.

Iš kairės į dešinę sėdi: *K. Simonaitis*, dabar rajono pirm Technikos mokykl., *J Petrauskaitė*, komiteto sekr. „Aušros" gimn., *A. Keturakis*, buvęs kuopos ir komiteto pirm. Komercinės mok. Stovi iš kairės į dešinę: *P. Dausa* ir *J. Lukošius*, abu Simano Daukanto sem
(Plačiau žiūrėk Mūsų Veikime).

A. Tylenis

Naujasis Pasaulis.

Čia dedame važinėjusio į Ameriką Ateitininkų Namų reikalais stud. A. Tylenio (jo atvaizdas tilpo š. m. „At.“ Nr. 1) straipsnį apie Naująjį Pasaulį — Ameriką. Kadangi apie ją mes taip maža težinome, tai Redakcija mano, kad kiekvienas su įdomumu seks šio straipsnio tęsinius. *Red.*

Amerika!.. tai kažkoks elektrizuojantis, žavintis žodis. Jis kelia virtines suraizgytų minčių, miglotų, slaptingų vaizdų ir kutenančių jausmų bangas. Tai naujas Pasaulis, „aukso“ šalis, didžių, neįsivaizduojamų galimumų kraštas. Kas negirdėjo jo žaibuojančio vardo, kas nesiklausė stebūklingų pasakų apie tą „laisvės, laimės ir turtų“ pasaulį! Tamsus, nuskuręs žmogelis, gyvenąs molio nudrėbtoj lindinėj, nežinąs savo apskrities miesto vardo, nieko negirdėjęs apie Kauno prašmatnybes, — labai gerai žino, kad ten toli už jūrių-marių už vandenėlių yra kažkas stebūklinga: dangus—ne dangus, žemė—ne žemė, o gal dangus ir žemė kartu — tai pasakingoji Amerika. Ten laimingieji žmonės-angelai gražiai pasirėdę, gardžiai pavalgę linksmai savo dienas gyvena...

Kur čia nežinosi to krašto, iš kurio jo geras giminaitis parsiuntė 10 dolerių—100 litų! Kokia laimė... jis nusipirks neblogą ožką ir riebų paršiuką — bus ir pieno ir mėsos. „Gera motinėlė toji Amerika“...

Kur nežinosi tos šalies, į kurią plaukė, kas tik galėjo, sau laimės, laisvės ir turto ieškoti, kuri priglaudė tiek daug gerų ir piktų mūsų žmonių. Prislėgti rusų vergijos pančiais bėgo ten ir dideli idealistai, patriotai, iš žandarų nagų pasprukę knygnešiai ir spaudos platintojai, bėgo ten ir visokie tautos išgamos, judošiai, plėšikai ir žmogžudžiai.

Juk nerasi kaimelio, kuris nebūtų ten išleidęs ar išvaręs kelis ar kelioliką žmonių.

Visi Ameriką žino, dažnai apie ją kalba, mąsto, kažką svajoja ir vaizduojasi, bet prieš jų akis paslaptinga tamsuma, chaoso verpetai ir miglotynai...

Netikėtai likimas ir mane buvo nubloškęs į Naująjį Pasaulį. Su jo gyvenimu nors išviršiniu būdu susidūriau akis į akį.

Kai ką pamačiau, patyriau, pajaučiau; vienas kitas įspūdis įsmigo galvon, vienas kitas reiškinys dingtelėjo širdin — ir štai, dabar to chaotingo mišinio nuotrupomis norėčiau, mano mieli draugai-ės, su jumis pasidalinti.

Nemanau, kad tos skurdžios nuotrupos galėtų sudaryti kad ir miglotą Naujojo Pasaulio vaizdą, bet gal jose pastebėsite jo gyvenimo bruožų vieną kitą ryškesnę liniją arba taškelį.

Pagaliau, šitų trupinėlių konglomerate neieškokite objekty" vios, mokslіškos tendencijos, — tai yra įvairių vaizdų, įspūdžių, asmeniškų patyrimų ir nuomonių, o taip pat iš pasikalbėjimų bei literatūros surinktų žinelių nesistematiška santrauka. Subjektyviškumo čia bus pakankamai.

Naujojo Pasaulio angoj.

Jau kelintą dieną lengvai neša mūsų milžinišką laivą kalnais pavirtusi, banguojanti jūra. Siaučia baisi audra. Laivas smarkiai supasi, tai pakildamas ant vandens kalnų, tai nugrimzdamas jų tarpekliuose. Dauguma keliauninkų, sirgdami jūros liga, guli užsidarę savo kajutėse, kiti išbalę svyruodami slankioja laivo viršuje, treti pusgyviai dribso tam tikrose kedėse. Neatsilikau ir aš — porą dienų kaip švino pripiltas dribsojau. Biauru — nei gyvas nei miręs. Visi išvargę, paniurę, nusiminę nekantriai laukėme kietosios žemės...

Septintos dienos rytą kažkas sušuko — „Amerikos krantai..." Lyg koks sunkus akmuo nusirito nuo širdies — taip lengva, linksma ir smagu pasidarė. Užmiršę visus vargus ir ligas, smarkiau plakančia širdimi, visi džiaugdamiesi subėgome ant viršaus laivo. Laivas palengva plaukė tarp dviejų didelių salų neplačia vandens juosta. Priešais kairėj pusėj matėsi majestotiška 300 pėdų aukščio stovyla.

— Tai Liberty (laisvės) stovyla — paaiškino mums pažįstamas keliauninkas. Didinga moteriškė, įsmeigus žvilgsnį į audringąjį vandenyną, iškėlus žibintą, ir šviesią dieną ir tamsią naktį rodo nuvargusiems jūreiviams kelią ir, tartum, kviečia visus nelaimingu osius ir prislėgtuosius į Naujo Pasaulio laisvės, laimės šalį...

Ir, rodos, tikrai ji šaukia pasaulį kažkieno jai pritaikintais žodžiais:

„Duokit man jūsų nuvargusias, beturtes,
Jūsų stumdomas minias, trokštančias laisvai kvėpuot,
Duokit man skurdžias atmatas jūsų vaikingų kraštų!..
Ateikit čion' jūs be namų, vėtrų blaškomi,
Aš jums švyturiu šviesiu aukso angoj"...

Tą didį balsą, lyg audringų jūrių ūžimą girdėjo visas pasaulis. Girdėjo jį ir mūsų vargšė Lietuva. Pusė miliono vergijos ir skurdo nukankintų bet drąsių, energingų jos vaikų, šviečiant laisvės žibintui, įplaukė pro aukso angą. Plaukiau ir aš... ir linksma ir liūdna... Štai jau Naujas Pasaulis— toji milžiniška prieglauda, antra tėvynė Senojo Pasaulio pabėgusių laimingų ir nelaimingų vaikų.

Kiek milionų įplaukė jų pro šitą aukso angą ir kokį chaotingą tautų mišinį matė Amerikos laisvės deivė!..

Anglų persekiojimų žiaurumais užgrūdinti katalikai airiai ir askėtai, fanatikai puritonai, veislingi karštakraujai italai ir rimti

vokiečiai, sentimentalūs prancūzai ir lenkai, likimo prislėgti. Rusijos nešvarūs žydai, rusų persekiojami ištvermingieji lietuviai ir įvairiausių kitokių tautų milioninės žmonių minios bėgo iš Senojo Pasaulio ir dažnai apverkdami gimtąją žemelę bei keikdami jos likimo ironiją, — Naujajam Pasauly kūrė naują tėvynę... Ir štai, toji tėvynė pasirodo prieš mūsų akis visa savo majestotiška didybe ir galybe. Mūsų žvilgsnis įsmigo ten, kur milžiniški statiniai jungė dangų ir žemę. Mano mintyse ir vaizduotėj pasidarė chaosas. Aš ieškojau namų, — didelių, ilgų *gulinčių* namų, bet čia jų nebuvo. Jie visi, tartum, *atsistojo* ir nuo žemės stiebėsi į dangaus skliautus. Tie milžiniški dviejų, trijų ir keturių dešimtų aukštų namai, — tos kolosališkos, iš akmens, uolos ir geležies pastatytos, dėžės daro kažkokio nepasakomo įspūdžio. Žmogaus proto didybė, technikos stebūklai ir turtų galybė — visa tai susipynę, rodos, mirguliuoja aukščiausiame kulminacijos laipsny.

Žmogaus dvasia lyg mėgina veržtis iš čia aukštyn, bet matai ir jauti, kaip baisiai ji prirakinta prie žemės, prie kietos uolos...

O pasakingoji New York'o širdie... didžių kontrastų simboli... Tavy jungiasi dangus ir žemė, dvasia ir kūnas, gyvybė ir mirtis, gyvenimo džiaugsmas ir amžinas liūdesys... tavy susieis angelas ir šėtonas ir... abu pražus...

Lyg stebūklų ir pasakų šalis atrodo toji miesto dalis. Iš aukštybių žiūri į ją šviesioji saulė, o jos aštrūs spindulial žaibuodami nardosi tirštų dūmų debesyse. Čia pat ciklopiški rūmai, bokštai ir stulpai maudo savo paniurusias viršūnes spindulių, dūmų ir triukšmo patvinusioj erdvėj. Žiūri iš tolo ir nenori tikėti, kad tai realybė, bet plauki arčiau ir matai — tikras granitas, marmuras, betonas ir plienas.

Be poilsio šešias dienas plaukęs ir audrų apdaužytas didelis mūsų laivas, pagaliau, prisiglaudė prie Amerikos šono ir sustojo. Mes jau buvome „aukso šaly"... Dar keletas valandų — ir įžengėme į milžinišką modernojo pasaulio centrą — New York'ą.

N e w Y o r k'a s. Milžinas yra tai miestas — begalinis energijos, dinamikos ir gaivalingumo verdantis katilas. Lyg lašas jūrėse, paskendęs rūmų kalnuose ir žmonių miniose, išsyk pajunti, kad tat Amerika — didi, galinga Amerika... Taip, New York'as — Amerikos didybės, galybės ir gyvybės simbolis.

Vaikščiojant didžiulėmis to miesto gatvėmis, apkursta tavo ausys nuo baisaus dundėjimo ir triukšmo, raibsta akys nuo technikos stebūklų prašmatnybių, svaigsta protas ir širdis nuo didžių turtų: deimanto aukso ir marmuro tvaskėjimų... O visur minios žmonių, kai didžios bangos kyla, atslūgsta, suduža ir lašais subyra. Ant kryžgatvių tikras pragaras. Tūkstančiai automobilių momentališkais periodais užbarikaduoja tai išilginę, tai skersinę gatvę. Akylūs ir tvirti policmonai arba elektros šviesų signalai reguliuoja tą milžinišką judėjimą. Kryžgatvių centre stovi akme-

ninis ar geležinis stulpas, kurio stiklinėj viršūnėj iš keturių pusių kiekvienoj užrašyta du žodžiu — „stop“ ir „go“ (sustok, važiuok). Periodiškai nušviečiant elektros šviesomis vieną ar antrą žodį ir yra reguliuojama visas judėjimas. Be jų pagalbos čia nemėginki nė žingsnio priekin žengti. Automobilių barikadose dunzgia ištisos elektrinių tramvajų virtinės, o viršui galvos ant geležinių stulpų ir po kojomis požemio urvuose, baisiai kaukdami, ungzdami, kai žaibas lekia ilgi traukiniai. Ir visur, kaip skruzdžių, pilna žmonių, drąsių, energingų vis kažkur skubančių bėgančių žmonių. Čia žmonės nevaikšto, nemąsto ir negyvena, bet bėga... bėga ir bėga. Čia tai tikroji gyvenimo srovė...

Įdomūs ir įspūdingi yra milžiniški plienu ir granitu suramstyti požemių urvai, visada pilni pragariško triukšmo, nuolat žaibuojančių vagonų ir minių žmonių. Nusileidai į tokį urvą, įmetei į tam tikrą dėžutę 5 centus, kurie automatiškai atidaro „spąstus“ —ir jau esi prie geležinkelio linijos. Po kelių ar keliolikos sekundų atlekia traukinys, kuriam sustojus, vėl automatiškai atsidaro visos vagonų durys, momentaliai sueina žmonės, — kelios sekundės — ir jau švilpia tolyn.

Didinga tokiuose traukiniuose skrajoti. Jie lenda per kietų granito uolų iškaltus urvus, grimsta į gelmes po plačiųjų upių ir kanalų dugnu, išlenda ant žemės paviršiaus, ant geležinių stulpų pakyla ir skrieja, dunda virš didžių namų. Pagaliau, lekia jie ir per kolosališkus geležinius tiltus... Kabantieji tilta! Tai tikrai akrobatiškosios technikos stebūklai. Lyg baisus voratinklis, kelių tūkstančių žingsnių ilgumo, milžiniškų geležinių balkių konglomeratas, kabo toksai tiltas ant keturių, iš plonučių dratų susuktų, virvių, kurios yra ištiestos tarp dviejų atramos punktų. Sunku ir įsivaizduoti tokių tiltų milžiniškumą. Pavyzdžiui, Williamsburgo tilte, kuris jungia New York'ą su Brooklynu, jo vidury eina dvejos vėžės traukiniams; jų dešinėj ir kairėj eina po dvejas vėžes elektriniams tramvajams, jų šalyse platūs keliai automobiliams, pagaliau viršuj gražūs keliai pėstiesiems.

Tasai tiltas kainuoja 23 mil. dolerių. Tokių tiltų New York'e yra keletas. Pav. Brooklyn'o tiltas, kurį dirbo 13 metų kainuoja irgi 23 mil. dol.; Manhattan tiltas kainuoja 26 mil. d.; Queensbor — 18 mil. d. Tai yra milžinai. Mes beveik visų metų Valstybės biudžetą turėtume atiduoti vienam tokiam tiltui.

Didingos yra geležinkelių stotys, per kurias kasdien praeina šimtai tūkstančių žmonių, plaukiančių tai iš provincijų į entrą, tai iš centro į provincijas. *Grand Central* arba *Pensylvania* yra tokios stotys, kokių nėra visam pasauly. Kolosališkumas, turtingumas, plieno ir akmens tvirtumas, marmuro gražumas svaigina žmogaus protą ir jausmus. Jautiesi lyg patekęs į rūmus titanų-milžinų, kurie kažkur yra dingę, o jų vietoje dabar knibžda dulkelių žmonių skruzdelynas...

Pagaliau, instinkto vedamas, nuklysi į vadinamų „dangaus raižytojų“ kvartalą. Europoj šito termino nežinome, nes nėra kas

juomi žymėti. Čia niekaip negalima rasti dešimties aukštų namų, tuo tarpu kad Amerikos didžiuosiuose miestuose jų pilna, o New York'e ir kelių dešimtų aukštų namas — paprastas dalykas. Vaikščiodamas tokių rūmų gatvėmis, rodos, įkritęs esi į kažkokių aptašytų, akmeninių kalnų tarpeklius, ar baisių tvirtovių gilius, ankštus koridorius, į kuriuos retai pažiūri saulės spindulėlis, kur, rodos, turėtų viešpatauti negyvėlių dvasia. Bet, priešingai, didi gyvybė ir energija čionai verda, putoja... Šitie rūstūs tarpekliai užkimšti automobilių ir gyvų žmonių. O tuose aptašytuose kalnuose—milžiniškose plieno-granito dėžėse dirba, kruta tūkstančiai žmonių. Yra tokių kolosališkų namų, kuriuose telpa net pora dešimtų tūkstančių žmonių. Pastatydinkime Kaune keleta tokių rūmų — ir visą mūsų laikinąją sostinę juose užrakinsime!..

Tokie statiniai kainuoja milionais ir dešimtimis milionų dolerių. Štai, aukščiausias pasauly namas — „*Woolworth*", turįs 55 aukštus ir daugiau 100 sieksnių pasistiebęs į dangų, kainuoja $13^1/_2$ miliono dolerių. „*The City Investing Building*", 30 aukštų — kainuoja 10 mil. dolerių. „*The Equitable Building*" 40 aukštų — kainuoja net 29 milionus dolerių ir t. t.

Įdomu, kad aukščiausią pasauly namą „Woolworth Building" pastatydino žmogus, kuris savo biznio karjerą pradėjo, įsteigęs New York'e 5 ir 10 centų vertės daiktų krautuvę. Dabar keletas žmonių sudarė kompaniją ir tokių krautuvių įsteigė beveik visuose Amerikos miestuose. Jų turtai jau siekia dešimtų milionų dolerių...

Patys aukščiausieji ir didžiausieji namai, paprastai, nėra gyvenamieji namai. Čia koncentruojasi visokių biznierių ir kompanijų kontoros, biurai, kanceliarijos, redakcijos ir įvairiausios kitokios įstaigos.

Tiesa, yra milžiniškų viešbučių, turinčių pora dešimtų ir daugiau aukštų ir sutalpinančių tūkstančius žmonių. Tokiuose viešbučiuose verda tikras savotiško miestelio gyvenimas. Tuos pat namuose atrasi valgyklų, klūbų, skaityklų, įvairiausių krautuvių, bankų, pašto-telegrafo ir kitokiausių įstaigų, kurios tik gali būti reikalingos viešbuty apsigyvenusiam keleiviui.

New York'as yra specifiška į padanges kylančių namų sostinė. Tuos milžinus statyti amerikonus skatino ne vien garbės troškimas ir išdidumas, bet, dar daugiau gyvas reikalas. New York'as stovi ant nedidelės Manhattano salos, kurią holandiečiai 17 amžiuje nupirko nuo indėnų už kelias dešimtis dolerių. 1626 m. jie įkūrė Neuamsterdam'o miestą, kuris 1663 m. anglų buvo pavadintas New York. Toji sala yra ilga, siaura granito juosta. Smarkiai augdamas miestas neturėjo kur plėstis ir buvo priverstas stiebtis į padanges ir knistis į žemę (tie patys „Woolworth" namai keliolika sieksnių yra sulindę į žemę). Statybos gorizontalė linkmė pasikeitė vertikale — ir visi namai, tartum, atsistojo.

Turtingas, galingas ir milžiniškas yra Naujojo Pasaulio Metropolis — New York'as! Jo bankų resursai siekia daugiau 6 miliardų dolerių. Transportacijos linijomis kasdien važinėja apie 5 milionus žmonių. Į miestą traukiniais atvažiuoja ir išvažiuoja apie 300000 žmonių. New York'o 1000-tį teatrų kasdien lanko apie $^1/_2$ miliono žmonių. Jame yra 1525 bažnyčios (iš jų 180 katalikų), 1500 hotelių, apie 300 didžiulių parkų ir žaidimo aikščių, 12 universitetų ir kolegijų, kurių garsiausias ir didžiausias — Kolumbijos universitetas turi apie 30000 studentų. Pagaliau, jame gyvena, dirba, prakaituoja, džiaugiasi ir linksminasi apie 7 milionus gyventojų.

O jų tarpe mirguliuoja įvairiausių rasių, tautų ir tikybų žmonių. Žydų čia gyvena daugiau negu bet kokiame pasaulio mieste; daugiau vokiečių, negu bet kokiame Vokietijos mieste, išskyrus Berlyną, daugiau italų negu Venecijoj; daugiau airių negu Dubline ir t.t. Sutiksi čionai ir kiniečių, japonų, nigerių, rusų, prancūzų, lenkų, čekų, slovakų, armėnų, graikų ir daugybę kitokių. Lietuvių, sako, esą apie 30 tūkstančių. Ir štai toji įvairiaspalvė masė drąsių, energingų ir be galo darbščių žmonių padarė New York'ą tuo, kuo jis yra: turtingiausiu, galingiausiu ir didžiausiu pasaulio centru. Ką jam lemia ateitis: ar dar didesnę didybę, ar liūdną Babilono ir garsiosios Romos likimą — tai paslaptis...

(Bus daugiau).

Eucharistininkų apaštalavimo reikalas.

„Palaiminta yra organizacijoj atsiradusių eucharistininkų ideja, tik ji reikalinga praplėsti. Ir patys eucharistininkai neturėtų tenkintis darbu sekcijose, bet skleisti šviesą aplink ir varyti palaimingą apaštalavimo darbą“[1]). — Štai žodžiai vieno iš tauriausių mūsų draugų (Ed. Turausko), kuriais raginama plėsti eucharistininkų ideja. Iš tikrųjų „juk visi ateitininkai privalo būti eucharistininkai“, kaip tas pats draugas toliau sako. Bet vis tik šis troškimas belieka troškimu. Juk nerasim nė vienos kuopos, kurioje bent pusė narių būtų eucharistininkai, bet dar blogiau, kad yra kuopų, kur nė eucharistininkų sekcijos nėra. Tačiau tos kuopos turi kitokių sekcijų: visuomenininkų, sporto, meno. Tai yra reiškinys, kuriuo verta labai susidomėti. Tatai rodo, kad kažkaip aplenkiami patys svarbiausieji dalykai.

Pas mus dabar labai daug kas metasi į visuomenės darbą. Ir labai gerai. Bet reik pažymėti, kad visuomenės darbininkas be tam tikrų savo ypatybių — be tiesos meilės, be nenugalimo pasiryžimo, be pasiaukojimo ir išsižadėjimo dvasios, — nedaug ką tenuveiks. Jeigu jis eis visuomenėn ne tiesa ir šviesa nešinas, bet turėdamas kitus tikslus, tai ar nebus jo darbas statymu rūmų ant smilčių pamato? Jeigu jis neturės savyj nenugalimo pasiryžimo, tai sutikus pirmąsias kliūtis, pasitaikius didesniam nepasisekimui, ar neims jis svyruoti, kaip nendrė, ir ar nepames kovos lauką? Jeigu jo visuomeniniam darbui nevadovaus išsižadėjimo dvasia, tai pažeminimai, kurie dažnai būna šio darbo užmokesniu, ar nesukels jame nusiminimo?

O ar galima šias ypatybes įsigyti ir palaikyti be To, kurs yra „kelias, tiesa ir gyvenimas“. Kas sustiprins nepasisekimuose, liūdesyj ir atgaivins silpstančią dvasią, jei ne Tas, kuris kviečia maloniai kiekvieną: „Eikite prie manęs visi, kurie vargstate ir apsunkinti esate, o aš jus atgaivinsiu“. (Mato, XI, 28).

Mes galėtume perbėgti ir kitas ateitininkų veikimo sritis ir pamatysime, kad be Kristaus visoks darbas nenaudingas ir tuščias yra. O kaip anksčiau matėme „tik maži mūsų būreliai atsiskyrę nuo didžiojo pulko pasuks Gyvybės Šaltinio link“ Ed. Turauskas l. c. p. 421). Tad kyla aiškus apaštalavimo reikalas. Kuo gi eucharistininkai galėtų prie to prisidėti? Čia paduodame keletą tam dalykui minčių.

Pirmiausia eucharistininkai turi stengtis patys kiek galint giliau pažinti tikėjimo tiesas, kad galėtų jas skleisti kitų tarpe ir patys būti tvirti savo kelyje. Sėkminga apaštalavimo priemonė bus ir geras pavyzdys. Čia reikia žinoti, kad kiekviena pastanga pakilti aukštyn kels ir kitus. Švelnus elgesys, kantrus nukentimas kitų ydų ir klaidų, už pikta geru atmokėjimas, ramus laikymasis

---

[1]) Ateitis. 1924 m. Nr. 10 Ed. Turausko: „Keliai ir kryžkeliai“. p. 421

ginčuose, mokėjimas įsigilinti į kito sielą ir rūpesnis visumet ki tam padėti — nejučiomis žadins kituose tai, kas yra gera ir padės jiems kilti aukštyn. Bet šviesdami pavyzdžiu nelaikykite save aukštesniais už kitus. Gal jums buvo susidėję geresnės aplinkybės, turėjote geresnius auklėtojus, draugus, gausiau Dievas apdovanojo malonėmis ir del to aukščiau iškilote. Vadinasi, čia jūsų nuopelnas nedidelis ir todel nėra kuo didžiuotis. Savo paties pažangai šiuo atveju daug geriau laikyti save mažiausiu. Čia galime prisiminti Kristaus žodžius, pasakytus jo mokytiniams: „Tegul jūsų šviesa taip šviečia žmonių akivaizdoj, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir *garbintų Jūsų Tėvą,* kurs yra danguje“ (Mato V, 16).

Be suminėtų apaštalavimo priemonių, mes šiokia tokia priemone manome galint būti ir spaudą. Tam reikalui mes prašome draugo „Ateities“ redaktoriaus leist turėti „Ateityj“ specialiai eucharistininkams kelis puslapius*). Tai bus proga patiems eucharistininkams arčiau susiburti, pasitarti savo reikalais, kad mūsų darbas būtų tikslingesnis ir vaisingesnis. Bevartydamas „Ateitį“ gal kai kas ir neeucharistininkų susidomės mūsų veikimu ir užsidegs mūsų idejomis.

Nors pačią pradžią šiam skyriui duodame mes, studentai, bet manome, kad toliau jį palaikys ir rems daugiausia eucharistininkai mokslеiviai. Mūsų, studentų, ir maža yra, o ir tie patys pakrikę. Šiame skyriuje mes manome dėti korespondencijas iš eucharistininkų gyvenimo, dalintis savo sumanymais, žymėti mūsų sekcijų augimą, spausdinti geresnius referatus ir rašinėlius, skaitomus sekcijų susirinkimuose. Tad kviečiame draugus eucharistininkus, o ypač jų valdybas, į naują darbą!

Stud. Eucharistininkų Valdyba.

---

*) „Ateities“ redakcija visumet maloniai užleidžia ir užleis vietos Eucharistininkų raštams talpinti.

Kun. prof. F. Kemėšis ir ateitininkai.

Š. m. Katalikų Kongrese prof. kun. F. Kemėšis kritikuodamas katalikų veikimą paskaitoj „Aktyvus katalikas“ ėmėsi nurodinėti ir at-kų neigiamąsias puses. Paskaitos kai kurias mintis (o gal ir visas) padavė „Lietuvos Zinios“, „Lietuvis“ ir „Tiesos Kelias“. Aš pats del ligos negalėdamas dalyvauti Katalikų Kongrese ilgai nenorėjau laikraščiams ir gandams tikėti, kad prof. Kemėšis, tiesą mylįs žmogus, būtų taip nemetodiškai ir vienašališkai kalbėjęs. Maniau, kad kai kurie laikraščiai bus apsirikę arba sumelavę ir todel ilgai laukiau, kada pasirodys tų žinių dementi. Bet to nesulaukus, reikia manyti, kad prof. iš tikro tokias mintis savo paskaitoj yra paleidęs, kokias ir paskelbė „Lietuvos Žinios“. Kadangi aš prof. Kemėšio paskaitoj matau kai kurių netikslumų, todel aš ir noriu keletą žodžių tarti, ypač del tų paskaitos vietų, kur kun. prof. Kemėšis liečia ateitininkus.

1. Pirmiausia aš noriu pasakyti, kad visų paskaitos turinio klaidų aš ir nemanau atitaisinėti, nes tai būtų šaudymas į orą tuščiais žodžiais, kai profesorius vietoj konkrečių faktų operuoja bendrais posakiais. Sakysim, jei profesorius panorėtų paleisti į pasaulį tokį posakį „dauguma lietuvių yra vagys“, tai ar vaisingas būtų priešingas įrodinėjimas? Taigi, kai prof. Kemėšis panašiais posakiais kaltina visus Lietuvos katalikus ir ateitininkus, tai mes tik galime pasigailėti, kad tiesą mylįs žmogus nepasistengė įvertinti tokių bendrųjų posakių teisingumo. Būtų geriau profesorius padaręs tuos posakius palikęs laikraštukų publicistams, kurie iš vieno dviejų faktų daro kuo bendriausias alogiškas išvadas.

2. Antra, kas krenta į akį prof. Kemėšio paskaitoj, tai jo kritikos neigiamoji pusė. Profesoriui turėjo būti gerai žinoma, kad tik ta kritika yra vaistai ir yra naudinga, kuri be blogų neigiamųjų pusių gali iškelti geràsias ir nurodyti priemones blogosioms taisyti. O neigiamoji vienašališka kritika yra nuodai, kurie dar labiau žudo kritikuojamąjį objektą, pastumėdama jį į didesnį atkaklumą, beginant savo klaidas. Jei profesorius tiesos, o ne kokių kitokių jausmų vedamas, norėjo gydyti katalikų visuomenę ir at-kus, turėjo nurodyti ir geràsias puses. Profesoriau, ar gi iš tikro katalikuose ir ateitininkuose nieko gero nėra?

3. Prof. Kemėšis prikiša ateitininkams karjeros pamėgimą ir idealizmo stoką. Ir todel piktinasi, kad jiems duodamos stipendijos, o tuo tarpu, kai ideališkesnieji jaunuoliai skurstą ir stipendijų negauną. Jei profesorius padarė tokias bendras išvadas, tai vardan tiesos tuoj ir reikėjo faktais įrodyti, kur tie ideališkesnieji jaunuoliai. Kodel mums, profesoriaus nuomone, netekusiems idealizmo, profesorius pasišykštėjo parodyti tų ideališkųjų jaunuolių pavyzdžius? Profesoriui reikėjo nurodyii tuos jaunuolius, kurie

galvas padėjo kovodami del Lietuvos laisvės, reikėjo nurodyti tuos, kurie valstybei kuriantis, beorganizuodami darbininkus ir jaunimą, nuėjo į kapus pasilsėti, o kiti džiovos kankinami nūnai guli ligoninėse; reikėjo nurodyti, kas dabar dirba kultūrinį darbą, kas organizuoja jaunimą, ir man rodos, kad profesorius būtų pastebėjęs, jog visa tai daro tie netekę idealizmo karjeristai ateitininkai. Kur profesorius rado gyvenime ideales tobulybes? Ir šventieji turėjo ydų, bet su jomis kovojo ir nugalėjo. Ir mes ateitininkai turime ydų, bet ir mes kovojame su jomis, kaip ir gerbiamasis profesorius. Reikėjo tik žvilgterėti profesoriui į jam gerai pažįstamus at-kų pionierius, gal tada tokių skaudžių drąsių kaltinimų nebūtų metęs. Aš kaip šiandien atsimenu prof. Kemėšio man Palangoj 1925 m. vasarą pasakytus žodžius, kada mudu kalbėjomės apie Lietuvos literatūrą ir jaunimą. Tada profesorius maž daug šitaip pasakė: „Iš tikro, kaip aš mažai tepažįstu jaunąją Lietuvą". Ir štai už pusės metų tas pats žmogus, taip mažai tepažįstąs jaunąją Lietuvą, drąsiai su įsitikinimu atlieka prokuroro rolę, taip skaudžiai mus apkaltindamas prieš visą katalikų visuomenę. Kiek aš žinau nė karto prof. neatėjo nė į vieną at-kų centrą, neklausė ir nesiteiravo, kaip duodamos ir kam duodamos stipendijos. Profesorius nesenai iš Amerikos sugrįžęs ir tepagyvenęs vienus kitus metus, neįsigilinęs į at-kų gyvenimą ir pamatęs vieną kitą reiškinį, padarė bendras išvadas.

4. Netiesa ir tai, būk ateitininkai savo kongrese nutarę nesveikinti šv. Tėvo, kaip sako prof. Kemėšis. Tokio sveikinimo klausimas Kongrese visai nebuvo svarstomas.

5. Profesorius Kemėšis dar pasakė netiesą, užmesdamas, kad at-kai profesoriaus kviečiami atsisakę dirbti koperacijos srity. Juk tame pačiame Koperatyvų Centre ar jo globoj, kur dirba pats profesorius, dirba nemažas skaičius ir at-kų. Galėčiau ir pavardes išskaičiuoti. Tai kur gi, profesoriau, tiesa? Gal Tamsta kvietei at-kus dirbti toje koperacijoj, kurioj Tamsta buvai manęs dirbti drauge su socialistais. Iš Tamstos geriausių norų nieko neišėjo— ką socialistai norėjo, atsiekė. Jei tada at-kai su Tamsta nėjo klaidžioti, ir labai gerai darė. Kada Tamsta svajojai apie bendrą su socialistais darbą, at-kai jau dirbo Ūkininkų Sąjungoj ir padėjo kurti Koperatyvų Centrą.

Baigdamas savo pastabas manau, kad kun. prof. Kemėšis, kaip katalikas, žiūrėdamas Bažnyčios nurodymų ir matydamas mumyse klaidų, kitą kartą pasistengs mus pirma įspėti, o kai jau nematys mūsų noro pasitaisyti, galės ir prieš visą visuomenę apkaltinti. Gal tada nebus nors taip skaudu.

Stud. *J. Grinius.*

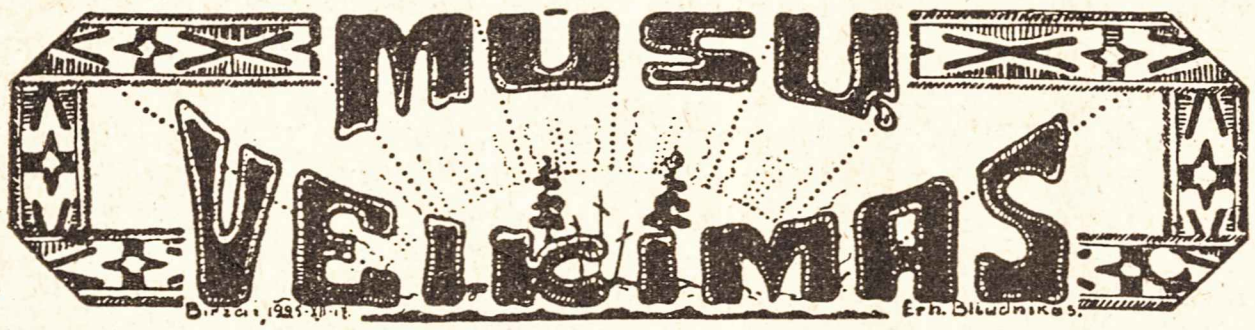

Kauno miesto at-kų moksleivių rajonas. Kauno moksleiviai at-kai visų aukštesniųjų mokyklų iki šių metų dirbo bendrai susibūrę į vieną kuopą. Buvo bendra kuopos valdyba renkama visuotiname visų mokyklų at-kų susirinkime. Kiekvienos mokyklos at-kai bendram lavinimuisi buvo susibūrę į kuopeles. Eucharistininkų ir abstinentų sekcijos buvo bendros visoms kuopelėms; kai kuriose mokyklose buvo tik tos mokyklos at-kų sekcijos (meno, koperacijos, pedagogikos...) Kuopelės ir sekcijos savo veikimo apyskaitą duodavo kuopos tarybos posėdžiuose.

Toksai susitvarkymas, tokia centralizacija, neatatiko atskirų mokyklų at-kų darbo sąlygoms ir kuopos valdyba nebuvo toks organas, kuris rištų visus Kauno moksleivius at-kus vienan vienatan, o taip pat ir atskirų mokyklų at-kai dirbdami įvairiose sąlygose jautėsi mažai tarp savęs surišti, ypač tose mokyklose, kubuvo keletas kuopelių. Del šių priežasčių, kai kurių mokyklų atkai (o gal ir visa kuopa? Red.), mažai parodė aktingumo bendrame kuopos veikime.

Tuo negerumu susirūpino tų mokyklų at-kai, kuriems organizaciniam darbui tenka nuo tiesioginių pareigų paskirti maža laiko ir kuriems buvo noras dirbti at-kų organizacijoj, — tai Aukštesn. Technikos Mokyklos at-kai. Jų veikimo sąlygos gan sunkios ir labiausia skirtinos nuo kitų mokyklų veikimo sąlygų. Ir „Saulės“ rūmų at-kai („Saulės“ ir S. Daukanto semin.) praėjusiais metais norėjo turėti daugiau iniciatyvos savo rūmuos. (Rodos tokius norus reiškė „Pavasarininkų“ ir Komercinės mokyklos at-kai. Red.).

Šiais mokslo metais A. Techn. Mok. at-kai keliuose susirinkimuose svarstė atsiskyrimo klausimą ir numatė, kad geriau būtų atsiskirti ir sudaryti atskirą technikų kuopą priklausančią betarpiai M. At-kų Centro Valdybai, ir lapkričio 8 d. buvusioji Aukštesn. Techn. Mok. at-kų kuopelė pasivadino kuopa. Technikų nutarimas pasiekė Centro Valdybą. Valdyba po ilgų mąstymų nutarė leisti technikams sudaryti atskirą kuopą, o taip pat ir kitoms Kauno mokykloms.

Kuopos valdyba apsvarsčius Centro Valdybos duotą teisę pavedė pirmininkui sudaryti reorganizacinį komitetą, kad išdirbtų reguliaminą kuopai reorganizuoti. Reorganizacinį komitetą sudarė — J. Petrauskaitė („Aušros“ gimnaz.), A. Keturakis

(kuopos pirm. Komercinės mok.), P. Dausa, J. Lukošius (abu S. Daukanto semin.) ir K. Simonaitis (Aukšt. Techn. Mokyklos).

Reorganizacinis komitetas išdirbo reguliaminą santykiams palaikyti Kauno kuopose. Tuo reguliaminu einant Kauno moksleiviai at-kai sudaro Kauno miesto rajoną. Rajono valdybą sudaro rinktas visuotiname susirinkime pirmininkas ir atstovai iš kiekvienos kuopos po vieną.

Reorganizacinio komiteto išdirbtą reguliaminą su pataisomis priėmė visuotinas moksleivių at-kų susirinkimas sausio m. 17 d. ir išrinko rajono pirmininką.

Dabar Kauno miesto rajoną sudaro penkios kuopos: 1) Aukštesn. Technikos Mokyklos, 2) „Saulės“ rūmų („Saulės“ mok. sem. ir viduriniosios su S. Daukanto semin.), 3) Mergaičių Mokytojų semin., 4) „Aušros“ gimn. ir Komercinės mokyklos ir 5) Pavasarininkų gimnazijos kuopa.

Kiekviena kuopa veikia savarankiškai, veikimo apyskaitas duoda Centrui, o nuorašus rajono valdybai. Visus reikalus tvarko, kaip sąlygos reikalauja.

Rajono valdybos uždavinys pakelti kiekvienos mokyklos at-kų veikimą.

Rajonas turi buvusį kuopos knygyną, kuriuo gali naudotis kiekvienas rajono narys.

Eucharistininkų ir abstinentų buvusios bendrosios kuopos sekcijos priklauso tiesiog rajono valdybai.

Rajono valdyba santykiams tarp atskirų kuopų palaikyti ruoš visam rajonui bendras paskaitas, šventes, pasilinksminimus ir t.t.

K. Simonaitis.

Mariampolės Eucharistininkų būrelio 5 metų sukaktuvių šventė (1926. I. 24). Amžiai po amžių slenka. Senosios tradicijos nyksta. Bet idealingoji ateitininkų jaunuomenė — eucharistininkai stengiasi šiais audringais laikais atgaivinti vieną gražiausių krikščionybės tradicijų, — tai katakumbų laikų agapės. Šiuos kelius pirmieji parodė mariampoliškiai. Ir štai, šiandien, jie švenčia jau penkerių metų savo būrelio gyvavimo sukaktuves. Sukaktuvės, — tai viena gražiausių to būrelio gyvavimo dienų. Kaip senovėje krikščionys tamsią naktį eidavo į katakombas ir melsdavosi iki aušros, taip čia euch-kai susirinko dar tamsoje bažnyčion ir garbino Visagalį, kol dienos šviesa apšvietė jų veidus. Pasiuntę Aukščiausiajam savo jaunus ir skaisčių širdžių maldavimus, susirenka visi į Vargdienių seselių vienuolyną ir ten valgo agape. Toji agape tai nepaprasta puota, bet puota, kuri jaunuolių širdysna sėja gražiausias sėklas. Agapėje drauge su jaunaisiais, dalyvavo ir J. E. Seinų vyskupas, aukštieji dvasiškijos atstovai, auklėtojai ir buvę to būrelio nariai studentai ir studentės. Viso agapėje dalyvavo 130 žmonių. Jaukią skaistaus rytmečio ir jaunų sielų nuotaiką lydėjo visa eilė sveikinimų, gražių kalbų, švelnūs smuiko ir piano akordai ir skardžios lietuvių dainos garsai. Ir

visa tai supynė į milžinišką harmoniją, kuri žadinte žadino ir jaunuolius, ir jų draugus, ir auklėtojus amžinai gyventi tais skaisčiais idealais, amžiais kūrenti savo širdy sventos Eucharistijos meilės ugni. *A.*

Lazdijai. Šiuos 1925/26 darbo metus Seinų at-kų kuopa, kuriai vadovauja Vik. Drūtys, pradėjo kai kuriomis reformomis bei tikslesniu darbo sutvarkymu. Nusistatyta griežtas veikimo planas— deklaracija, einant kuria visas veikimas koncentruojasi sekcijose bei kuopelėse. Sekcijų, kuopelių bei įvairių komisijų veikimas privalo būti griežtoj kuopos valdybos žinioj, todel visi jų susirašinėjimai atliekami tik kuopos pirmininko parašu, kiekviena sekcija kuopelė ar komisija raštu privalo įteikti kuopos valdybai savo metų veikimo planą.

Naujiems nariams kuopon įstoti nustatyta tam tikros taisyklės, einant kuriomis norįs į kuopą įstoti asmuo paduoda kuopos valdybai pareiškimą. Tada jis, valdybos nuožiūra, laikomas at-ku kandidatu ir tik, kada valdyba įsitikina, kad jis yra tvirtas ateitininkų principuose, kad jis iš tiesų savo dvasia nori būti at-ku ne kitų tikslų vedamas, priima į kuopą. Po to priimtasis asmuo duoda visuotiname kuopos susirinkime iškilmingą pasižadėjimą tvirtai laikytis at-kų principų, siekti jų tikslų ir laikytis nustatytosios tvarkos. Jaunesnieji at-kai paimta visiškon globon ir paskirta jiems reikalų vedėjas, kuris reguliuoja jų darbus susitaręs su kuopos valdyba. Leipalingio ir Veisėjų vidurinių mokyklų at-kai taip pat yra mūsų kuopos globojami. Tam reikalui išrinkta komisija iš 3 narių, kuri revizuoja jų veikimą, duodama patarimų bei nurodymų darbui. Nutarta mirusiems draugams, Seinų at-kų kuopos nariams, padaryti paminėjimą su pamaldomis ir gedulingu susirinkimu.

Dabar mūsų kuopoj veikia šios sekcijos: eucharistininkų 45 nar., visuomenininkų 15 nar., abstinentų 18 nar. ir sporto 38 nar.. Pastaroji vadinasi Seinų at-kų kuopos sporto klūbas „Jotvingis“, tačiau veikia sekcijų teisėmis. Kuopelės veikia 3 jaun. at-kų 65 nar., kursistų pedagogų 23 nar. ir mergaičių „Vaidilučių“. Šalia jų veikia dar šios komisijos: literatūros platinimo 2 nar., dramos 3 nar., „Ateities Spindulio“ redakcijos 5 nar., Leipalingio ir Veisėjų at-kams globoti 3 nar., „Dzūkijos Muzėjaus“ 3 nar., jaun. at-kų reikalų vedėjas ir susišelpimo fondo reikalų vedėjas. Be to dar vedama kronika, kur užrašoma svarbesni kiekvienos dienos atsitikimai. Kuopos valdybos raštinėj yra užvesta metraščių knyga, į kurią rašomi svarbesni metų įvykiai bei veikimo bruožai, ir „Amžinoji Knyga“. Į šią surašyta visų kuopos narių trumpos biografijos su jų žymesnėmis ypatybėmis. Jos tęsiama ir nariams iš kuopos išstojus.

Priešingų idejų organizacijos viešai neveikia, tačiau užkulisų stengiasi visokiais būdais kenkti: ardyti nariuose draugiškumą, savitarpio meilę ir pasitikėjimą valdyba, todel įvairiais būdais stengiasi įstoti kuopon.

Pirmame darbo pusmety buvo darbas planuojama, reformuojama ir įstatyta į vėžias, o antrame pusmety sieksime visų tų planų bei reformų realizavimo, įgyvendinimo praktikoj. *M. V.*

Lietuvos Universitete.

Studentų atstovybės rinkimai. Šiais metais universitete jau veikia 24 studentų draugijos. Iš jų 17 lietuvių. Į šias draugijas studentija yra susiskirsčiusi įvairiais pagrindais—pasaulėžiūros, tautybės, specialybės, vietos ir kitais. Bendrus studentų reikalus lig šiol atstovaudavo Lietuvių Studentų Draugovė.

Jau pereitais metais Universiteto Senatas išdirbo bendros visų studentų Atstovybės reguliaminą. Dabar visi bendri studentų reikalai ir atstovavimas bus šios Atstovybės rankose.

1925 m. gruodžio m. 5 ir 6 d. lygiu, slaptu, tiesiu balsavimu, proporcionaline sistema įvyko pirmi rinkimai. Buvo išstatyta 8 kandidatų sąrašai: 1) „Kultūros būrelio, 2) Stud. „Varpo“ draugijos, 3) Stud. Ateitininkų Draugovės, 4) „Žaizdro“ draugijos, 5) „Neo—Lithuanijos“ korporacijos, 6) Studentų socialistų, 7) Žydų kalbai ir literatūrai remti draugijos ir 8) Akademinio žydų susivienijimo.

Rinkimuose — 1, 2, 4, 6 ir 7 susiblokavo. Lapkričio m. 8 d. incidentas padidino pačių rinkimų reikšmę ir jais suįdomino platesnę visuomenę. Visi sąrašai smarkiai stojo į rinkimus ir išleido savo atsišaukimus. Ypatingai smarkią agitaciją vedė socialistinės grupės. Be pilnų koliojimosi ir įvairiausių pažadų atsišaukimų dar išleido akiplėšišku tonu parašytą leidinį „Socialistų Atstovas“.

Rinkimai praėjo ramiai. Vaisiai toki: ateitininkai gavo 539 balsus ir pravedė 8 atstovus, tautininkai 375 b--5 atst , ak. žydų susiv.—282 b—4 atst. ir blokas 7 atst. („kultūros“ būr. 103 b—2 atst. varpininkai 111 b.—2 atst. socialistai 116 b.—2, žydų kalbai ir lit. remti dr. 89 b.—1 atst., „Žaizdro“ dr.—36 bals.—nė vieno atstovo). Viso atstovybę sudaro 24 atstovai. Rinkimuose iš 2362 įregistruotų studentų dalyvavo 1658—69,98%.

Nors socialistai ir jų draugai dėjo didžiausias pastangas, bet pralaimėjo. Proporcionaliai imant jie metai po metų silpsta. Dar vos prieš dvejeta metų socialistai kartu su žydais sudarė absoliutę daugumą ir savo rankose turėjo bendras studentų draugijas. Pralaimėję rinkimus ir apsivylę socialistai su žydais atsisakė Atstovybėj bendrą darbą dirbti. Atstovybės prezidiumą sudaro trys at-kai ir 2 taut-kai.

Iš ateitininkų į Atstovybę išrinkti: Ant. Starkus, (med. fakulteto), Jonas Dagilis (teol. - fil.) Zosė Endziulaitytė (mat. - gamt.), Jonas Matulionis (teisių), Juozas Katilius (teisių), Stasys Lūšys (teisių), Albina Gervaitė (hum.) ir Jurgis Štuopis (hum.).

Atstovybės pirmininku išrinktas A. Starkus. Atstovybės įsikūrimas studentijos judėjime—didelis dalykas. Sekmingo veikimo!

S. T. S.

Centro Valdybos atstovai vasario mėnesyje aplankė at-kų kuopas: Kražiuose, Vilkaviškyje, Naumiestyje, Prienuose, Kybartuose, Telšiuose, Kretingoje, Leipalingyje ir Veisėjuose.

Katalogas. Vasario 9 d. Centro Valdyba savo posėdyj nutarė išleisti specialų At-kų knygynams katalogą. Tam tikslui išrinkta iš Centro du atstovu: A. Stalioraitytė ir A. Pavalkis, kurie dirbs kontakte su Stud. At-kų Draugovės Moksleivių rateliu, ypač mokslininkų būreliu.

Bilietėliai. Vasario 9 d. posėdyj C. Valdyba galutinai nustatė jaun. at-kams bilietėlį, kuris neužilgo bus išleistas.

Centro atstovai Šiauliuose. 1926 m. sausio 17 d. Šiauliuose įvyko mergaičių at-kių atsiskyrimo sukaktuvės, kuriose dalyvavo: vice-pirm. St. Lušys, merg. ved. Ald. Stalioraitytė, iždin. Petrauskaitė ir K. Piktužis.

Abstinentai. Pirmojoj pusėj 1925—26 m. m. At-kų Centro Valdyboje yra užregistruota 42 moksl. at-kų abstinentų sekcijos su 1519 narių. Tame skaičiuje 6 kuopos, kurių visi nariai abstinentai, būtent: Joniškio, Plungės, Rietavo, Škuodo, Šilalės ir Viekšnių.

Kovo 4 d. Centro Valdyba vasario 9 d., norėdama pakelti abstinenciją mūsų visuomenėj, skelbia kovo 4 d. abstinentų darbo ir triumfo dieną. Tuo reikalu bus aplinkraštis.

Naujas dramos kūrinys. Mūsų mylimasis sendraugis P u t i n a s parašė naują dramą: Ž i e d a s i r m o t e r i s, kuri jau spausdinama 1—2 „Židinio“ Nr.

Įdomu, kas laimės? „Židinio“ Redakcija yra paskyrusi du „Židinio“ Garbės numerius. (Garbės Nr. sudaro gražiai aptaisytas pereitų metų „Židinio“ komplektas su atatinkamais Redakcijos parašais), toms moksl. ateitininkų kuopoms, kurios daugiausiai surinks „Židinio“ prenumeratų. Įdomu, kurios kuopos dovanas laimės!

Išleistuvės. Baigusiems Teologijos-Filosofijos fakulteto filosofijos skyrių ateitininkams *Jonui Griniui, Povilui Durasevičiui ir Augustinui Liepiniui* draugų iniciatyva š. m. vasario 15 d. buvo

suruošta *draugiška išleistuvių vakarienė,* kurioje dalyvavo 10 profesorių ir apie 60 studentų-čių ir solenizantų draugų. Vakarienė buvo nepaprastai linksma, kalbų, sveikinimų netrūko. Čia ėmė kurtis pirmosios studentų tradicijos, atlikta be svaiginančių gėrimų (abstinentiškai).

Vedė. Buv. Stud. At-kų Sąjungos pirm. stud. J. Matulionis (dzūkas) š. m. vasario mėn. 15 d. Laižuvoj vedė stud. A. Stonkaitę (žemaitę). Linkime laimingo gyvenimo!

— Kalėdų antrą dieną buvęs Seinų ateitininkų kuopos pirmininkas Leit. Stasys Baniulis vedė buvusią tos pat kuopos at-kę, dabar mokytoją, Petronę Margelytę. Ilgiausių ir laimingiausių metų jiems linki jų draugai ir draugės studentai seiniečiai.

Kauno Studentų At-kų Draugovės naujai išrinktoji Valdyba darbą jau pradėjo. Pareigomis pasiskirstė taip: stud. P. Dielininkaitis — pirm., stud. B. Žukauskas — vice-pirm., stud. A. Kuzavinis — sekret., stud. P, Orintaitė — knygin., stud. M. Krygerytė — iždin., stud. St. Barzdukas — choro reikalų referentas, stud. kun. J. Gudas — archivarius. Posėdžiai daromi kas dvi savaiti trečiadieniais. Artimiausias Valdybos rūpesnis yra įgyvendinti Draugovės reformos planas.

Alytaus at-kų kuopos Tradicijoms ir Istorijai sudaryti Komisija prašo visus buvusius kuopos narius užsiregistruoti pas T. Butrimaitę, Alytus, Gimnazija.

Šiaulietės at-kės po smagių atsiskyrimo sukaktuvių ir Vadų Kursų šuoliais reformuoja savo kuopelę.

Žemaičių at-kų Centras jau judinasi prie savo Kongreso, kuris įvyks š. m. liepos pradžioje. Tam tikslui jau išleido turiningą biuletenį. Bet tampresni santykiai su Centru taip pat reikia palaikyti.

Naumiestis (Tauragės) pradeda atbusti. Jiems patartina neatidėlioti darbų, kaip jų pirmtakūnai darė, bet kartu su gyvenimu eiti.

Ukmergė žengia pirmyn, tik patartina sukoncentruoti jėgas ir įsigyti daugiau pasitikėjimo savimi, kitais ir draugiškumo.

Raseinių kuopa įdėta į rėmus vis delto nerimsta ir ruošias prie naujo idealaus gyvenimo.

Kedainių kuopos abstinentai dirba netik savo sekcijoj, bet ir jaun. at-kuose bei visuomenėj. Tik darbus teseka gražūs pavyzdžiai ir griežčiausias išlaikymas abstinencijos.

Kedainietės nutarė pagerbti ir pasimelsti už a. a. T. Spudaitę užpirkdamos pamaldas.

Vilkaviškio at-kai sausio mėn. praturtėjo turiningomis paskaitomis, tik kaž kodel sekcijos nesigilina į savo specialybes. Ateities platintojus reiktų sukrėsti, juk nauji metai.

Kauno „Aušros“ gimn. vyresniųjų mergaičių ateitininkių kuopelė suruošė š. m. vasario m. 7 d. viešąjį kuopelės susirinkimą. Susirinkimas praėjo gana gyvai, pakeltu ūpu. Susirinkimui pasibaigus, po pamaldų buvo žaidimai. Sus-man gausiai atsilankė draugai-ės at-kai ir svečiai. (Tokie vieši sussirinkimai su koncertine dalimi įdomesni už nuvalkiotus mūsų vakaruose komedijų vaidinimus. R e d.).

Mariampolės at-kų kuopos visuotinas sus-mas įvyko 1925 m. gruodžio m. 20 d. Padaryta praėjusio pusmečio darbų apyskaita, Į valdybą išrinkta: pirm. — Pr. Manelis (gimn.), vice-pirm. — J. Simokaitis (sem.), mergaičių reikal. ved. — A. Urbaitytė (semin.). sekr. — J. Botyrius (gim.), ižd. — M. Kunickaitė (sem.), knyg. — E. Žitkiūtė (gim.), spaudos reik. ved. — A. Graunas. Kuopos kontrolės sąstatas: B. Prapuolenytė, B. Daukantas, Vaišnytė ir Abraitis. Kuopos valdyba nusistačiusi kreipti daugiausia dėmesio į narių auklėjimąsi.

Mariampolėj š. m. sausio mėn. 10 d. įvyko šauktojo prieš Kalėdas sus-mo tąsa. Kalbėtasi tolimesniu veikimu. Ypatingai daug ginčų sukėlė klausimas: „Ar at-kai privalo būti abstinentais ar ne?“ Nutarta: „Kiekvienas narys privalo būti abstinentu“ Bet ar tai bus įgyvendinta?!

Krakenavos at-kų kuopa š. m. sausio m. 23 d. suruošė šeimyninį vakarą. Vaidino komediją „Nepadėjus nėr ko kasti“. Neblogai pavyko. Pelno gauta 56 lit.

Š. m. sausio m. 28 d. įvyko visuotinas kuopos susirinkimas. Po kalėdų į kuopą įstojo 11 narių. Dabar kuopoje yra 79 nariai.

Dotnuva. 1926 m. sausio mėn. 17 dieną įvyko visuotinas Technikumo at-kų kuopos narių susirinkimas. Išrinkta nauja valdyba, kuri susideda iš šių asmenų ir pareigomis šiaip pasiskirstė: A. Bričkus (pirmin.), K. Jucius (vice-pirm.), P. Grikinas (sekret.), B. Sviderskis (iždin.) ir Morkūnas A. (švietimo reikal. ved.).

Revizijos komisijon išrinkti: Jasėnas, Daniunas ir Ropė.

Kretinga. 1926 m. sausio mėn. 10 d. įvyko pirmas visuotinas kuopos narių susirinkimas. Išrinkta nauja valdyba iš šių asmenų: A. Pocius (pirm.), Vl. Žibinskas (vice-pirm.), Jonas Daukantas (I sekr.), N. Gintalaitė (II sekr.), Al. Žiaušys (ižd.) ir Ragauskaitė (knyg.).

Mariampolės at-kės pereitą pusmetį sušaukė du visuotinu sus-mu. Viename buvo kun. A. D a i l y d ė s paskaita. Be to, abiejuose buvo meno dalykėlių. St. Ilgūnaitė suorganizavo mergaičių praktinių darbų sekcija, kuri manoma pavadinti — „Pritaikomojo meno“ sekcija. Pereitą pusmetį mergaičių buvo 160.

KNYGA IR MENAS.

A. Vienuolis, Raštai. III knyga. „Kultūros“ bendrovės leidinys. Šiauliai, 1925. 268 pusl., kaina 8,50 lt.

Jei šiandien kur-ne-kur nusiskundžiama, kad mūsų rašytojai esą nutolę nuo mūsų gyvenimo, tai niekas to nedrįs pasakyti apie A. Vienuolį. Tiesa, jis pats yra pasitraukęs nuo centro sūkurių, gyvena dabar provincijoj, bet jo kūryba yra glaudžiai su gyvenamuoju momentu susijusi. Iš realaus gyvenimo jo kūryba kyla, realų gyvenimą ji ir atspindi. Vienuolis bastėsi po Kaukazą— užtat turime Kaukazo vaizdelių, novelių, atsidūrė Lietuvoj—Lietuvos motyvais ir temomis pina savo kurybą.

Šis trečiasis Vienuolio raštų rinkinys sukurtas taip pat dienos temomis. Pirmuoju eina romanas „Prieš dieną“. Jei romanai skaidomi į psichologinius, šeimyninius, istorinius, visuomeninius pagal tai, kuris elementas juose vyrauja, tai „Prieš dieną“ tektų vadinti visuomeniniu romanu.

Pats alegoriškas vardas rodo, kad šis romanas turi apimti valstybinio Lietuvos gyvenimo prieaušrį, kada lietuvių gyvenime dar nepasirodo jokio doro gyvenimo spindulio, bet jaučiama jau, kad neilgai laikysis tamsa ir pabrėkš.

Ir tikrai! — Romane nepasirodo nė vienas idealus tipas: Alfonsas – karjeristas, kyšininkas, apgavikas, kriminalistas; jo brolis Edvardas — girtuoklis, vėjavaikis, vagilius; senis Gerulavičius — girtuoklis — partneris savo sūneliui; jo argumentas — tik kumščia; Gerulavičienė — davatka fariziejus, pamaldi formalistė, kuriai svarbu, „kad tik žmonės nežinotų“, arba „kad žmonės žinotų“ ir kuri visoms savo šeimos šunybėms pridengti ieško Dievo pagalbos; Gliaudelienė — pergedusi savo puikybe boba, kuri nė nemirktelėjusi už tuščios garbės šnabždesį atiduoda savo dukters skaistybę; jos duktė Marytė — tuščiagalvė koketka, pavyduolė, kuriai motinos pamokytai, turtingas vyras prisivilioti svarbiau už savo mergystės vainiką. Ir visi kiti tipai toki tamsūs, be šviesesnio bruožo. Papievaitė, būsimoji Edvardo žmona, atrodytų simpatingiausia ideališkiausia, bet, ir toji išteka tik delto, kad neliktų senmergė.

Visuomeninis romanas turi atspindėti visą laikotarpio gyvenimą. O šis valstybės sukūrimo laikotarpis itin buvo sudėtingas. Nenuostabu todel, kad Vienuolis norėdamas jį pilnai apibūdinti įtraukė čia visokiausių luomų atstovus. Čia ir mažažemiai Stašeniai, ir ūkininkai Gerulavičiai su Gliaudeliais, čia šlėktos Sadukevičiai, čia ir pramonininkas, malūninninkas Papievis, čia savivaldybės ponai su savo „sekretorkom“ ir „Iršiukais“.

Lietuva anuo metu, kaip ir šiandien, buvo perskelta: nepriklausomoji ir lenkų okupuotoji. Autorius pasistengia apimti abu plotu ir pirmąją romano dalį (147 pusl.) skiria nepriklausomosios Lietuvos gyvenimui vaizduoti, o antrosios dalies 25 puslapius — Vilniui. Aišku, nepriklausomosios Lietuvos gyvenimas yra pil-

nesnis, atvaizduotas su visomis smulkmenomis, o okupuotieji rytai išeina netaip reljefingi.

Bet tokio romano tikslas ne tik atvaizduoti visuomeninė padėtis. Jis turi duoti ir vieningų, nuosakiai besiplėtojančių tipų. Čia Vienuolis bebėgdamas nuo vilko užbėgo ant meškos. Besistengdamas pilniau atvaizduoti momentą, jis prisikrovė tiek medžiagos, kad nepajėgė jos sugromuliuoti.

O iš tiesų toji medžiaga yra brangi, iš jos susidarytų dar gal keletas romanų. Užsimezgęs Edvardo ir Stašenytės romanas taip ir nutrūksta, neparodydamas Stašenytės tolimesnio galo; įdomus būtų lietuvio Skrebūno Juozo su jo žmona lenkininke šeimyniris, o kartu ir visuomeninis romanas, panašiai, kaip Lazdynų Pelėda suveda inteligentus lietuvį su ruse. Pagaliau ar neįdomus būtų Edvardo gyvenimas su malūnininko džiovininke dukterim Papievaite. Ir „sekretorkos“ Marijos Jakovlevnos tipas būtų naujas ir įdomus.

Vienuolio čia vaizduojami tipai yra kiekvienas savotiškas; vienas kitame nepasikartoją, bet per savo gausumą nepilni. Pagrindiniai tipai—Alfonsas Gerulavičius ir jo būsimoji žmona Marytė Gliaudelytė. Apie juodu turi pintis visa fabula. Bet visų luomų atstovų epizodai temdo juodviejų romaną ir neleidžia pačių pagrindinių tipų psichologinio išsiplėtojimo atvaizduoti.

Alfonsas Gerulavičius—kunigu nepadarytas, o mužikas pagadintas, išvytas tėvo iš namų, bastosi iki karo, prisiplaka prie vokiečių, paskui prie bolševikų, o visą galią parodo prie lietuvių, valdydamas, kaipo raštininkas, valsčių suktybėmis, kyšiais, apgaudinėjimu, gavęs del tų savo darbų bėgti už demarkacijos linijos, vėl sugrįžęs atgal ir administracijos suimamas. Tuo vienas tamsiųjų gyvenimo šešėlių išvelkamas į dienos šviesą ir autorius gali pasakyti, kad jau „brėkšta“.

Alfonsas — diplomuotas apgavikas, gerai jaučia savo slidų kelią, norėtų retkarčiais taisytis, bet po viskam — nėra vilties, bevalis. Jisai moka puikiausia šlėktas Sadukevičius už nosies vadžioti, bet nepajėgia atsikratyti nuo Gliaudelytės. Jo psichologinis pasikeitimas — milžiniškas: iš gudraus karjeristo prigaviko lieka liguistas mistikas, kuriam net „stebūklai“ rodosi, kuris po miestelį vaikščioja ražančium barškindamas, dreba del savo žmonos ištikimumo.

Mes matom tą jo pasikeitimo faktą, jaučiam jo priežastį, bet nematom gyvo pasikeitimo vyksmo.

Gliaudelytės tipas paprastas — toliau savo nosies nieko nemato, ką motina įšneka, tą daro, savaimingumo, jei parodo, tai visas jos veiksmas apykvailis. Ir tokia ji lieka visą laiką. Tik kažkuriam, nežinia, galui autorius pirmu pažvelgimu parodo ją kuklia, skaisčia kaimo mergele, kuri tuo savo nekaltumu ir sužavi Alfonsą.

Nepakankamai pagrįstas ir Edvardo tipas. Iš girtuolio, kuris neiškentė neišsitraukęs net į šliūbą važiuodamas, iš išdidusio —

kas tai aš! — vėjavaikio pasidaro rimtas, susivaldąs, žmoną mylįs ūkininkas dar pačią pirmutinę po šliūbo dieną. Prie savo žmonos, kurią jis vedė tik del turto, jis negeria, ją gerbia, prie jos, it vaikas, pravirksta, laukdamas jos paguodos.

Aprašinėdamas šlėktas autorius jas net šaržuoja, o tatai įneša disonanso į bendrą nuotaikos toną.

Nežiūrint tų stambesnių trūkumų, romanas yra vertingas mūsų literatūrai, mokėjimu gyvenimo momentų poetiškai atvaizduoti paprastu, sklandžiu nerafinuotu pasakojimu, ypačiai turint prieš akis tą dabartinį literatūros krizį. Tai iš viso mūsų literatūroje bene antras romanas (jei šis veikalas romanu yra vadinamas).

Visuomenės tema yra ir smulkesnis dalykėlis — apysaka „Vėžys“. Apysakos fabula, prasidėjusi dabarty, daro ekskursiją į Put—Putarleckių giminės praeitį. Ir čia vardo alegorija reiškia tą fizinį vėžį, kuris baigia ėsti paskutinį Put-Putarleckių giminės narį, o moralinis vėžys jau senai suėdė visą giminę, išmesdamas ją iš visuomenės organizmo. Tas dvasinis vėžys pražudė visą Lietuvos valstybės buvusią atramą, bajoriją. Per visą Put Putarleckių giminę tėra tik tamsūs šešėliai; žiaurumo apogejaus pasiekė grafienė Barbora. Bet kraštutinybę lydi reakcija. Ir čia pasirodo šalia žiauriosios Barboros vienintėlis visoj giminėj šviesus spindulys, žmonių angelas, bet ir tas pats ne iš Lietuvos, bet iš vakarų Europos. Tai buvusi vienuolė, grafo žmona, Kristina. Per ją prasideda artinimasis dviejų luomų: ponų ir mužikų. Svetimoji Kristina—tai ir ženklas, kad nėra savoj tautoj to, kas jungia tuos du luomus. Ta jungiamoji grandis eina iš svetur, bet ir ji sutrūksta tik rezignacijos atbalsiu nuaidėjusi. Suėstoji vėžio visuomenės dalis džiūsta nuo to laiko, ir miršta paskutinis jos narys jau tada, kai mužikų luomas valstybę atstatė.

Stilinga nuotaika, gražūs vaizdai (Kristinos laidotuvės) verčia atsidėjus grožėtis apysaka. Tik kiek įgrįsta Put-Putarleckių giminės likimas po Kristinos mirties. Tai gryna kronika, bet toliau vėl eina malonūs vaizdai. Apskritai Vienuolis, per plačiai apžioja. Paėmęs tik daugiau gyvenimo faktų nepajėgia jų pilnai kūrybiškai sugromulioti. Tatai krinta į akį romane, tas pats ir su šiomis „Vėžio“ kronikinėmis žiniomis.

Yra dar pora vaizdelių taip pat dienos klausimu. Patriotiški motyvai jau virsta šablonu. Bet Vienuolio vaizdeliuose ar kad ir teljetonuose jie paprastai yra vykę. Autorius neparodo juose dirbtinio jaudinimosi, patriotiškų jausmų išpūtimo, bet paprastai, nesaldžiais nerafinuotais žodžiais ir vaizdais diegia skaitytojui vieningos nuotaikos, jausmo.

Aukščiau suminėtos ir kitos šio rinkinio ydos nekenkia, kad ateitininkų knygynėliai įsigytų šį naująjį Vienuolio raštų rinkinį; priešingai—jis patiems skaitytinas ir kitiems patartinas skaityti, ypačiai mažiau literatūroj išsimiklinusiems žmonėms, nes tokiems Vienuolis geriausiai suprantamas lengviausiai prieinamas.

J. A.

Aušrinė socialistinės moksleivijos laikraštis. 1926 m. sausio mėn. Nr. 1 (65).

Paskutiniu laiku „Aušrinė“ pradeda atgauti dvasią ir pasirodyti beveik reguliariai. Taigi „Aušrinės“ ėjimo faktas rodo, kaip netiesą skelbia socialistiški laikraščiai (ir pati „Aušrinė“), būk krikščioniškoji valdžia baigianti užgniaužti spaudos ir kitokias laisves. Šiam „Aušr.“ N-ry raudonoji laisvė ir šmeižto laisvė pravesta nuo pradžios iki galo.

Eilėrašty „Raudonas plakatas“ K. Boruta apdainuoja 1905 m. laisvę. Kiek eilėraštis vertas meno atžvilgiu, kitas dalykas, bet svarbu, kad būtų raudona. Straipsny „Vis aršiau darosi“ nusiskundžiama, kad nenuoramas socialistus moksleivius šalinama iš gimnazijų, kad baigusiems mokytojų seminarijas, bet neištikimiems valstybei, mokiniams neduodama vietų (mat valst. mokykloj būtų patogu varyti antivalstybinis darbas, ar ne taip?); pagaliau nusiskundžiama, kad „pažangiąją“ moksleiviją šelpiąs „Žiburėlis“ taip pat mažai besirūpinąs. Taigi lieka eiti į „darbo klasę, kad jos padedami iškovotų sau teises“ (pridėsiu, kas nutylėta, keldami revoliuciją).

Straipsny „Marksistiškas Socializmas Lietuvoje“ (tik pradžia) kritikuojamas Markso ir Engelso naivus tikėjimas, būk pramonei augant darbininkų — proletarų luomas labai padidėsiąs, o ūkininkų „kulakų“ luomas žlugsiąs ir tada būsią galima įvykdyti revoliucijos idealai — proletariato diktatūra. Bet ūkininkai nepražuvo, o kyla stiprėja; su kapitalizmo augimu proletariato gausumas atatinkamai nedidėja — tai kaip gi bus su revoliucija ir marksistišku socializmu? Gal autorius kitą kartą mėgins visa išaiškinti.

„P. Laurovo pasaulėžvalgos bruožuose“ keliama į padanges išlaisvinta, kritiškai protaujanti žmogaus asmenybė, kuri esanti galima įvykdžius revoliucijos idealą — darbo klasės (ne darbo partijos) diktatūrą. Yra dalykų ir pačiam autoriui neaiškių, o mums jų yra dar daugiau. Ar jau laisva žmogaus asmenybė gali būti pati sau tikslas? Ar ji tik nebus per žemas ir per senas dalykas palyginus su krikščionybės skelbiamąja ir religijoj atbaigiamąja pilnutine asmenybe? ir t.t.

Toliau „Aušrinė“ džiaugiasi minėdama rusų 1826 m. dekabristus ir pasisako prieš patriotizmą.

Korespondencijose paleista visa pamazgų ir šmeižtų upė atkams. Kas kaltas, kad Švietimo Ministerija nori atimti Kedainių Mok. Sem. pašalpą? — Ateitininkai. Kas kaltas, kad auš-kas dvejukę gavo? — At-kas. At-kai — tai žvalgybininkai, klierikalai, dvasios sąšlavynas. Mums rodos, kad koliojimasis nėra joks kritingas asmenybės išlavinimas ir joks revuliucinieriškumas.

Taip ir dar „kultūriškiau“ moka koliotis ir revoliucinieriški piemenys ir konservativiškiausios moterys rinkoje. Taigi „Aušrinės“ „kultūriškas“ turinys ir tonas visai nepavydėtini. *J. Ž-kas.*

Redaktorius J. Grinius. **Red. pavad. A. Januševičius.**
Spaustuvė „RAIDĖ“ Kaune

„Ateities“ platinimas.

Čia skelbiame kiek į kurią kuopą pareina „Ateities“. Čia nurodoma kuopa, platintojas ir egzempliorių skaičius. Kitą kartą paskelbsime kurios kuopos yra prenumeratoriai ir kiek kuri kuopa dar mums neatsilygino skolų.

Alytaus k., J. Bartkus — 70 egz., Biržų k., J. Paplauskas — 70, Dotnuvos k., A. Morkūnas ir A. Matulionis — 80, Ežerėnų k., J. Petrėnas — 30, Gižų k., V. Brizgys — 64, Joniškio k., Kamantauskas — 30, Jonavos k., At-kų k. vald. — 10, Jurbarko vyresn. at-kų k., P. Balčaitis — 28, Jurbarko jaunesn, at-kų k. A. Sabaliauskas — 22, Kalvarijos k., O. Ažukytė — 20, Kaišiadorių k., J. Puišys — 20, Kedainių k., K. Kleiva — 65, Kretingos k., A. Pocius — 45, Kražių k., J. Vaideikis — 40, Kybartų k, J. Bielevičius — 20, Linkuvos k., Vl., Račius — 54, Leipalingio k., St. Šerkšnas — 10, Lazdijų k., V. Drūčius — 60, Mariampolės k., Graunas — 370, Mažeikių k., Vl. Sedauskas — 33, Naumiesčio Šakių k., M. Lukšys — 50, Naumiesčio Tauragės k., V. Stančikas — 6, Panevėžio k,, M. Blusys — 150, Pasvalio k, K., Bedalis — 5. Pilviškių k., J. Martynaitis — 20, Plungės k., Ad. Jucys ir J. Zaurinkus — 50, Prienų k., Banionis — 82, Raseinių k., S. Rukšnaitis — 60, Raguvos k., J. Jankauskas — 10, Rokiškio k., A. Čeičys ir Z. Drugna — 70, Ramygalos k., K. Mėškonis — 15, Rietavo k., St. Lapė ir S. Skuodas — 15, Skuodo, k., Vl. Viskantas — 40, Skapiškio k., P. Mikulionis — 20, Šiaulių k., Pr. Stakūnas — 150, Šakių k.. J. Starkus — 70, Švėkšnos k., P. Stanelis — 30, Šėtos k., J., J. Rekešaitė — 20, Šeduvos k., Šliogerytė — 20, Šilalės k., P. Patlaba — 50, Sėda — 3, Tauragės k., — 30, Telšių k., Sivickas ir M. Kubilaitė — 130, Ukmergės k., P. Raudonis — 6, Užpalių k., K. Kukanka — 15, Utenos k., J. Vačiūnas, — 79, Velverių k., V. Jurgelevičius — 15, Vilkaviškio k., P. Ragažinskas — 100, Vilkijos k., Vl. Burneikis — 13, Viekšniai — 20, Žiežmariai At-kų k., — 4, Rygos k., F., Velavičiūtė — 22. Merkinės k., J. Navickas — 7.

Kauno rajono „Aušros“ gimn. k. — 20, „Pavasario“ gimn. k. — 15, Aukšt. technikos mok. k — 25, Simano Daukanto semin. — 20, Mergaičių mokyt. semin. — 40.

Nauji raštai.

Prof. St. Šalkauskis. **Kultūros Filosofijos Metmens,** sutrauktasis paskaitų kursas leidžiamas rankraščio teisėmis. Atspausdinta iš filosofijos laikraščio „Logos“, Kaunas, 1926 m. 8⁰. Šio vertingo veikalo recenziją įdėsime kitame N-ry.

Kosmos, gamtos ir šalimų mokslų mėnesinis laikraštis. Redaguoja prof. P. *Dovydaitis.* VII metai 1 Nr. 1926 m. sausio mėn. Turinys P. *Jucaičio* Aluminio degino hidratas, jo senėjimas ir nauji šarminių metalų kristaliniai aluoninatai. Pr. *Dovydaičio* Senoje kalendoriaus galas pas mus ir kitur, *K. Pakšto* Klimatas, energija ir civilizaciją ir kt.

Naujoji Vaidilutė, mergaičių moksleivių laikraštis, V metai 5-sis sąsiuvinys, išėjo gžuodžio mėn. 20 d.

Židinys, iiteratūros, mokslo, visuomenės ir akademiško gyvenimo mėnesinis žurnalas 1926 m. Rugpiūčio-Gruodžio mėn. N 8-12

Jaunimo Vadas žurnalas skiriamas jaunimo vadų organizacinei praktikai, metodikai ir auklybai, Nr. 2 (12) 1926 m. kovo mėn. IV metai.

Biuletenis, Nr. 1, Žemaičių At-kų Centro Valdybos, Telšiai 1925 m. spalių m.

„Ateities“ Redakcijos adr: Kaunas, Laisvės Al. 61.

Nuo š. m. vasario m. pabaigos vėl pradeda eiti reguliariai mūsų sendraugių ir studentų leidžiamas literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinis žurnalas

ŽIDINYS

Šiemet „Židinys" pradeda eiti žymiai stipresnėmis jėgomis. Jau 1—2 N yra spausdinama naujai parašyta *Putino* drama: „Žiedas ir moteris", *Prof. Dovydaičio:* „Idealizmo pasaulėžvalgos laimėjimai naujais mokslo ir meno žygiais", *Doc. dr. Gylio:* „Gyvybės problema", *Prof. dr. Šalkauskio*: „Mokslinio darbo metodikos pradai", *V. Bičiūno:* Meno apžvalga; *V. P.* 1925 m. literatūros apžvalga ir kiti straipsniai.

Kaina moksleiviams metams 20 lt., pusm. 10 lt.

ADRESAS: Kaunas, Laisvės Alėja Nr. 3. „Židinio" Administracijai

Yra daug laikraščių, bet tėra tik vienos

Klaipėdos Žinios

Klaipėdos krašto ir Lietuvos susiartinimo minties vyriausias organas.—Politikos, ekonomijos ir kultūros dienraštis. — Vienintelis lietuvių dienraštis Klaipėdos krašte ir Žemaitijoje, pigiausias visoje Lietuvoje!

Kaina pasiimant iš pašto Lietuvoj, Latvijoj, Vokietijoj 2,—lt. mėnesiui, atsiimant iš administracijos 2,50 lt., pristatant per agentus 3,75 lt., siunčiant banderole 4,— lt., užsieniuose 5,— lt. Palyginkit kitų dienraščių kainas ir rasite, kad prieinamiausias Jums laikraštis „Klaipėdos Žinios".

Korespondentai ir bendradarbiai visame pasauly. Greitos telegrafo, telefono, radio ir kitokios žinios; naujienos iš krašto, provincijos, visos Lietuvos ir plačiojo pasaulio; įdomūs straipsniai; viliojantis garsių lietuvių ir kitų rašytojų romanai, toliau, apysakos, poezija, naudingi patarimai, nurodymai ir tt. visų luomų ir visokio skonio skaitytojams. „Klaipėdos Žinias" noriai ir mielai skaito ūkininkai, darbininkai, amatininkai, valdininkai, studentai, mokytojai, profesoriai, direktoriai, Gubernatoriai, Ministeriai ir Prezidentai.

„Klaipėdos Žinios" grynai nepartinės. Bešališkais akiniais žiūri į visus atsitikimus ir įvykius, stengiasi viską nušviesti teisingai, optimistingai bei iš gerosios pusės. Del to skaitytojų vis daugiau mėgiamos, ką rodo ir nuolat augąs skaitytojų skaičius.

Niekad nėra per anksti ar per vėlu „Kl. Žin." užsisakyti pašte ar per agentus ar tieslog „Klaipėdos Zinių" Administracijoje, Klaipėda

Simano Dacho gatvė Nr. 1 (Nuosavų namų komplektas).